

Nuorten siirtymät työmarkkinoille Suomessa

Työmarkkinaauratyypit ja niihin vaikuttavat sosioekonomiset ja alueelliset tekijät Kansallinen syntymäkohortti 1987 -aineiston valossa

Pro gradu -tutkielma
Elina Sutela
504403
Kesäkuu 2016
Sosiaalitieteiden laitos
Sosiaalipolitiikan oppiaine
Turun yliopisto

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkistettu Turnitin Originality Check -järjestelmällä

SUTELA, ELINA: Nuorten siirtymät työmarkkinoille Suomessa. Työmarkkinauratyyppit ja niihin vaikuttavat sosioekonomiset ja alueelliset tekijät Kansallinen syntymäkohortti 1987 -aineiston valossa.

Pro gradu -tutkielma, 100 s., 2 liites.

Sosiaalipolitiikka

Kesäkuu 2016

Tutkielmassa tarkastellaan suomalaisten nuorten työmarkkinasiirtymiä. Siirtymiä kuvataan tyypittelemällä nuorten toimintaa työmarkkinoilla. Tyypittelyssä verrataan töissä tai opiskelemissa olevia nuoria työttömänä tai työmarkkinoiden ulkopuolella oleviin nuoriin. Toimintaa työmarkkinoilla seurataan kolmessa ajankohdassa (2008, 2010 ja 2012), nuorten ollessa 21–25 -vuotiaita. Tyypittelyn pohjalta nuorille luodaan työmarkkinauratyyppejä, jotka kuvaavat erilaisia työmarkkinasiirtymiä. Kiinnostuksen kohteena on etenkin se, ovatko nuoret kiinni työmarkkinasiirtymiä tukevissa ja myöhempää työelämään kiinnittymistä edistävissä toiminnoissa vai eivät. Tutkielma linkittyy keskusteluun nuorten syrjäytymisestä, jota lähestytään usein juuri nuorten koulutus- ja työmarkkinatilanteiden kautta.

Työmarkkinauria selittäviä tekijöitä tarkastellaan nuoren sukupuolen, koulutuksen, vanhempien koulutuksen, vanhempien saaman toimeentulotuen ja asuinpaikan mukaan. Asuinpaikan vaikutusta tarkastellaan lapsuudessa ja nuorena aikuisuudessa. Tutkielma on otteeltaan kvantitatiivinen. Aineistona käytetään THL:n ylläpitämää Kansallinen syntymäkohortti 1987 -aineistoa, jossa on seurattu samoja nuoria sikiöajalta nykypäivään eri viranomaisrekistereiden kautta. Tutkielma pohjautuu kokonaisaineistoon (N=57 641). Menetelminä käytetään ristiintaulukointia ja multinomiaalista logistista regressiota.

Tulosten perusteella työmarkkinasiirtymät näyttäytyivät sujuvina suurimmalle osalle nuorista. Tutkielmassa 81,5 prosenttia nuorista sijoittui työmarkkinauratyypeille, joille oli leimallista työssäkäynti tai opiskelu kaikkina tutkimusvuosina. Tutkielmassa erotettiin myös joukko nuoria, joille työmarkkinasiirtymät koostuivat pääosin työttömyydestä tai työmarkkinoiden ulkopuolella olemisesta. Näitä nuoria oli 6,1 prosenttia kohortista. Koulutusaste vaikutti työmarkkinasiirtymiin selvästi eniten ja vaikeuksia työmarkkinasiirtymissä kohtasivat eniten nuoret, jotka olivat perusasteen tutkinnon varassa vielä 21-vuotiaana. Vanhemman matala koulutus ja vanhemman saama toimeentulotuki olivat myös yhteydessä työmarkkinasiirtymiin liittyviin katkoksiin. Asuinpaikka vaikutti uratyypeille sijoittumiseen siten, että kaupunkimaisilla alueilla asuvat nuoret olivat todennäköisemmin koko ajan opiskelemissa tai töissä kuin muilla alueilla asuvat nuoret. Asuinpaikka lapsuudessa ei vaikuttanut työmarkkinasiirtymiin. Tulosten perusteella nuorten työmarkkinasiirtymiä tukevat järjestelmät näyttäytyvät Suomessa pääosin toimivina, mutta niitä tulisi kehittää nuorten erilaiset tilanteet ja tuen tarve huomioiden.

Asiasanat: nuoret, nuoret aikuiset, siirtymävaihe, työmarkkinat, syrjäytyminen, alueelliset erot

Sisällys

1. Johdanto.....	1
2. Nuori aikuisuus elämänvaiheena	4
2.1. Elämäkulkuteoria ja siihen liittyvät keskeiset käsitteet	4
2.2. Nuorten siirtymät aikuisuuteen	8
3. Nuorten siirtymät koulutuksesta työelämään	13
3.1. Nuoret työmarkkinoilla	13
3.2. Työmarkkinasiirtymät nuorena aikuisuudessa	17
3.3. Erilaiset työmarkkinasiirtymät	24
3.4. Nuorten työmarkkinasiirtymiin liittyviä riskitekijöitä	32
4. Tutkimusasetelma.....	41
4.1. Tutkimuskysymykset.....	41
4.2. Aineisto	44
4.3. Muuttajat ja niiden määritelmät	46
4.3.1. Pääasiallinen toiminta.....	46
4.3.3. Sosioekonomiset muuttajat.....	51
4.3.4. Aluemuuttajat.....	53
4.4. Menetelmät	56
5. Nuorten työmarkkinauratyyppit	63
5.1. Pääasiallinen toiminta ja uratyypeille jakautuminen.....	63
5.2. Taustatekijöiden yhteys uratyyppeihin.....	69
5.2.1. Sosioekonomisten tekijöiden yhteys uratyyppeihin	69
5.2.2. Alueellisten tekijöiden yhteys uratyyppeihin.....	71
5.3. Työmarkkinauratyyppinä selittävät tekijät	75
6. Johtopäätökset ja pohdinta	83
Lähteet	93
Liite 1. Työmarkkinauratyyppien ja taustamuuttujien suorat riskisuhteet	101

1. Johdanto

Globaali finanssikriisi on vaikuttanut etenkin nuorten työmarkkinoihin ja taantuman myötä lisääntynyt nuorisotyöttömyys on herättänyt laajassa mittakaavassa kiinnostusta nuorten työelämään kiinnittymistä kohtaan. Kasvanut nuorisotyöttömyys asettaa haasteita nuorten mahdollisuuksille löytää paikkaansa työmarkkinoilta. Vaikeuksilla siirtyä koulutuksesta työelämään voi olla kauaskantoisia negatiivisia seurauksia niin yksilön kuin kansantaloudenkin kannalta – etenkin jos ongelmia kohtaavien nuorten joukko on suuri. Taloudellinen taantuma saattaa siis näkyä nuorten työurissa pitkään taantuman jälkeenkin. Pelkona on, että työkään taantuman aikana tulevista ikäluokista osa syrjäytyy pysyvästi työmarkkinoilta, mikäli laman negatiivisia vaikutuksia ei pystytä nuorten kohdalla jollain tavoin helpottamaan. (Scarpetta, Sonnet & Manfredi 2010; Bell & Blanchflower 2011; Eurofund 2012 & 2014; OECD 2010 & 2015b; TEM 2012.)

Nuorten siirtymää koulutuksesta työelämään voidaan pitää yhtenä keskeisenä vaiheena nuorten aikuisten elämänculussa, sillä tämä vaihe linkittyy muiden aikuisuuden tuntomerkkien – kuten itsenäisen asumisen ja perheen perustamisen – toteutumiseen (Buchmann & Kriesi 2011, 486; Eurofund 2014, 88). Nuorten siirtyminen koulutuksesta työelämään on monimuotoinen ilmiö ja siirtymät saattavat kulkea eri reittejä riippuen yksilöstä ja maasta, jossa nuori elää (Brzinsky-Fay 2007; Buchmann & Kriesi 2011; Eurofund 2014). Moni nuori kulkee suhteellisen suoraviivaisesti koulutuksen kautta työelämään, osalla taas työmarkkinoille kiinnittyminen tapahtuu erilaisten kiertoreittien tai katkosten kautta. Osalle nuorista siirtymävaihe sisältää pitkäaikaisia työttömyysjaksoja ja työmarkkinoiden ulkopuolella olemista. Usein ongelmiin työmarkkinasiirtymissä liittyy työttömyysjaksojen tai ulkopuolisuuden ohella muitakin tekijöitä, kuten erilaisia hyvinvoinnin vajeita. (Nyssölä 1997; Furlong, Cartmel, Biggart, Sweeting & West 2003; Quintini & Manfredi 2009; Scarpetta ym. 2010; Myrskylä 2011a; Eurofund 2012; Järvinen & Vanttaja 2013).

Vaikeudet työmarkkinasiirtymissä liittyvät vahvasti keskusteluun nuorten syrjäytymisestä, sillä ilmiötä lähestytään usein juuri nuorten koulutus- ja työmarkkinatilanteiden kautta (ks. esim. Myrskylä 2012). Nuorten työmarkkinasiirtymien edistämiseksi ja taantuman pitkäaikaisten negatiivisten seurausten minimoiseksi muun muassa OECD-maat, Euroopan unioni ja Suomessa

esimerkiksi Työ- ja elinkeinoministeriö ovat tehneet runsaasti erilaisia politiikkasuosituksia ja ohjelmia (ks. esim. Scarpetta ym. 2010; OECD 2010; TEM 2012; Eurofund 2012 & 2014; ILO 2015).

Vaikuttavan ja toimivan politiikan suunnittelu vaatii tietämystä nuorten työmarkkinasiirtymistä ja ilmiön ymmärtämistä etenkin siltä kannalta, mitkä tekijät linkittyvät työmarkkinasiirtymissä kohdattaviin vaikeuksiin. Nuorten työmarkkinatilanteita arvioivat perinteiset indikaattorit – kuten työllisyys- ja työttömyysasteet – eivät riittävässä määrin huomioi nuorten tilanteiden dynaamisuutta eivätkä riitä kuvaamaan nuorten työmarkkinasiirtymiä kokonaisuudessaan (Asplund & Koistinen 2014, 32–41; ks. myös Hämäläinen & Tuomala 2013; Asplund & Vanhala 2013; Larja 2013). Työmarkkinasiirtymien ymmärtäminen ilmiönä vaatii siirtymien yksilöllisyyden, prosessimaisuuden ja keston huomioimista (vrt. Brzinsky-Fay 2007; Quintini & Manfredi 2009; Albaek, Asplund, Barth, Lindahl, Simson & Vanhala 2015). Suomalaisten nuorten siirtymiä koulutuksesta työelämään on tällaisesta näkökulmasta tutkittu yllättävän vähän (ks. kuitenkin Nyysölä 1997 & 1999; Järvinen & Vanttaja 2013; Albaek ym. 2015).

Tässä tutkielmassa tarkastellaan suomalaisten nuorten työmarkkinasiirtymiä. Nuoret ovat tutkielman tarkastelujakson aikana 21–25 -vuotiaita, joten siirtymävaihe koulutuksesta työelämään on erittäin ajankohtainen tutkittavien nuorten kohdalla (vrt. Asplund & Koistinen 2014, 38). Nuorten työmarkkinasiirtymiä tutkitaan muodostamalla nuorille työmarkkinauratyyppejä, jotka kuvaavat nuorten erilaisia siirtymiä. Nuorten toimintaa työmarkkinoilla luokitellaan sen mukaan, ovatko nuoret opiskelemassa tai töissä vai työttöminä tai työvoiman ulkopuolella (vrt. Nyysölä 1997; Järvinen & Vanttaja 2013). Uratyypit pohjaavat nuorten työmarkkinatoimintaan eri aikapisteissä. Tutkielmassa tarkastellaan, ovatko nuoret ylipäätään kiinni sellaisissa toiminnoissa, jotka edistävät nuoren työmarkkinakelpoisuutta myöhemmin työelämässä. Varsinaisesti työelämään kiinnittymiseen liittyvät kysymykset rajataan tämän tutkielman ulkopuolelle, sillä tämän tutkielman puitteissa ei pystytä tarkastelemaan nuorten työsuhteiden laatua tai opintojen etenemistä. Tutkielman aineistona on THL:n Kansallinen syntymäkohortti 1987 -aineisto, joka kattaa kaikki Suomessa syntyneet henkilöt sikiökaudelta alkaen. Aineisto on pitkittäinen rekisteriaineisto, joka mahdollistaa samojen nuorten tilanteiden seuraamisen vuoteen 2012 asti.

Työmarkkinasiirtymiin vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan sosioekonomisten ja alueellisten muuttujien avulla. Suomessa nuorten työmarkkinasiirtymien alueellista ulottuvuutta on kartoitettu niukasti (ks. kuitenkin Nyyssölä 1997; Aho & Koponen 2001; Sipilä, Kestilä & Martikainen 2011). Koulutus- ja työmahdollisuuksien sekä väestön muuttoliikkeen keskittyminen kaupunki- ja kasvukeskuksiin (Aluestrategia 2020 - työryhmä 2010, 34—38; Kytö & Kral-Leszczynska 2013; Aro 2016) saattavat näkyä myös nuorten työmarkkinasiirtymissä. Kaupungeissa asuvilla nuorilla saattaa olla paremmat mahdollisuudet löytää koulutus- ja työpaikkoja kuin muilla alueilla asuvilla nuorilla. Tästä on saatu jonkin verran viitteitä aiemmissa tutkimuksissa (vrt. Sipilä ym. 2011, 126; Sutela ym. 2016), mutta mitään selkeää tutkimustulosta tähän liittyen ei ole.

Tutkielman rakenne on seuraava. Tutkielman teoreettisessa osuudessa käydään läpi yleisesti nuoreen aikuisuuteen liittyviä tekijöitä (luku 2) ja nuorten työmarkkinasiirtymiin liittyviä aiempien tutkimusten havaintoja (luku 3). Luvussa 3 kuvaillaan aiemmissa tutkimuksissa tehtyjä tyyppittelyjä nuorten erilaisista työmarkkinasiirtymistä. Lisäksi käydään läpi niitä riskitekijöitä, jotka saattavat vaikeuttaa nuorten siirtymistä koulutuksesta työelämään. Luvussa 4 esitellään tutkimusasetelma, aineisto ja menetelmät. Luvussa 5 esitellään tutkielman tulokset ja lopuksi tutkielman yhteenveto ja johtopäätökset esitellään luvussa 6.

2. Nuori aikuisuus elämänvaiheena

Nuori aikuisuus on elämänvaihe, johon liittyy erilaisia siirtymiä elämäntilanteesta toiseen. Elämänkulkuteoreettisesta näkökulmasta siirtymiin liittyvät tapahtumat voivat vaikuttaa kauaskantoisesti tuleviin elämänvaiheisiin. Tässä luvussa käydään läpi lyhyesti, mitä elämänkulkuteoriolla tarkoitetaan ja millä keskeisillä käsitteillä erilaisia elämänkulkuja voidaan jäsentää. Tämän jälkeen tarkastellaan, millainen elämänvaihe nuori aikuisuus on, mitä se yleisten käsitysten mukaan pitää sisällään ja miten sen on kuvattu muuttuneen viime vuosikymmenien aikana.

2.1. Elämänkulkuteoria ja siihen liittyvät keskeiset käsitteet

Käsitteenä elämänkulku viittaa yksilön elämänvaiheiden kokonaisuuteen, jota muovaavat erilaiset ikään linkittyvät, sosiaaliset kontekstit (Shanahan & Mortimer 2006, xi). Elämänkulunäkökulma on tapa hahmottaa ihmisten elämää erilaisten yksilöllisten elämänpolkujen kautta. Näihin polkuihin vaikuttavat niin yksilön oma toiminta ja kehitys kuin historialliset, kulttuuriset ja sosiaaliset kontekstit sekä aika ja paikka (Elder 1994; Elder, Johnson & Cronsoe 2006). Elämänkulkuteoriaa voidaan hyödyntää tutkimuksessa teoreettisena viitekehyksenä (Shanahan & Mortimer 2006, ix) ja näkökulma on jo melko vakiintunut lähtökohta nuorten aikuisten siirtymiä koskevassa tutkimuksessa (Buchmann & Kriesi 2011, 482). Elämänkulunäkökulmaa voidaan soveltaa myös sosiaalipolitiikan tutkimukseen ja hyvinvointijärjestelmien tarkasteluun. Tällöin ollaan kiinnostuneita etenkin siitä, miten erilaiset hyvinvointijärjestelmät tukevat yksilöjä elämän käännekohtissa – kuten siirtymässä nuoruudesta aikuisuuteen (ks. tarkemmin Anxo, Bosch & Rubery 2010).

Kokonaisuudessaan elämänkulunäkökulmassa voidaan erottaa neljä keskeistä elementtiä, jotka vaikuttavat elämänkulkuihin: historiallinen aika, normatiiviset odotukset elämänkulun ajoituksista, elämänkulkujen linkittyminen toisiinsa ja yksilön toimijuus. Elämänkulut eivät siis ole itsenäisiä, yksittäisiä kehityskulkuja vaan ihmisten elämät vaikuttavat jatkuvasti toinen toisiinsa. Toisaalta yksilö on elämänkulussaan aktiivinen toimija, jonka toimiin vaikuttavat historiallinen konteksti sekä erilaiset

normatiiviset ja kulttuuriset odotukset sekä käsitykset elämäntietoon liittyen. (Elder 1994.)

Keskeiset käsitteet, joiden avulla elämäntietoa voidaan jäsentää, ovat polku (*pathway*), kehityskaari (*trajectory*), siirtymä (*transition*) ja käännekohta (*turning point*).¹ Elämäntietossa polku tarkoittaa yksilön ja ryhmien erilaisten elämäntietojen kokonaisuutta, joka rakentuu esimerkiksi koulutuksesta, työssäkäynnistä, perheestä ja asumisesta sekä näiden vaiheiden ajassa tapahtuvista muutoksista. Lähtökohtaisesti yksilö valitsee itse, millaista polkua hän elämässään seuraa, mutta valintoihin vaikuttavat aina erilaiset sosiaaliset instituutiot ja kulttuuri sekä historialliset jatkumot. Sosiaalisten instituutioiden kautta voidaan suunnitelmallisesti ohjata elämäntietoja. Tällainen ohjauskeino voi olla esimerkiksi koulutuksen tukeminen. Kulttuuriset odotukset taas luovat käsityksiä siitä, mitä elämäntietossa pitäisi tapahtua minkäkin ikäisenä. Polkuihin voivat vaikuttaa myös odottamattomat makrotason muutokset, joita voivat olla esimerkiksi talouden heilahtelut tai sota. Nämä erilaiset tekijät muovaavat ja ohjaavat yksilön elämäntietoa ja yksilö joutuu sovittamaan valintansa suhteessa näihin tekijöihin. Elämäntietoon vaikuttavat tekijät ovat jatkuvan muutoksen kohteena ja näin ollen polkuihin vaikuttavat myös historiallinen aika ja paikka. (Elder, Johnson & Cronsoe 2006, 8–9.)

Elämäntietoon liittyvät polut koostuvat kehityskaarista, jotka viittaavat erilaisten kokemusten tai roolien sarjoihin. Kehityskaaret puolestaan koostuvat siirtymistä, jolla tarkoitetaan muutosta yksilön elämäntilanteessa tai roolissa. Siirtymä voi olla esimerkiksi lapsuuden kodista muuttaminen, koulutuksesta täysipäiväisesti työelämään siirtyminen tai eläköityminen. (Elder 1994; Elder, Johnson & Cronsoe 2006, 8.) Eurooppalaisessa kontekstissa keskeisiksi siirtymiksi elämäntietossa voidaan erottaa koulutuksesta työhön ja työuralle siirtyminen, lapsuuden kodista pois muuttaminen, perheen perustaminen, työuran aktiivivaihe ja siihen liittyvien työllisyysriskien siirtymät sekä lopulta työuran loppupuolella eläköityminen ja työuralta pois siirtyminen (Anxo ym. 2010, 7).

Siirtymät ovat monella tavoin ikään sidottuja ja erilaisiin siirtymiin liitetään normatiivisia odotuksia siitä, missä vaiheessa ja minkä ikäisenä tietty siirtymä tulisi kokea. Mikäli

---

¹ Elämäntietoteorian käsitteille ei ole suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa syntynyt vakiintuneita käsitteitä, sillä näkökulmaa on Suomessa käsitelty vasta vähän (ks. esim. Kojo 2012; Aapola 2013).

siirtymä tapahtuu odotettua aiemmin, voidaan puhua *aikaisesta* siirtymästä kun taas odotettua myöhemmin tapahtuma siirtymä hahmotetaan *myöhäiseksi* siirtymäksi. (Elder, Johnson & Cronsoe 2006, 8–10.) Elämäkulkuteoria ei sinänsä ota kantaa, miten ja milloin eri elämänvaiheiden pitäisi tapahtua. Elämänkulut ovat kuitenkin historian saatossa tietyllä tavalla vakiintuneet eli niihin liitetään käsityksiä siitä, miten yksilön elämän tulisi ihanteellisesti kulkea ja mitkä elämäntapahtumat seuraavat missäkin järjestyksessä toisiaan tietyssä iässä (ks. Buchmann 1989; Shanahan 2000). Normeja ja elämäntapahtumien odotettua kronologista järjestystä ylläpidetään ja toisinnetaan erilaisin käytännöin: diskursiivisesti esimerkiksi mediapuheessa, kulttuuristen käytäntöjen kautta ja institutionaalisten käytänteiden kautta, esimerkiksi asettamalla erilaisia sanktioita tai kannustimia (Aapola 2013, 259).

Elämänkulut linkittyvät historialliseen kontekstiin, johonkin historialliseen aikaan, jonka ominaisuudet heijastuvat yksilöiden elämänkulkuihin (Elder 1994, 5). Historiallinen aika muovaa sukupolvien tai syntymäkohorttien elämänkulkuja, jotka saattavat näyttäytyä erilaisina sukupolvesta tai syntymäkohortista riippuen. Elämäkulkuja tarkasteltaessa tutkimuksen kohteena oleva ryhmä tai syntymäkohortti tulee sijoitettua aikaan ja historialliseen kontekstiin. (Elder ym. 2006, 9.) Tässä tutkielmassa tarkasteltavat nuoret ovat syntyneet 1980-luvun lopun Suomessa ja elävät nuorta aikuisuuttaan 2010-luvulla. Historiallisena kontekstina nuorten kohdalla on huomioitava, että nuorten elämän aikana Suomessa on tapahtunut kaksi mittavaa taloudellista taantumaa. Ensimmäinen taantuma sijoittui tutkittavien nuorten lapsuuteen (1990–1993) ja toinen nuoreen aikuisuuteen (2008—).

Suomessa toteutettiin mittavia sosiaaliturvaan ja muihin menoihin liittyviä leikkauksia 1990-luvun laman aikana. Lama on nähty Suomessa suunnanmuutoksena kohti jälkiekspansiivista hyvinvointivaltiota, jossa julkisen talouden menoja kontrolloidaan tiukasti eivätkä sosiaaliset oikeudet enää laajene. (Julkunen 2001.) Sosiaaliturvaa koskevat reformit ovat jatkuneet 2000-luvulla ja hyvinvointivaltioon liittyviä kysymyksiä lähestytään taloudellisten reunaehtojen ja kustannusten sekä kannustavuuden näkökulmasta investointinäkökulman sijaan. 2008 alkanut taantuma on korostanut uudistusten ja hyvinvointivaltion muutospaineesiin liittyvää keskustelua niin tutkimuksessa kuin politiikassakin. (Julkunen & Saari 2013, 315–323.)

Nuorten aikuisten kohdalla 1990-luvun lama näkyi murroskohtana sekä työ- että koulutusmarkkinoilla. Nuorisotyöttömyys ei ole enää laskenut lamaa edeltävälle tasolle huolimatta nykyistä taantumaa edeltäneestä nousukaudesta (SVT 2016a). Samalla koulutuksen merkitys on kasvanut työelämään siirtymisessä. Etenkin peruskoulun varassa olevien nuorten siirtyminen työelämään on vaikeampaa kuin ennen 1990-luvun lamaa. (Järvinen & Vanttaja 2005; Aho & Koponen 2001.) Kansainvälisellä tasolla nuorten työelämään siirtymisen kohdalla on keskusteltu 2000-luvulla myös paljon työmarkkinoiden epävakautumisesta ja työelämän epävarmuudesta (ks. esim. Blossfeld, Klijsing, Mills & Kurz 2005).

Tarkasteltavan kohortin nuorten kohdalla historiallisena kontekstina voidaan edellä kuvatun ohella erottaa postmoderni länsimainen yhteiskunta. Postmodernien yhteiskuntien kannalta keskeistä aikalaisdiagnoosia on tehnyt laajamittaisesti muun muassa Ulrich Beck (Julkunen 2013, 199; ks. tarkemmin esim. Beck 1992; Beck, Giddens, Lash & Lehto 1995). Beckin postmodernia – tai *toista modernia* – koskevassa analyysissä keskeiset huomiot liittyvät riskiyhteiskuntaan, refleksiivisyyteen ja yksilöllistymiseen sekä destandardisoitumiseen. Beckin mukaan teollinen moderni siirtyi 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alkupuolella toiseen moderniin, joka on monella tavoin mullistanut teollisen modernin elämän ja työn muotoja. Tässä muutoksessa erilaiset riskit – sosiaaliset, poliittiset, taloudelliset, yksilölliset – eivät ole entiseen tapaan yhteiskunnallisten instituutioiden otteessa vaan ovat moniulotteisia ja hahmottomia. Beckin toiseen moderniin linkittyy keskeisesti refleksiivisyys, jolla viitataan erilaisten modernin itseäänselvyyksien kyseenalaistamiseen sekä jatkuvaan problematisointiin. Tämä näkyy muun muassa erilaisten auktoriteettien kyseenalaistamisena ja sosiaalisten normien purkuna. Toiselle modernille on tyypillistä myös ajatus yksilöllistymisestä ja destandardisoitumisesta. Yksilön on mahdollista tehdä omia valintojaan ja ottaa vastuu valinnoistaan aiempaa laajemmin eivätkä sosiaaliset normit entiseen tapaan sido yksilön valintoja. Samalla käsitykset modernin normaaleista on vahvasti kyseenalaistettu. Tyypillinen esimerkki normien murtumisesta on perheen ja työn vakiintuneiden käytäntöjen murtuminen. (Julkunen 2013, 199–203; ks. tarkemmin esim. Beck 1992; Beck, Giddens, Lash & Lehto 1995.)

2.2. Nuorten siirtymät aikuisuuteen

Nuorta aikuisuutta pidetään yhtenä yksilön elämänkulun merkittävimmistä elämänvaiheista, joka sisältää erilaisia status- ja roolimutoksia. Nuorta aikuisuutta on kuvattu vaiheittain eteneväksi prosessi, jossa nuori omaksuu aikuisen rooliin liitettäviä ominaisuuksia (Gauthier 2007, 218). Perinteisesti aikuisuuteen liitettävänä siirtymänä pidetään koulutuksen päättämistä, työmarkkinoille kiinnittymistä, lapsuudenkodista muuttamista, naimisiinmenoa ja lasten saamista (Buchmann 1989; Shanahan 2000; Shanahan, Profeli, Mortimer & Erickson 2005; Furstenberg 2013). Vielä joitain vuosikymmeniä sitten nuoren siirtyminen aikuisuuteen oli suhteellisen kitkaton prosessi. Esimerkiksi Yhdysvalloissa noin 50 vuotta sitten nuoret saavuttivat perinteiset aikuisuuden siirtymät 20 ikävuoden tietämillä. (Furstenberg 2013, 30.)

Nuoreen aikuisuuteen liitettävät tuntomerkit ja perinteiset siirtymät ovat monien tutkimusten mukaan muuttuneet viimeisten vuosikymmenien aikana. Variaatiot ja yksilölliset valinnat erilaisten elämäntietojen välillä ovat lisääntyneet ja erilaiset aikuisuuteen liitettävät tuntomerkit tapahtuvat joko useita vuosia aiempaan verrattua myöhemmin tai ne jäävät kokonaan tapahtumatta. Siirtymät saattavat tapahtua yksilöllisissä järjestyksissä. Siirtymissä voidaan myös palata taaksepäin tai liikkua niissä edestakaisin (ks. ns. *yo-yo -nuoret* esim. Walther 2006, 121). Samalla miesten ja naisten siirtymät aikuisuuteen ovat yhdenmukaistuneet, kun kouluttautumisen- ja työmahdollisuudet ovat naisten kohdalla parantuneet merkittävästi. Muutokset ovat pitkälti havaittavissa samansuuntaisina kaikissa länsimaisissa yhteiskunnissa, mutta siirtymien järjestyksissä ja ajoituksissa on edelleen huomattavia eroja maiden välillä. (Shanahan 2000; Fussel & Furstenberg 2005; Furlong & Cartmel 2007; Billari & Liefbroer 2010; Berlin, Furstenberg & Waters 2010; Buchmann & Kriesi 2011; Furstenberg 2013). Nuorta aikuisuutta on kuvattu jopa uudeksi sosiaalisesti riskiksi. Esimerkiksi Pohjoismaissa on havaittu viitteitä siitä, että hyvinvointipoliittiset järjestelmät eivät toimisi nuoreen aikuisuuteen liittyvien riskien kohdalla yhtä hyvin kuin perinteisten sosiaalisten riskien kohdalla. (Fritzell, Bäckmann & Ritakallio 2012, 182.) Muutokset nuorten aikuisten elämänvaiheissa ovat olleet sen verran perustavanlaatuisia, että esimerkiksi Arnett (2000) on ehdottanut uuden elämänvaiheen, ”muotoutuvan

aikuisuuden” (*emerging adulthood*, suom. Kojo 2012, 98) elämänvaiheen sijoittamista nuoruuden ja nuoren aikuisuuden välille.

Muutoksien myötä rajanveto aikuisuuden ja nuoruuden välillä on hämärtynyt (Heinz 2009, 3) ja selkeiden tuntomerkkien tai ikien määrittäminen on vaikeaa. Aikuisuuden tuntomerkkeinä erotetaan nykytutkimuksessa sekä aikuisuuden subjektiivisia (kokemus aikuisuuden rooleista) että objektiivisia tuntomerkkejä. Objektiiviset tekijät kuvaavat usein demografisia tekijöitä, kuten työmarkkinatilannetta tai perhe- ja asumismuotoa. (Shanahan, ym. 2005; Liefbroer & Toulemon 2010.) Iällisesti nuori aikuisuus sijoittuu jonnekin 16—35 -ikävuoden välille. Erot ajoituksissa ja siirtymissä ovat kuitenkin maiden ja yksilöiden välillä huomattavia. (Cook & Furstenberg 2002, 258.)

Eurooppalaisten nuorten kohdalla on havaittu, että nuori aikuisuus on nuorimpien kohorttien kohdalla pidentynyt aiemmasta ja erilaiset aikuisuuteen liitettävät siirtymät tapahtuvat nuorten kohdalla aiempaa myöhemmin. Trendit näyttäytyvät samansuuntaisina sekä naisille että miehille. Erot nuorten aikuisten siirtymien iällisissä ajoituksissa vaihtelevat eurooppalaisten maiden välillä suuresti, etenkin 25-ikävuoden tietämillä. Koulutuksella on merkittävä rooli elämänvaiheen pidentymisessä: nuoret kouluttautuvat pidempään ja samalla työmarkkinoille kiinnittyminen lykkääntyy, kun koulutuksesta valmistutaan myöhemmin. Vakituisten parisuhteiden (avo- tai avioliitot) solmimista ja lasten hankintaa lykätään tyypillisesti siihen asti, kunnes nuori on saanut koulutuksen loppuun. (Buchmann & Kriesi 2011.) Muutokset tuovat hyvin esille sen, miten erilaiset aikuisuudessa havaittavat siirtymät ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa ja muutokset tai viivästymät yhdellä saralla vaikuttavat muihin siirtymiin. Tyypillisesti etenkin siirtymät koulutuksesta työelämään vaikuttavat muiden siirtymien ajoitukseen ja tapahtumiseen. (Eurofund 2014, 88.)

Muutokset nuoressa aikuisuudessa eivät ole täysin yksiselitteisiä, sillä muutokset eivät välttämättä kosketa kaikkia nuoria. Esimerkiksi Bois-Reymondin (1998) mukaan voidaan erottaa sekä nuoria, jotka edelleen kulkevat perinteisen elämänkulun mukaisen nuoruuden siirtymän aikuisuutta kohti että pidentyneen nuoruuden polkuja, joissa erilaiset siirtymät aikuisuuteen voivat olla viivästyneitä tai tapahtua toisenlaisissa järjestyksissä. Nuorten kohdalla voidaankin erottaa erilaisia polkutyyppisiä nuoruudesta aikuisuuteen (Osgood, Ruth, Eccles, Jacobs & Barber 2005; ks. työmarkkinoiden osalta luku 3.3.). Näiden polkujen muotoutumiseen vaikuttavat erilaiset tekijät, kuten nuoren

sosiaalinen tausta tai nuoren oma koulutus, jotka saattavat tukea tai rajoittaa yksilöllisten valintojen tekemistä (emt.; Furlong & Cartmel 2007; ks. luku 3.4.).

Näyttää, että nuorten aikuisten elämässä on viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtunut sekä yksilöllistymistä että standardisoitumista. Shanahanin (2000) mukaan nuorten aikuisten siirtymissä aikuisuutta kohti vaikuttaa kaksi keskeistä prosessia. Ensinnäkin nuori aikuisuus elämänvaiheena on historian saatossa vakiintunut eli yhdenmukaistunut, mitä tulee perinteisiin elämänvaiheeseen liitettäviin siirtymiin. Tämä on seurausta instituutioiden vaikutuksen lisääntymisestä yhteiskunnissa. Vaikutus näkyy esimerkiksi institutionaalisessa ohjauksessa koulutukseen tai työhön. Toisaalta nuori aikuisuus elämänvaiheena on kehittynyt aiempaa yksilöllisemmäksi, kun perheen ja perinteiden vaikutus on vähentynyt nuoren elämäkulussa. Nuorten on mahdollista aktiivisesti valikoida, ajoittaa ja muovata omia elämäkulkujaan, mutta valinnat on käytännössä sovitettava tiettyyn viitekehykseen, jota määrittävät niin instituutiot kuin makrotaloudelliset mahdollisuudetkin (Heinz 2009, 3).

Nuorten aikuisten elämänvaiheessa havaittujen muutosten taustalla vaikuttaa useita tekijöitä. Kulttuuristen normien höllentyminen ja yksilöllistymisen lisääntyminen näkyvät nuorten aikuisten elämäkuluissa (Berlin ym. 2010, 4). Keskeisimpänä ja merkittävimpana tekijänä voidaan erottaa viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtuneet muutokset makrotaloudessa ja työmarkkinoilla sekä edelleen koulutuksen merkityksen lisääntyminen työmarkkinaresurssina (Berlin ym. 2010, 4; Furstenberg 2013, 32). Useat erilaiset prosessit ovat muovanneet työmarkkinoita länsimaissa. Näitä prosesseja ovat muun muassa informaatioteknologian laajeneminen, raskaan teollisuuden työpaikkojen väheneminen, suorittavan tason työpaikkojen katoaminen sekä globalisoituvaa maailmantaloutta (Bynner 2013, 34; ks. myös Blossfeld ym. 2005). Näiden tekijöiden myötä työelämässä vaadittava koulutustaso on noussut ja käytännössä koulutus on muodostunut välttämättömäksi – joskaan ei riittäväksi – edellytykseksi työelämään kiinni pääsemiseksi. Työmarkkinoille kiinnittyminen matalalla koulutuksella on edelleen mahdollista, mutta tarjolla olevat työt ovat monesti matalasti palkattuja, epätyypillisiä ja epävarmoja. (Furstenberg 2013, 32.) Työelämän vaatimusten kasvu näkyy nuorten kouluttautumisen huomattavana lisääntymisenä verrattuna muutamien vuosikymmenien takaiseen tilanteeseen: aiempiin sukupolviin verrattuna nuoret viettävät enemmän aikaa koulutuksessa tai harjoittelussa ja ovat työmarkkinoille

siirtyessään keskimäärin korkeammin koulutettuja (Berlin ym. 2010, 4; Fagan, Kanjuo-Mrcela & Norman 2012, 131; Furstenberg 2013, 32).

Pohjoismaat muodostavat selkeästi oman ryhmänsä suhteessa nuorten siirtymissä aikuisuuteen. Pohjoismaisille tai sosiaalidemokraattisille hyvinvointivaltioille on tutkimusten perusteella tyypillistä verrattain nuorella iällä lapsuuden kodista itsenäiseen asumiseen siirtyminen ja avoliitossa asuminen nuorella iällä ennen naimisiin menoa. Pohjoismaissa nuoret eivät ole samalla tavalla riippuvaisia perheestä kuin esimerkiksi Etelä-Euroopan maissa ja sosiaalipoliittiset järjestelmät tukevat nuorten itsenäistymistä perheestä. Esimerkiksi koulutus- ja työttömyysetuudet koskevat myös nuoria. Sosiaalietuuksien ohella julkinen koulutusjärjestelmä on hyvin kehittynyt ja tukee myös työelämässä tarvittavia ammatillisia valmiuksia. (Buchmann & Kriesi 2011, 492—493.) Suomalaisista nuorista 50 prosenttia on muuttanut lapsuuden kodistaan 20 ikävuoteen mennessä kun esimerkiksi monissa Etelä-Euroopan maissa itsenäiseen asumiseen siirrytään vasta 30 ikävuoden tienoilla. Pohjoismaissa yksin asuminen useiden vuosien ajan on tavanomaista ennen avoliittoon muuttamista tai naimisiin menoa. Tyypillisesti kumppanin kanssa asutaan useita vuosia ennen lasten saamista. Suomessa lasten saannin tyypillinen keski-ikä on 30 vuotta. (Eurofund 2014, 19—23.) Kaiken kaikkiaan nuorten siirtymät aikuisuuteen ja toisaalta myös työelämään näyttävät pohjoismaisessa kontekstissa sujuvilta (Buchmann & Kriesi 2011, 492; Eurofund 2014, 43). Mielenkiintoista on, että sujuvimmat työmarkkinasiirtymät on Euroopassa havaittu maissa, joissa nuoret muuttavat itsenäisesti asumaan varhain nuorena aikuisuudessa (Eurofund, 2). Työelämään siirtymisiä kuvataan pohjoismaisten nuorten osalta tarkemmin vielä luvussa 3.2.

Koulutusjärjestelmien laajeneminen näkyy Suomessa opiskelijoiden osuuden kasvamisena nuorissa ikäluokissa ja koulutukseen osallistumisen lisääntymisenä. Murros ajoittuu etenkin 1990-luvun lamaan ja sen jälkeiseen aikaan. Ennen lamaa hieman yli puolet 15—19 -vuotiaista määrittyi opiskelijoiksi kun taas vuonna 1995 opiskelijoiksi määrittyi jo kaksi kolmesta. Muutos on suurin juuri nuorten ikäluokkien kohdalla. (Järvinen & Vanttaja 2005, 7—8; ks. myös Aho & Koponen 2001.) Koulutustaso Suomessa nousee edelleen (Myrskylä 2010, 19). Koulutuksen merkitys työmarkkinoiden kannalta on kasvanut: matalan koulutuksen varassa olevat nuoret kohtaavat muita enemmän vaikeuksia kiinnittyä työmarkkinoille (Järvinen & Vanttaja 2005; Aho &

Koponen 2001) ja työttömyysriski kohdistuu etenkin alhaisen koulutustason väestöön (Myrskylä 2010, 46).

Kaiken kaikkiaan nuorten aikuisten elämänvaiheeseen liittyy runsaasti epävarmuutta, sillä esimerkiksi vakituisen työn löytäminen ja taloudellisesti vakaa elämä eivät ole itsestään selviä. Tulevaisuuden ollessa epävarma, nuoret lykkäävät pitkän aikavälin päätöksiä monella tasolla. Nuoret saattavat pysytellä pidempään koulussa, pitää parisuhteet joustavina ja yhdistellä erilaisia rooleja, kuten opintoja ja työssäkäyntiä. Näin ollen myöhentyneet siirtymät nuorena aikuisuudessa näyttäytyvät joiltain osin nuorten rationaalisena strategiana suhteessa työmarkkinoiden ja talouden epävarmuuteen. (Blossfeld ym. 2005.) Sosiaalipoliittisesti keskeinen huomio on, että hyvinvointi- ja koulutuspolitiikan avulla näitä epävarmuustekijöitä voidaan lieventää (Blossfeld ym. 2005; Anxo ym. 2010).

3. Nuorten siirtymät koulutuksesta työelämään

Tässä luvussa kuvataan nuorten työmarkkinasiirtymiä: mitä tällä vaiheella ylipäätään tarkoitetaan, millaisia haasteita siirtymiin saattaa liittyä, miten erilaisia siirtymiä on kuvattu ja mitkä tekijät vaikuttavat onnistuneisiin tai ongelmallisiin siirtymiin. Tarkastelun viitekehukseksi on rajattu länsimaat, tarkemmin Eurooppa ja Suomi, sillä näissä konteksteissa siirtymät ovat samankaltaisia (ks. luku 2.2.). Kunkin osion kohdalla käsitellään kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden ohella siirtymiä myös suomalaisten nuorten näkökulmasta.

Luvussa 3.1. kuvataan nuorten työmarkkinoita Suomessa ja työmarkkinaindikaattoreihin liittyviä huomioita nuorten kohdalla. Luvuissa 3.2. ja 3.3. käsitellään nuorten siirtymiä työmarkkinoille. Siirtymiä tarkastellaan aluksi yleisellä tasolla ja lopuksi erilaisten siirtymätyypittelyjen näkökulmasta. Luvussa 3.4. käydään läpi työmarkkinasiirtymiin liittyviä riskitekijöitä nuorten kohdalla. Tutkimuskirjallisuutta käydään läpi sekä kansainvälisestä että suomalaisesta näkökulmasta, kuitenkin suomalaista tutkimuskirjallisuutta painottaen.

3.1. Nuoret työmarkkinoilla

Nuorten työmarkkinatilanteista on keskusteltu paljon ja niitä on tutkittu runsaasti (ks. esim. Asplund & Vanhala 2013; Hämäläinen & Tuomala 2013; Larja 2013; ILO 2015; OECD 2015b). Nuorten koulutus- ja työmarkkinatilanteiden tarkastelu on ollut myös lähtökohtana nuoria koskevassa syrjäytymiskeskustelussa (vrt. Myrskylä 2012), vaikka nuorten tilanne työmarkkinoilla on vasta yksi lähtökohta monitahoiseen ilmiöön (ks. Suurpää 2009; Notkola ym. 2013). Nuorten työmarkkinoita arvioidaan usein työllisyys- ja työttömyyslukujen avulla. Näiden rinnalla voidaan tarkastella myös työmarkkinoiden ulkopuolisten nuorten osuuksia, joihin palataan myöhemmin luvussa 3.4.

OECD:n (2015a) arvion mukaan viimeisin talouskriisi olisi osunut Suomeen erityisen rankasti ja työttömyysluvut ovat taantumana aikana olleet OECD-maiden keskiarvon

yläpuolella. Nuorisotyöttömyysaste on samaisen selvityksen mukaan OECD-maiden yläpuolella noin kolmanneksen verran (22,1 % vuonna 2014). Tilastokeskuksen (SVT 2016a) mukaan 15–24 -vuotiaiden työttömyysaste oli 22,4 prosenttia ja 25–34 -vuotiaiden 9,4 prosenttia vuonna 2015. Suomessa 1990-luvun lama on nähty murroskohtana nuorten työmarkkinoilla, jolloin nuorisotyöttömyys lisääntyi selvästi ja samaan aikaan opiskelijoiden osuus nuorista kasvoi (Järvinen & Vanttaja 2005; Aho & Koponen 2001). 1990-luvun laman jälkeisestä nousukaudesta huolimatta nuorten työttömyys on pysytellyt korkeammalla tasolla kuin ennen lamaa (SVT 2016a). Muiden EU-maiden tapaan Suomessakin talouskriisin vaikutukset ovat kohdistuneet etenkin nuoriin. Vaikutukset näkyvät etenkin lisääntyneenä nuorisotyöttömyytenä. (Larja 2013.) Nuorten työmarkkinat ovat suhdanneherkkiä eli talouden heilahtelut vaikuttavat etenkin nuorten työmarkkinatilanteisiin. Toisaalta nuorten työttömyys on taloudellisista taantumista huolimatta tavanomaisesti korkeammalla tasolla kuin aikuisten. Tämä johtuu ensisijaisesti nuorten suuresta liikkuvuudesta työmarkkinoilla, sillä nuorten elämäntilanteet ja työpaikat vaihtuvat tiuhaan. Nuorten työllisyys vaihtelee myös kausittain, kun opiskelijat suuntaavat koulujen päättymisen jälkeen kesätöihin. (Hämäläinen & Tuomala 2013, 2; ks. myös luku 3.2.)

Suomessa työttömyyttä arvioidaan yleensä kahdella työttömyystilastolla. Ensimmäinen käytössä on Tilastokeskuksen tuottama työvoimatutkimus, joka perustuu otoksena kerättäville haastatteluille. Tilastokeskuksen tuottama työttömyystilasto kertoo työttömyysasteen eli työttömien osuuden työvoimasta. (SVT 2016b.) Toiseksi käytössä on Työ- ja elinkeinoministeriön tuottama työvälitystilasto, joka kuvaa työttömiksi työnhakijoiksi rekisteröityneiden henkilöiden määrää. Työttömiksi luetaan tässä tilastossa työttömät työnhakijat, jotka eivät ole työssä tai koulutuksessa. (TEM 2016.) Näiden tilastojen kuvaamat työttömien määrät poikkeavat jossain määrin toisistaan ja tilastojen koonnin taustalla on erilaisia tietotarpeita. (ks. tarkemmin esim. Larja & Pyykkönen 2015).

Nuorten kohdalla erot eri työttömyystilastoinneissa ovat erityisen suuret ja etenkin Tilastokeskuksen tuottamat työttömyystilasto on aiheuttanut runsaasti kritiikkiä nuorten työttömyyden arvioinnissa (Myrskylä 2011b; Asplund & Vanhala 2013; Larja 2013; Hämäläinen & Tuomala 2013). Nuorten työttömyyslukujen arviointiin liittyy paljon epävarmuustekijöitä ja monet indikaattorit saattavat yli- tai aliarvioida todellista

tilannetta, jos tarkasteluissa ei huomioida esimerkiksi opiskelijoiden osuuksia tai nuorten työttömyyden jyrkkää kausivaihtelua. Tilastokeskuksen tuottamissa työttömyyslukuissa opiskelijat saattavat määrittyä työttömiksi, mikä nostaa nuorten työttömien osuutta Tilastokeskuksen työttömyyslukuissa. Esimerkiksi vuonna 2012 opiskelijoiden osuuksilla korjattu työttömyysaste oli 20–24 -vuotiaiden kohdalla 6 prosenttia, kun Tilastokeskuksen työttömyysasteella mitattuna työttömyysaste oli lähes 20 prosenttia. Näin ollen Tilastokeskuksen tuottama työttömyysluku näyttää yliarvioivan nuorten työttömyystilannetta huomattavasti. (Hämäläinen & Tuomala 2013.) Toisaalta työvoimahallinnon tuottama työnhakurekisteriin perustuva työttömien nuorten määrä saattaa aliarvioida työttömien nuorten osuutta. Tämä johtuu siitä, etteivät kaikki työttömät nuoret rekisteröidy työttömiksi työnhakijoiksi. Toisaalta esimerkiksi opiskelijat voivat olla työttömiä työnhakijoita ja saada työttömyysetuuksia pääsääntöisesti vasta opintojen päätyttyä. (Asplund & Koistinen 2014, 35–36; ks. myös Larja 2013; Larja & Pyykkönen 2015.)

Nuorten työttömyyslukuja selittävät siis osaksi tilastointiin liittyvät huomiot eikä nuorten tilanne työmarkkinoilla ole yhtä huolestuttava kuin esimerkiksi Tilastokeskuksen työttömyysaste antaa ymmärtää. Lisäksi Suomessa nuorten työttömyys on näyttäytynyt melko lyhytkestoisena (Hämäläinen & Hämäläinen 2012). Työttömyyden mittaamiseen liittyvistä ongelmista huolimatta nuorisotyöttömyys on selkeä ongelma, sillä varhaisilla työttömyysjaksoilla ja vaikeuksilla työmarkkinasiirtymissä voi olla nuorten kohdalla pitkäaikaisia seurauksia (Hämäläinen & Tuomala 2013, 6; ks. tarkemmin luku 3.4.).

Nuorten työllisyysaste ei sekään ole täysin ongelmaton kuvaamaan nuorten työmarkkinatilanteita. Työllisyysaste kertoo työssäkävien osuuden saman ikäisestä väestöstä (SVT 2016b). Nuorten työllisyysaste 15–24 -vuotiaiden joukossa oli 39,2 prosenttia vuonna 2015, kun kaikkien työkäisten (15–64 -vuotiaiden) vastaava aste oli 68,1 prosenttia (SVT 2016a). Tällaisenaan nuorten työllisyysaste vaikuttaa matalalta, mutta se on pitkälti seurausta nuorten koulutusasteen noususta ja keski- ja korkea-asteen koulutusjärjestelmien laajenemisista. Merkittävä osa nuorista on opiskelemassa eikä töissä, mikä alentaa nuorten työssä olevien osuutta. Korkea työllisyysaste nuorten kohdalla voi olla jopa indikaattori siitä, että koulutusvaihtoehdot eivät ole nuorten saatavilla tai ne eivät vastaa nuorten toiveita (Asplund & Koistinen 2014, 35.) Nuorten

kouluttautuminen on ennen kaikkea toivottava vaihtoehto ja koulutukseen osallistumisen lisääntyminen on suotuisaa kehitystä nuorten kohdalla (ks. myös ILO 2015, 2). Nuorten kohdalla koulutus on yksi merkittävimmistä työmarkkinaresursseista (Sipilä ym. 2011), joka edistää nuoren työelämämahdollisuuksia tulevaisuudessa. Työllisyysaste nuorten kohdalla kasvaa iän myötä: vuonna 2015 25—34 -vuotiaiden joukossa työllisyysaste oli 74,8 prosenttia (SVT 2016a), mikä on korkeampi kuin koko työikäisessä väestössä.

Myös työsuhteiden laatu on huomioitava nuorten työmarkkinoita tarkastellessa. Työuransa alussa ja työmarkkinasiirtymävaiheessa oleville nuorille ikäluokille kasautuu selvästi eniten epätyypillisiä työsuhteita: nuoret tekevät aikuisväestöä useammin määräaikaista töitä, osa-aikaisia töitä ja muita pätkä- ja silpputöitä (Okkonen 2009; Scarpetta ym. 2010, 17—18; OECD 2015b, 18). Iso osa määräaikaisista työsuhteista edistää kuitenkin nuorten myöhempää työllistymistä ja vakituisen paikan löytymistä (Scarpetta ym. 2010, 18) ja monelle nuorelle esimerkiksi osa-aikainen työ opiskelujen ohessa on oma valinta (Okkonen 2009). Kaikissa tilanteissa epätyypilliset työsuhteet eivät edistä nuoren siirtymää työmarkkinoille. Jos nuorelle on tarjolla jatkuvasti työturvaltaan ja palkkaukseltaan heikkoja työsuhteita, voivat epätyypilliset työsuhteet olla esteenä työuralla etenemiselle. (Quintini, Martin & Martin 2007, 10; Scarpetta ym. 2010, 18.) Eurofundin (2014, 61) selvitys tuo esille, että määräaikaisissa ja epätyypillisissä työsuhteissa olevien nuorten todennäköisyys pysyä kiinni työelämässä ovat heikommat kuin vakituisissa suhteissa olevilla nuorilla. Keskeinen kysymys on, millaisille nuorille epävarmat työsuhteet ovat väliaikainen vaihe ennen vakituisempaa työmarkkinoille kiinnittymistä ja millaisille nuorille katkonaiset työsuhteet tai työttömyysjaksot uhkaavat muodostua pitkäaikaiseksi tilaksi.

Nuorten työttömyyteen liittyvät luvut eivät riitä vielä kuvaamaan nuorten siirtymiä työmarkkinoille, sillä ne kuvaavat tilannetta usein staattisesti tietystä hetkestä, eivätkä huomioi siirtymien prosessimaisuutta. Perinteiset indikaattorit saattavat yli- tai aliarvioida nuorten työmarkkinasiirtymien sujuvuutta. (Larja 2013; Eurofund 2014, 28; Asplund & Koistinen 2014, 38.) Siirtyminen koulutuksesta työmarkkinoille kiinnittyminen tapahtuu yleensä prosessimaisesti erilaisten statusmuutosten kautta. Näitä prosesseja kuvataan tarkemmin seuraavassa luvussa.

3.2. Työmarkkinasiirtymät nuorena aikuisuudessa

Nuorten siirtyminen koulutuksesta työmarkkinoille on yksi keskeisimmistä askelista kohti aikuisuutta, sillä työelämään kiinnittyminen kytkeytyy taloudellisen itsenäisyyden myötä moniin muihin aikuisuuden etappeihin kuten itsenäisen asumiseen, vakituisen parisuhteeseen tai perheen perustamiseen (Eurofund 2014, 88). Nuoret kouluttautuvat pidemmälle ja siirtyvät täysipäiväisesti työelämään vanhempina kuin vielä joitain vuosikymmeniä sitten (Furstenberg 2013, 31–33). Tiettyjä riskiryhmiä lukuun ottamatta moni nuori näyttää siirtyvän sujuvasti työmarkkinoille suhteellisen hyvien työmarkkinanäkymien kera (Quintini ym. 2007, ks. myös luku 3.3.). Nuorten työmarkkinasiirtymät eivät aina ole suoraviivaisia jatkumia, joissa koulutuksesta siirrytään suoraan vakituisen työhön. Ongelmat tässä siirtymävaiheessa voivat esimerkiksi viivästyttää muita aikuisuudelle tyypillisiä siirtymiä ja vaikeuttaa nuoren itsenäistymistä (Eurofund 2014, 88).

Nuorten siirtymiä koulutuksesta työmarkkinoille voidaan hahmottaa iän perusteella kolmessa pääryhmässä: alle 16-vuotiaat, alle 21-vuotiaat ja 21 vuotta täyttäneet nuoret. Alle 21-vuotiaille keskeistä on koulutusjärjestelmässä menestyminen ja koulutusjärjestelmän sisällä siirtyminen esimerkiksi peruskoulussa (alle 16-vuotiaat) ja toisen asteen opinnoissa (alle 21-vuotiaat) tai aivan ensimmäisten työkokemusten saaminen. Vähintään 21-vuotiaiden kohdalla koulutuksen ohella alkavat olla ajankohtaisia varsinaisesti työmarkkinoille kiinnittymiseen ja työuran alkuvaiheeseen liittyvät kysymykset sekä työuralla etenemiseen liittyvät tekijät. (Asplund & Koistinen 2014, 38.) Tässä tutkimuksessa tarkasteltavat nuoret ovat 21–25 -vuotiaita, joten työmarkkinasiirtymät ovat hyvin keskeinen osa tutkittavien nuorten elämänvaihetta.

Nuorten työmarkkinasiirtymät koostuvat erilaisten tapahtumien ja toimintojen joukosta, joka vaihtelee maasta ja yksilöstä riippuen (Brzinsky-Fay 2007). Osalle nuorista siirtymä työelämään on varsin suoraviivainen prosessi (Furlong ym. 2003, 24), toisten kohdalla siirtymä kestää hieman pidempään. Esimerkiksi Walther (2006, 121) on kuvannut *yo-yo*-nuoria, joiden kohdalla liikkuminen koulutuksesta työhön ja takaisin koulutukseen on tyypillistä ja paikan hakeminen koulutuksen ja työelämän välillä saattaa kestää pitkäänkin. Osa nuorista kohtaa ongelmia työmarkkinamarkkinasiirtymissä ja monesti näihin ongelmiin kytkeytyy erilaisia hyvinvoinnin vajeita (ks. luku 3.4.).

Nuorille ovat tyypillisiä erilaisten roolimutosten ja tilanteiden vaihtelut ennen vakituisempaa työmarkkinoille kiinnittymistä. Nuorten liikkuminen työmarkkinoilla on suurta: nuoret saattavat liikkua työpaikkojen välillä ja palaavat toisinaan koulutukseen, ja tyypillisesti työuran alkuvaiheen työsuhteet ovat määräaikaista ja lyhytkestoisia. (Hämäläinen & Hämäläinen 2012, 17; Hämäläinen & Tuomala 2013, 2.) Myös työttömyysjaksot ovat monelle nuorelle aikuiselle tavanomainen, joskin usein tilapäinen tilanne (Ilmakunnas, Kauppinen & Kestilä 2015, 258). Nuorten työttömyysjaksot ovat lisäksi aikuisväestöön verrattuna lyhyempiä, vaikka nuoret ovatkin aikuisia alttiimpia työttömyydelle (Hämäläinen & Hämäläinen 2012, 17). Erilaisten roolien päällekkäisyys on tavanomaista. Esimerkiksi moni opiskelija käy töissä opintojen ohella (SVT 2015a).

Keskeinen tavoite nuoren työmarkkinasiirtymässä on saavuttaa taloudellinen ja sosiaalinen itsenäisyys eli autonomia (Bynner 2013, 36). Nuorten erilaiset tilanteet ja tilanteiden nopeat muutokset aiheuttavat sen, että työmarkkinoille kiinnittymisen määrittäminen ei ole yksiselitteistä. Nuorten työmarkkinasiirtymässä tulisi huomioida muun muassa, miten pitkäkestoinen siirtymä koulutuksesta työhön on, miten vakaa nuoren työtilanne on ja onko työtilanne vakaampi joissain maissa kuin toisissa (Eurofund 2014, 28). Lisäksi työmarkkinoille kiinnittymisessä tulee tarkastella siirtymän sujuvuutta eli tapahtuuko siirtymä kitkattomasti koulutuksesta työhön vai sisältääkö siirtymä työttömyyden tai työvoiman ulkopuolisuuden jaksoja (Quintini & Manfredi 2009, 8). Työttömyysjaksot työmarkkinoille kiinnittymisen vaiheessa voivat vaikeuttaa työllistymistä myöhemmällä iällä (vrt. Scarpetta ym. 2010, 16). Keskeistä työmarkkinasiirtymässä on tarkastella, onko löydetty työ vakaa ja sellainen, joka mahdollistaa esimerkiksi perheen perustamisen ja tulevaisuuden suunnittelun taloudellisen varmuuden myötä (ILO 2015, 51). Varsinainen työmarkkinoille kiinnittyminen vaatii suhteellisen pysyvää integraatiota ja vakaata työllistymistä taloudellisen itsenäisyyden saavuttamiseksi (ILO 2015, 53; Eurofund 2014, 2).

Eurofund (2014) on arvioinut eurooppalaisten nuorten työmarkkinasiirtymiä viidellä indikaattorilla. Näihin indikaattoreihin lukeutuvat nuorten keskimääräinen koulutuksen päättämiskä, koulutusta ja työtä yhdistelevien opiskelijoiden osuus, keskimääräinen aika, joka kuluu ensimmäisen työn löytymiseen koulutuksen päättämisen jälkeen, koulutuksen päättäneiden nuorten työmarkkinastatus vuosi koulutuksesta valmistumisen jälkeen sekä työsuhteiden laatu vuosi koulutuksesta valmistumisen

jälkeen. Kansainvälisen työjärjestö ILO:n (2015, 51) mukaan nuori on siirtynyt koulutuksesta työelämään, kun hän on päättänyt opintonsa ja solminut suhteellisen vakaan tai määräaikaisen työsopimuksen, joka on myös nuoren itsensä mielestä hyvä työ. Näin ollen nuori, joka opiskelee aktiivisesti tai on epätyytyttävässä tai epävarmassa työsuhteessa on edelleen siirtymäprosessissa. Toisaalta siirtymäprosessissa oleviksi nuoriksi luetaan määritelmässä myös sellaiset, jotka saattavat olla väliaikaisesti työttömiä tai työmarkkinoiden ulkopuolella, mutta jotka suunnittelevat työn hakemista tulevaisuudessa. Työmarkkinoiden ulkopuoliset nuoret, jotka eivät suunnittele työn etsimistä tai koulutukseen hakeutumista, katsotaan sellaisiksi, joiden siirtymäprosessi ei ole vielä alkanut (emt., 53.)

Vaikka sekä ILO:n että Eurofundin indikaattoreita työelämään siirtymiselle vaivaavat osaksi samat rajoitukset kuin perinteisiä työmarkkinaindikaattoreita (luku 3.1.), ne tuovat esille hyvin ajatukset nuorten työelämään siirtymiseen liitettävissä määritelmistä. Keskeistä on siis paitsi se, että nuori on päättänyt koulutuksensa myös se, että nuori saanut sellaisen työn, joka on joko suhteellisen vakituinen tai vähintään nuoren itsensä kokemuksen mukaan hyvä. Epäonnistuneena siirtymänä työmarkkinoille voidaan pitää tilannetta, jossa nuoren työsuhteet ovat katkonaisia tai epävarmoja, työttömyysjaksot yleisiä tai työttömyysjaksoihin liittyy huono-osaisuutta ja sosiaalisia ongelmia (Bynner 2013, 36).

Monet tekijät vaikuttavat nuorten työmarkkinasiirtymiin. Onnistunut työmarkkinasiirtymä edellyttää nuorelta erilaisia taitoja ja resursseja, joita voidaan hahmottaa esimerkiksi sosiaalisen ja inhimillisen pääoman muodossa sekä työhön liittyvien taitojen kautta (ks. tarkemmin Bynner 2009 & 2013). Myös nuoren sukupuoli, perhetausta, sosioekonomiset tekijät, ominaisuudet ja asuinpaikka saattavat vaikuttaa työmarkkinasiirtymän sujuvuuteen (ks. tarkemmin luku 3.4.). Nuorten siirtymiin vaikuttavat lisäksi makrotaloudelliset ja rakenteelliset tekijät, jotka vaikuttavat nuoren työvoiman saatavuuteen ja kysyntään (Biavaschi ym. 2012, 75). Näitä makrotaloudellisia ja rakenteellisia tekijöitä avataan tarkemmin seuraavaksi.

Taloudelliset heilahtelut saattavat vaikeuttaa nuorten työmarkkinasiirtymiä. Työmarkkinoihin liittyvät rakenteelliset tekijät tai korkeat työttömyysluvut saattavat vaikeuttaa vakaan, täysipäiväisen työn löytämistä nuorten kohdalla (Furstenberg 2013,

32). Nuorisotyöttömyys on länsimaissa ollut jo useamman vuosikymmenen ajan huolenaiheena nuorten työmarkkinoihin liittyen. Nuorisotyöttömyys kääntyi monissa maissa nousuun 1970-luvulta alkaen (Furlong & Cartmel 2007, 36) ja samalla nuorten työllisyys on laskenut viimeisten vuosikymmenien aikana (Anxo ym. 2010, 14). Globaali talouskriisi on kasvattanut huolta nuorten työmarkkinoille kiinnittymiseen liittyvistä haasteista: nuoret ja nuoret aikuiset ovat monien tutkimusten mukaan kärsineet nykyisestä talouskriisistä eri ikäryhmistä eniten suhteessa työmarkkinanäkymiin ja työllisyyteen ja työmarkkinoille kiinnittyminen on haastavaa. (Bell & Blanchflower 2011; Scarpetta ym. 2010; Eurofund 2012 & 2014; OECD 2010 & 2015a.) Euroopan tasolla on saatu viitteitä siitä, että nuorten mahdollisuudet kiinnittyä työmarkkinoille ja löytää pysyvää työtä ovat taantuman aikana heikentyneet (Eurofund 2014, 2). Toisaalta nuorten kiinnittyminen työmarkkinoille on perinteisesti nähty joka tapauksessa herkkänä elämänvaiheena, johon usein sisältyy lyhytaikaista työttömyyttä ja epävarmuustekijöitä (Nyyssölä 1997, 2).

Tyypillisesti nuorten työmarkkinat ovat hyvin suhdanneherkkiä eli talouden heilahtelut vaikuttavat nuorten työllisyystilanteeseen voimakkaasti (Bell & Blanchflower 2011). Talouden laskusuhdanteessa monia määräaikaista työsopimuksia päätetään ja työnantajat kiristävät uusien työntekijöiden palkkaamista rekrytointikielloilla ja -rajoituksilla, jotka vaikuttavat etenkin työmarkkinoille pyrkiviin tulokkasiin eli käytännössä nuoriin aikuisiin (Hämäläinen & Tuomala 2013, 2). Eurofundin (2014, 24) selvityksen mukaan nykyisellä talouskriisillä voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia nuorten työmarkkinaennusteiden ohella myös itsenäistymiseen ja aikuistumiseen: epävarmat ennusteet työuralla voivat viivästyttää esimerkiksi itsenäisesti asumaan muuttamista tai perheen perustamista. Osalla nuorista saattaa olla vaikeuksia löytää paikkaansa työmarkkinoilla taloudellisesti hyvinäkin aikoina, mutta vaikeudet kiinnittyä työmarkkinoille koskettavat taantuman aikana suurempaa osuutta nuorista (OECD 2010, 13). Heikosta taloustilanteesta huolimatta suuri osa nuorista aikuisista näyttää välttävän talouskriisin kaikkein hankalimmat seuraukset (Bynner 2013, 42), mutta tietyt nuorten riskiryhmät (ks. luku 3.4.) ovat olleet erityinen huolenaihe talouskriisin pitkäaikaisiin vaikutuksiin liittyen. Suomessakin on erotettavissa merkittävä joukko nuoria, jotka ovat vaarassa syrjäytyä työmarkkinoilta pitkäaikaisesti (ks. luku 3.4.).

EU, ILO ja OECD ovat laatineet laajamittaisia politiikkasuosituksia nuorten työllisyyden edistämiseksi ja taantumien negatiivisten seurausten vähentämiseksi. Monissa yhteyksissä on tuotu esille erityisesti koulutusmahdollisuuksien edistäminen ja erilaisten oppisopimus-, harjoittelu- ja ammattikouluoppimisyötylien kehittäminen, työnhakua tukevat toimenpiteet kuin myös monenlaiset aktivointipolitiikat, nuorisotakuut ja erilaiset, erityisesti syrjäytymisvaarassa oleville nuorille suunnatut ohjelmat ja räätälöidyt toimenpiteet. (ks. OECD 2010; Scarpetta ym. 2010; TEM 2012 Eurofund 2012 & 2014; ILO 2015.) Tietoa erilaisten työvoimapolitiittisten ohjelmien toimivuudesta on kuitenkin vasta suppeasti, vaikka arviointimenetelmät ovat kehittyneet reipasta tahtia (Asplund & Koistinen 2014, 69).

Maiden välillä on eroja nuorten työmarkkinasiirtymien sujuvuudessa. Euroopan sisällä erot ovat paikoin huomattavia. Esimerkiksi Pohjoismaat ja Saksa sekä Itävalta on tuotu esille mainia, joissa työmarkkinasiirtymät ovat keskimääräistä sujuvampia, kun taas Etelä-Euroopan maissa nuoret kohtaavat suuremmissa määrin ongelmia koulutus- ja työmarkkinoilla (Eurofund 2014; Buchmann & Kriesi 2011). Erilaisilla sosiaalisilla instituutiolla on vaikutuksia siihen, millä tavoin nuorten on mahdollista kouluttautua ja löytää paikkansa työelämässä. Nuorten työmarkkinasiirtymien kannalta keskeisimmät instituutiot ovat koulutusjärjestelmä, työmarkkinainstituutiot ja sosiaalipoliittiset instituutiot (Gangl, Müller & Raffe 2003; Anxo ym. 2010; Biavaschi ym. 2012). Instituutioiden rakenne ja painotukset vaihtelevat maittain. Koulutusjärjestelmät voivat painottaa joko yleisempää, teoreettista osaamista tai ammatillista osaamista ja ammattiin valmistumista (Fagan ym. 2012, 133; ks. myös Biavaschi ym. 2012, 10). Työmarkkinoilla saatetaan painottaa enemmän pätevyysien omaamista työhön pääsemisen edellytyksenä tai kontakteja ja työkokemusta (Gangl 2003). Sosiaalipoliittiset järjestelmät voivat painottaa laajoja, julkisin varoin tuotettuja sosiaaliturvapalveluita tai vaihtoehtoisesti yksityisen tai kolmannen sektorin tuottamia palveluita (Esping-Andersen 1991).

Biavaschin ym. (2012, 75) mukaan maan koulutusjärjestelmä on keskeinen tekijä nuorten työmarkkinasiirtymien kannalta: laajat koulutusmahdollisuudet tukevat nuorten työllistymistä ja korkeaa taloudellista tuottavuutta. Koulutusjärjestelmien kohdalla ammattipainotteiset ja enemmän käytännön työelämävalmiuksiin valmistavat koulutusjärjestelmät on tuotu esille työelämään siirtymistä edistävänä tekijänä. Yleisesti

ottaen maissa, joissa koulutusjärjestelmät ja työelämä ovat suhteellisen integroituneita – esimerkiksi harjoittelujärjestelmien tai hyvien koulutuksen ja työn yhdistämisen mahdollisuuksien myötä – nuoret siirtyvät sujuvasti ja nopeasti työmarkkinoille. (OECD 2010, 53; Eurofund 2014, 2.) Saksan oppisopimukseen ja käytännön harjoitteluihin painottuva koulutusjärjestelmä on monesti nostettu erityisen onnistuneena esimerkkinä järjestelmästä, joka mahdollistaa sujuvan siirtymän koulutuksesta työhön (Biavaschi ym. 2012; Eurofund 2014). Myös Suomi ja Ruotsi on tuotu esille esimerkkinä tämän tyyppisestä koulutusjärjestelmästä (Gangl ym. 2003; Buchmann & Kriesi 2011, 492; OECD 2015c).

Pohjoismaat näyttävät muodostavan oman ryhmänsä nuorten työmarkkinasiirtymien suhteen (Buchmann & Kriesi 2011, 492; Walther 2006, 126). Pohjoismaissa koulutusjärjestelmät ja muut keskeiset instituutiot tukevat nuorten siirtymistä työmarkkinoille (Buchmann & Kriesi 2011, 492). Pohjoismaisille nuorille on tyypillistä kouluttautuminen perusasteen jälkeen ja vahva kiinnittyminen työmarkkinoille (Albaek, Asplund, Barth & von Simson 2014, 256). Eurofundin (2014, 43) selvityksen mukaan pohjoismaalaisille nuorille ovat tyypillisiä nopeat ja suhteellisen sujuvat siirtymät työmarkkinoille. Koulutuksesta valmistumisen jälkeen ensimmäisen työpaikka löytyy nopeammin kuin EU-maissa keskimäärin ja vuosi valmistumisen jälkeen töissä olevien osuus on EU-maiden korkein. Toisaalta Pohjoismaissa nuorille vastavalmistuneille ovat tavanomaisia epätyypilliset työsuhteet ja vain 40 prosentilla vastavalmistuneista oli Suomessa pysyvä työpaikka. Tilanne oli samankaltainen myös Ruotsissa ja Hollannissa. Suomessa nuorten pätkätyöt ovat kuitenkin usein elämänvaiheeseen liittyvä, nuoruusajan ilmiö ja monelle nuorelle sopiva vaihtoehto (Okkonen 2009).

Ruotsin kohdalla on tuotu esille, että maa on monilta osin onnistunut luomaan puitteet tasa-arvoisille väylille koulutuksesta työelämään. Ruotsissa tasavertainen koulutusjärjestelmä on välttänyt koulutuspolkujen umpikujien syntymisen ja toisaalta koulupudokkaiden määrä on hyvin pieni. Lisäksi universaalit opintotuet mahdollistavat opiskelun tasa-arvoisesti kaikille nuorille eikä edes korkeakoulutuksen lisääntyminen ole johtanut eriarvoistumiseen. Järjestelmän heikkona puolena on verrattain myöhäinen siirtymä työmarkkinoille. (Anxo ym. 2010, 22.) Suomessa koulutusjärjestelmä muistuttaa hyvin pitkälle Ruotsia muun muassa opintoetuuksien (vrt. SVT 2013c), pienen

koulupudokasosuuden (ks. luku 3.4.) ja tasa-arvoisten opiskelumahdollisuuksien suhteen (ks. tarkemmin OKM 2016).

Koulutuksen puolesta suuri osa suomalaisista nuorista saa hyvät lähtökohdat työmarkkinoille kiinnittymiselle. Pohjoismaissa Suomi mukaan lukien nuoret kouluttautuvat hyvin aktiivisesti ja suurin osa nuorista suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Suurin osa jatkaa opintojaan joko välittömästi perusasteen jälkeen tai väli vuoden jälkeen. (Albaek ym. 2015, 273; SVT 2013a, 8; Albaek ym. 2014, 256; OECD 2015c.) 16–18 -vuotiaista yli 90 prosenttia siirtyy peruskoulun jälkeen opiskelemaan tutkintotavoitteiseen koulutukseen. (SVT 2013a, 8.) Toisaalta 20–29 -vuotiaista vajaa viidennes oli vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa vuonna 2014 (SVT 2015b).

Suomalaisten nuorten kouluttautuminen kestää varsin pitkään ja suomalaiset nuoret valmistuvat koulutuksesta Euroopan tasolla verrattain myöhään (Eurofund 2014, 43). Suuri osa suomalaisista nuorista opiskelee täysipäiväisesti vielä pitkälle 20-vuotiaina: vuonna 2011 reilu puolet 19–24 -vuotiaista ja 25–29 -vuotiaista melkein kolmasosa opiskeli päätoimisesti (SVT 2013a, 8). Suomessa korkeakoulutukseen hakeutuminen on hyvin yleistä ja korkeakoulutukseen osallistuvien osuus on OECD-maiden korkeimpia (OECD 2015c). Korkeakoulututkintojen suorittaminen vie aikaa ja tutkinnon suorittaminen kestää suomalaisten nuorten kohdalla melkein 30 ikävuoteen saakka: ammattikorkeakoulutuksesta valmistuvien keski-ikä on 26 vuotta ja yliopistosta valmistuvien 27 vuotta (SVT 2013a, 8). Monella nuorella kiinnittyminen työelämään alkaa kuitenkin jo opintojen aikana: noin puolet opiskelijoista tekee töitä opintojen ohella (SVT 2015a) ja työssäkäynnin ja opintojen sujuva yhdistäminen on tuotu esille työmarkkinasiirtymiä sujuvoittavana tekijänä (ks. Eurofund 2014 edellä). Opiskelijat ovat myös merkittävä osa työvoimaa (Keinänen & Sinivuori 2010, 11). Samalla korkeakouluista vastavalmistuneiden työllistyminen vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen on korkeampi kuin ammatillisen tutkinnon suorittaneilla (SVT 2016d).

Kaiken kaikkiaan edellä kuvattujen indikaattorien ja raporttien perusteella suomalaisten nuorten siirtyminen koulutuksesta työelämään näyttyy kansainvälisestäkin vertailen onnistuneelta. Tässä luvussa on tarkasteltu tilannetta vasta yleisellä tasolla eikä ole huomioitu, että nuorten työmarkkinasiirtymät kulkevat monia eri reittejä. Seuraavassa

luvussa käydään tarkemmin läpi sitä, miten erilaisia siirtymiä on kansainvälisessä ja suomalaisessa tutkimuksessa kuvattu.

3.3. Erilaiset työmarkkinasiirtymät

Nuorten siirtymistä koulutuksesta työmarkkinoille tulee tarkastella prosessina. Eroja siirtymien ajoituksissa ja vaiheissa on niin maiden kuin yksilöidenkin välillä. Standardi-indikaattorien – kuten nuorten työttömyys, työllisyys tai koulutusasteiden – tarkasteluun keskittyminen ei riitä, sillä niillä pystytään käytännössä tarkastelemaan tilannetta vain hetken poikkileikkaustilanteessa ja ne yksinkertaistavat turhan paljon moniulotteista ilmiötä (Quintini & Manfredi 2009, 8). Vaikka staattisten indikaattorien rinnalle on pyritty kehittämään dynaamisempia mittareita, eivät ne useinkaan huomioi nuorten tilanteiden nopeaa vaihtumista vuodenkin sisällä ja siirtymien sisältämiä erilaisia tilanteiden peräkkäisiä muutoksia (Asplund & Koistinen 2014, 40). Pitkittäisaineistojen ja -analyysien käytön tarve nuorten työmarkkinatutkimuksessa on tuotu esille useassa yhteydessä (ks. esim. Asplund & Vanhala 2013, 4), mutta usein esteenä on riittävän hyvien aineistojen puuttuminen (Quintini & Manfredi 2009, 8). Kuitenkin toimivan työmarkkinapolitiikan suunnittelu edellyttää erilaisten siirtymäpolkujen ymmärtämistä (Brzinsky-Fay 2007, 410).

Siirtymien tutkiminen prosessina ja niiden hahmottaminen monimuotoisena ilmiönä luo haasteita tutkimukselle. Ilmiön monimuotoisuus tarkoittaa samalla myös monimutkaisuutta: variaatiot siirtymien ajoituksissa sekä vaiheiden järjestyksissä luovat lukuisasti erilaisia siirtymätyyppien mahdollisuuksia. (Brzinsky-Fay 2007, 409.) Toisaalta siirtymien monimutkaisuutta ei ole tarpeen yliarvioidakaan. Vaikka työmarkkinasiirtymät ovat muuttuneet aiempaa yksilöllisemmiksi, on edelleen joukko niitä nuoria, jotka siirtyvät työmarkkinoille hyvin suoraviivaisesti koulutuksen jälkeen. (Furlong ym. 2003, 24.)

Erilaiset työmarkkinasiirtymien tyypittelyt ovat tutkimuksissa olleet tehokas tapa tiivistää ja havainnollistaa ilmiötä. Erilaisia siirtymiä on mahdollista ryhmitellä nuorten erilaisten siirtymien samankaltaisuuden perusteella. Tutkimuksissa on tuotu esille monenlaisia erilaisia tyypittelyjä, joista osa on teoreettisia (esim. Sackmann & Wingers

2003), osa tutkijan itsensä rakentamia (Nyyssölä 1997 & 1999; Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013) ja osa rakennettu aineistolähtöisesti (Brzinsky-Fay 2007; Quintini & Manfredi 2009; Albaek ym. 2015).

Tyypittelyistä käytettävät termit vaihtelevat tutkimuksien välillä. Erilaisia siirtymätyyppejä on kuvattu muun muassa ”polkuina” (*pathways*) (Quintini & Manfredi 2009; Asplund & Vanhala 2014), ”reiteinä” (*tracks*) (Albaek ym. 2015), ”sekvensseinä” (*sequences*) (Sackmann & Wingers 2003; Brzinsky-Fay 2007) ja ”työuratyyppinä” (Nyyssölä 1997 & 1999; Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013). Suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa yleisiä termejä ovat olleet *polku* (ks. Asplund & Vanhala 2014) ja *työuratyyppejä* (Nyyssölä 1997 & 1999; Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013). Tässä tutkimuksessa nuorten erilaisia työmarkkinasiirtymiä kuvataan *työmarkkinauratyyppejä*-termin avulla Nyyssölän (emt.) ja Järvisen ja Vanttajan (emt.) tapaan, sillä tässä tutkimuksessa käytettävä siirtymien tyypittely pohjaa samaan menetelmään kuin näissä tutkimuksissa. Tutkimuksen teoreettisessa osiossa siirtymien tyypittelyistä käytetään kuitenkin käsitettä siirtymäpolku tai polkutyyppi, sillä se näyttäytyy tavanomaisimpina aiemmissä tutkimuksissa. (ks. myös luku 4.4.)

Siirtymäpolkuja on tutkimuksissa kuvattu usein kuudesta kymmeneen ja polut sisältävät erilaisia yhdistelmiä työtä, koulutusta, harjoitteluja, työmarkkinoiden ulkopuolisuutta tai työttömyyttä. Yleensä poluista on erotettavissa suoraviivaisten koulutuksesta työhön siirtyvien nuorten ryhmä ja toisaalta katkonaisempia ja pidempiä reittejä kulkevien nuorten työmarkkinapolkuja, jotka sisältävät erilaisia harjoitteluita, lyhyitä työttömyysjaksoja tai uudelleen kouluttautumista. Polkutyypeistä voidaan usein erottaa lisäksi työmarkkinoilta pudokkaiden riskiryhmiä, jotka saattavat kokea esimerkiksi pitkiä työttömyysjaksoja tai jaksoja kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolella. Erilaisia polkutyyppiejä työmarkkinoille on tutkittu jonkin verran myös kansainvälisesti vertaillen. Nuorten osuudet eri polkutyypeillä vaihtelevat tutkittavasta nuorten ryhmästä ja maasta riippuen. Monissa tutkimuksissa suuri osa nuoria näyttäisi sijoittuvan poluille, jotka kuvaavat suhteellisen suoraviivaisia siirtymiä koulutuksesta työelämään. (ks. Sackmann & Wingers 2003; Brzinsky-Fay 2007; Quintini & Manfredi 2009; Albaek ym. 2015; Nyyssölä 1997 & 1999; Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013.)

Monissa edellä mainituista tutkimuksista voidaan erottaa paitsi nuoret, jotka siirtyvät suhteellisen suoraviivaisesti koulutuksesta työelämään, myös lukuisa joukko polkutyyppejä, joissa siirtymä ei etene suoraviivaisesti. Tässä yhteydessä suhteellisen suoraviivaisena siirtymänä voidaan pitää sellaista polkutyyppeä, jossa nuori siirtyy koulutuksesta tai harjoittelun kautta joko suoraan tai hyvin lyhyen katkoksen jälkeen työelämään. Sen sijaan katkonaisempana siirtymänä voidaan pitää polkuja, joihin sisältyy selkeitä katkoksia, suunnanmuutoksia tai epätyypillisiä tapahtumia. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi toistuvat työttömyysjaksot, jatkuvat työpaikkojen vaihdot tai opintoihin palaaminen työssäolon jälkeen. (Furlong ym. 2003, 25.)

Yksi tunnettu teoreettinen polkutyypittely on Sackmannin ja Wingensin (2003) työmarkkinasiirtymiä kuvaava polkutyypittely, jossa erotetaan kuusi erilaista polkua (taulukko 1). Ensimmäinen polkutyyppeä ”Repeämä” (*rupture*) edustaa suoraviivaista siirtymää koulutuksesta työhön. Muut polut sisältävät erilaisia statusmuutoksia tai kehityskaarien keskeytyksiä. Tällainen keskeytyksen sisältävä polku on esimerkiksi ”Katkos” (*interruption*), joka koostuu pääosin koulutuksessa olemisesta, mutta koulutus keskeytyy hetkellisesti työssäolon ajaksi. Myös kaksi viimeistä polkua sisältävät enimmäkseen koulutuksessa olemista, joskin status vaihtuu välillä harjoitteluksi tai jatkokoulutukseen siirtymiseksi. Sen sijaan ”Muutos”-tyyppi (*change*) sisältää kolme erilaista statusmuutosta ja on typologiassa selkein työuran pysähtymiseen viittaava polku. Tässä työmarkkinasiirtymä katkeaa koulutuksen ja työssäolon jälkeen ja syystä tai toisesta henkilö siirtyy työttömäksi tai työvoiman ulkopuolelle.

Taulukko 1. Työmarkkinasiirtymien tyypittely Sackmannin ja Wingensin (2003) mukaan.

Polkutyyppe		Koulutuksesta työhön siirtyminen
Repeämä (rupture)	$A \rightarrow B$	Koulutus $\rightarrow$ työ
Katkos (interruption)	$A \rightarrow B \rightarrow A$	Koulutus $\rightarrow$ työ $\rightarrow$ koulutus
Muutos (change)	$A \rightarrow B \rightarrow C$	Koulutus $\rightarrow$ työ $\rightarrow$ työttömyys / työmarkkinoiden ulkopuolisuus
Silta (bridge)	$A \rightarrow AB \rightarrow B$	Koulutus $\rightarrow$ harjoittelu $\rightarrow$ työ
Paluu (return)	$A \rightarrow AB \rightarrow A$	Koulutus $\rightarrow$ harjoittelu $\rightarrow$ koulutus
Sulautuminen (fusion)	$A \rightarrow B \rightarrow AB$	Koulutus $\rightarrow$ työ $\rightarrow$ jatkokoulutus

Sackmannin ja Wingensin (2003) tyypittelyä empiirisesti soveltanut Brzinsky-Fay (2007) havaitsi nuorten työmarkkinasiirtymiä koskeneessa tutkimuksessaan, että tyypittely

toimi myös käytännössä. Sekvenssianalyysillä² aineistosta nousi esille hyvin samankaltaisia polkutyyppisiä kuin mitä Sackmannin ja Wingensin (emt.) tyypittelyssä. Tutkimuksessa vertailtiin siirtymiä kymmenessä eri Euroopan maissa vuosina 1993—2000. Nuorten työmarkkinasiirtymiä seurattiin viisi vuotta peruskoulun päättämisen jälkeisen tilanteen mukaan. Tutkimuksessa nousi esille kahdeksan eri työmarkkinasiirtymätyyppiä. Erona teoreettiseen tyypittelyyn empiirinen tutkimus nosti esille useampia polkutyyppisiä. Tutkimus erotti enemmän myös sellaisia ryhmiä, joiden työmarkkinasiirtymille olivat leimallisia työttömyysjaksot tai työmarkkinoiden ulkopuolisuus. Myös Brzinsky-Fayn (2007) tutkimuksessa nousi esille ryhmiä, joissa siirryttiin suoraan koulutuksesta työelämään tai työelämään siirryttiin koulutuksen ja harjoittelun kautta. Osalla reitti työelämään löytyi, vaikka seurantajaksoon sisältyi työttömyyttä tai muuten monenlaisia eri statuksia. Kaikkein sujuvin siirtymä oli ryhmässä, jolle leimallista oli koko tarkastelujakson ajan työssäolo. Tutkimuksessa erotettiin myös ryhmiä, joissa oli tyypillistä lyhyen työssäolon tai työttömyyden jälkeen koulutukseen palaaminen. Kaksi ryhmää olivat selkeästi työmarkkinasiirtymävaiheen kannalta ongelmallisia. Yhdelle ryhmälle oli leimallista työttömyys tarkasteluajanjakson aikana kun taas toiselle ryhmälle oli tyypillistä kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolella oleminen. Mielenkiintoinen havainto tutkimuksessa oli, että useimmat eri polkutyypeistä oli löydettävissä tarkastelussa olleista maista, mutta polkutyyppien osuudet vaihtelivat maiden välillä (emt., 418—419).

Quintinin ja Manfredin (2009) tutkimuksessa verrattiin työmarkkinasiirtymiä Euroopan ja Yhdysvaltojen välillä 1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alkupuolella. Tutkimuksessa hyödynnettiin sekvenssianalyysia Brzinsky-Fayn (2007) tutkimuksen tapaan. Analyysissä nousi esille yhdeksän eri siirtymäpolkua, jotka muistuttivat hyvin pitkälti Brzinsky-Fayn ryhmittelyjä. Kahdelle polkutyyppille oli leimallista enimmäkseen työssäolo tarkasteluajanjaksona, neljälle ryhmälle jonkinasteinen koulutuksessa oleminen ja kolmelle polulle tyypillistä oli työttömyyden ja ei-aktiivisuuden jaksojen erilaiset vaihtelut.

---

² Sekvenssianalyysissä muodostetaan tarkasteltavalle joukolle siirtymäjonoja, jonka avulla kuvataan nuoren tilannetta ja toimintaa eri aikapisteissä. Tyypillisiä siirtymäjonoja voidaan ryhmitellä eli klusteroida jonojen samankaltaisuuden perusteella. (ks. tarkemmin Brzinsky-Fay 2007; Asplund & Vanhala 2014.)

Työmarkkinasiirtymien vertailu Euroopan ja Yhdysvaltojen välillä osoitti, että siirtymäpolut muistuttavat toisiaan huomattavissa määrin myös Atlantin eri puolin. Eroja kuitenkin oli myös: töissä käyvät yhdysvaltaisnuoret vaihtoivat työpaikkoja eurooppalaisia nuoria useammin ja koulutuksesta valmistuneiden työllisten määrät olivat Yhdysvalloissa suurempia kuin Euroopassa. Noin puolet yhdysvaltalaisista nuorista sijoittui poluille, joille oli tyypillistä työssäkäynti kun taas eurooppalaisista nuorista vastaava osuus oli 40 prosenttia. Euroopassa oli tutkimuksen mukaan Yhdysvaltoja suurempi osuus nuoria, joille oli tyypillistä työttömyyden tai työvoiman ulkopuolisuuden jaksot tarkasteluajanjaksona (Quintini & Manfredi 2009.) Tutkimuksesta on kuitenkin huomioitava, että erot Euroopan maiden välillä ovat huomattavia ja maat eroavat muun muassa koulutukseen ja työmarkkinoihin liittyvissä järjestelmissä (vrt. Brzinsky-Fay 2007; ks. myös Buchmann & Kriesi 2011). Esimerkiksi Saksassa 80 prosenttia nuorista sijoittui polkutyypeille, joille oli leimallista työssäkäynti ja alle 5 prosenttia kuului työmarkkinasiirtymien näkökulmasta ongelmallisiin ryhmiin. Italiassa ja Espanjassa jopa kolmannes nuorista oli polulla, joilla oli runsaasti työttömyyttä ja työmarkkinoiden ulkopuolisuutta. (Quintini & Manfredi 2009.)

Suomalaisten nuorten työmarkkinasiirtymiä ja erilaisten työmarkkinatilanteidentilanteiden vaihteluita on tutkittu yllättävän vähän (ks. kuitenkin Albaek ym. 2015). Moni niistä on painottunut nimenomaisesti koulupudokkaiden seurantaan (ks. Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013; Asplund & Vanhala 2014). Kokonaista kohorttia seuraavat tutkimukset ovat jo melko kauan aikaa sitten tehtyjä (ks. Nyssölä 1997 & 1999) tai tutkimukset eivät ole keskittyneet nimenomaisesti koulutus- ja työmarkkina-asemaan (vrt. Ilmakunnas ym. 2015). Uusimmissa tutkimuksissa tarkasteltava ikäluokka on koskenut vasta 16–21 -vuotiaita (vrt. Albaek ym. 2015).

Seuraavassa kuvataan lyhyesti nimenomaisesti työmarkkinasiirtymiin keskittyneiden suomalaisia nuoria koskeneiden tutkimusten tuloksia (Nyssölä 1997 & 1999; Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013; Asplund & Vanhala 2014; Albaek ym. 2015). Tutkimuksissa erotetut polkutyypit ovat hyvin samankaltaisia kuin edellä esitellyt tyypilliset siirtymäpolut kansainvälisessä tutkimuksessa: osa poluista on suoraviivaisia koulutuksesta työhön johtavia, osa hieman katkonaisempia ja osaan liittyy selkeitä syrjäytymisriskejä. Tutkimuksissa erotetut polkutyypit on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Työmarkkinasiirtymiä kuvaavia polku- ja uratyyppejä suomalaisten tutkimusten pohjalta.

Kirjoittajat (vuosi)	Iät	Pääasialliset toiminnot	Siirtymäpolut	Taustamuuttajat
Nyysölä (1997 & 1999)	18–37	Työssä, työtön, opiskelija, muut	1. Vakaa 2. Katkennut 3. Epävakaa 4. Taantuva 5. Vakiintunut 6. Jumiutunut 7. Kiinnittyvä 8. Pysähtynyt	Asuinpaikka, koulutus, sukupuoli, siviilisääty, vanhempien työmarkkina-asema
Järvinen & Vanttaja (2006 & 2013)	16–33	Työllinen, työtön, opiskelija, eläkeläinen, muut	1. Vakaa 2. Vakiintunut 3. Keskeytynyt 4. Epävakaa 5. Juuttunut 6. Kohentunut 7. Pysähtynyt I 8. Pysähtynyt II	Asuinpaikka, sukupuoli ja huoltajan koulutus, perheasema
Asplund & Vanhala (2014)	16–20	Opiskelija, työtön, työllinen, varusmies, eläkeläinen, muu	1. Koulutuspolut, 4kpl 2. Työpolut, 2kpl 3. Työttömyyspolut, 2kpl 4. Syrjäytymispolut, 2kpl	Sukupuoli
Albaek ym. (2015)	16–21	Työtön, työssä, opiskelija, eläkeläinen, muu	1. Study-tracks 2. study/inactivity/study tracks 3. study/employment/study tracks 4. disability tracks 5. inactivity-delayed study tracks 6. inactivity/mix-of- activities tracks 7. study/unemployment/study tracks 8. unemployment tracks 9. inactivity/unemployment tracks 10. employment tracks	-

Varhaisimmat tutkimukset ovat Nyysölän (1997 & 1999) vuosille 1980–1993 sijoittuneet tarkastelut, joissa seurattiin yhtä nuorisoiäluokkaa ikävuosina 18–37. Nyysölän tutkimuksissa ajanjakso sijoittui 1990-luvun lamaa edeltävään aikaan ja päättyi laman jälkeen. Tutkimuksessa nuorten työmarkkinasiirtymiä kuvattiin kahdeksan *uratyypin* avulla (ks. myös luku 4.4.). Nyysölän tutkimuksessa uratyypit rakennettiin

kaksiluokkaistamalla nuorten toimintaa joko opiskeluun ja työssäkäyntiin tai työttömyyteen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olemiseen (ks. luku 4.4.). Uratyyppien koostaminen oli tässä yhteydessä siis täysin tutkijan määräämää, toisin kuin sekvenssianalyysiin pohjaavissa tutkimuksissa, joissa tyytit nousevat aineistosta. Uratyypeistä *Vakaalle* eli koko tarkastelujaksona joko opiskelemassa tai töissä olleelle uratyyppille oli sijoittunut 79,3 prosenttia nuorista. Tutkimuksissa havaittiin, että lamasta huolimatta enemmistö 1980-luvulla nuoruutensa eläneistä henkilöistä onnistui kiinnittymään tukevasti työmarkkinoille, mutta että aineistosta oli erotettavissa selkeä työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneiden ryhmä ja tälle ryhmälle oli kasaantunut monia huono-osaisuuden riskitekijöitä. Nyssölän tutkimuksessa (1997) havaittiin, että työttömyysjaksot nuoruudessa olivat yhteydessä vaikeuksiin kiinnittyä työmarkkinoille jopa 40 prosentilla nuorista. Tutkimuksessa tuotiin esille, että heikko menestyminen työmarkkinoilla linkittyi työhistorian ohella moniin muihin työstä syrjäytymisen riskitekijöihin ja elämänhallinnan puutteisiin.

Albaekin ym. (2015) tutkimuksessa tarkasteltiin pohjoismaalaisten nuorten työmarkkinasiirtymiä. Tutkimuksessa tarkasteltiin sekä siirtymävaihetta että nuorten työmarkkinatilanteita siirtymävaiheen jälkeen. Tässä yhteydessä tarkastellaan vain siirtymävaiheeseen keskittyneitä tutkimusosioita, sillä vain tässä osiossa tarkasteltiin nuorten erilaisia siirtymäpolkuja. Tutkimus keskittyi vuosiin 1993–2003 ja ikävuosiin 16–21. Nuorten työmarkkinasiirtymiä vertailtiin sekvenssianalyysillä. Suomen osalta tutkimuksessa havaittiin, että nuoret jakaantuivat kymmenelle työmarkkinapolulle. Nuorista lähes 80 prosenttia sijoittui opiskelupainotteisille poluille, jotka pääasiallisesti koostuivat vähintään kolmen vuoden, peruskoulun jälkeisestä tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Tutkimuksen mukaan suurin osa nuorista siirtyy peruskoulusta tutkintoon johtaviin opintoihin. Viidesosa nuorista sijoittuu kuitenkin muille kuin suoraan peruskoulusta opintoihin johtaville poluille. Muut yhdeksän tutkimuksessa erotettua polkua olivat kooltaan huomattavan paljon pienempiä ja heterogeenisempiä: osa poluista sisälsi viivästyneitä opintoja, työskentelyä, työskentelyn ja opintojen yhdistämistä sekä erilaisia ei-aktiivisuuteen ja työttömyyteen liittyviä polkuja. Kaiken kaikkiaan nuoret näyttäisivät jakautuvan pääasiallisesti neljään ryhmään peruskoulun jälkeen. Ensinnäkin niihin, jotka siirtyvät suoraan peruskoulun jälkeen päätoimisiin opintoihin ja jatkavat opinnoissa 20-vuotiaiksi. Toinen ryhmä ovat nuoret, jotka jatkavat

toisen asteen opintoihin, mutta jostain syystä opintoihin tulee katkoksia. Osa nuorista pitää väli vuoden ennen peruskoulun jälkeisiä opintoja ja neljäs ryhmä koostuu nuorista, jotka jäävät kokonaan koulutusjärjestelmän ulkopuolelle peruskoulun jälkeen. (emt., 102–104.)

Suomalaiset nuoret näyttävät siis ainakin Nyssölän (emt.) ja Albaekin ym. (emt.) tutkimusten perusteella siirtyvän suhteellisen onnistuneesti kohti työmarkkinoita. Tätä havaintoa tukee myös Ilmakunnaksen ym. (2015) tekemä nuorten syrjäytymispolkua tarkastellut tutkimus, jossa nuorten syrjäytymisen riskitekijöitä kartoitettiin työmarkkinasiirtymiin kytkeytyvien muuttujien eli matalan koulutuksen, työttömyyden ja toimeentulotuen saannin perusteella. Tutkimuksessa havaittiin, että lähes 80 prosenttia nuorista sijoittui poluille, joilla syrjäytymisen riskitekijöiden esiintyminen on hyvin harvinaista. Suomalaisissa tutkimuksissa on kuitenkin erotettu usein erotettu selkeä joukko nuoria, joiden työmarkkinasiirtymiin liittyy paljon työttömyyttä ja työmarkkinoiden ulkopuolella olemista sekä erilaisia syrjäytymisen riskitekijöitä (Nyssölä 1997 & 1999; Albaek ym. 2015; ks. myös Ilmakunnas ym. 2015).

Matalasti koulutettujen nuorten työmarkkinasiirtymät kulkevat toisenlaisia reittejä verrattuna nuorten keskimääräisiin siirtymiin (ks. Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013; Asplund & Vanhala 2014). Nyssölän kanssa samankaltaista uratyypittelyä käyttäneet Järvinen ja Vanttaja (2006 & 2013) rajasivat tutkimuksensa perusasteen koulutuksen varassa oleviin nuoriin, jotka olivat lisäksi koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Nuorten työmarkkinasiirtymiä tarkasteltiin vertaamalla kahta eri syntymäkohorttia (1985 ja 1995). Nuoria seurattiin ikävuosina 16–33. Vuoden 1985-kohortista vajaa kolmasosa ja vuoden 1995-kohortista vaja 40 prosenttia oli sijoittunut uratyypeille, joille koko tarkasteluajanjaksona oli leimallista töissä tai opiskelemissa oleminen. Pysähtyneelle uratyypille, jota leimasi työmarkkinoiden ulkopuolisuuden ja työttömyyden jaksot, sijoittui vuoden 1985 kohortista lähes kolmasosa ja vuoden 1995 kohortista viidesosa. Järvisen ja Vanttajan (emt.) tutkimuksissa tarkastellut nuoret olivat siis todennäköisemmin pysähtyneillä uratyypeillä ja harvemmin vakailta uratyypeillä kuin Nyssölän (1997 & 1999) koko kohorttia tarkastelleissa tutkimuksissa.

Asplundin ja Vanhalan (2013) tutkimuksessa tarkasteltiin perusasteen koulutuksen varassa olleita nuoria viisi vuotta peruskoulun päättämisen jälkeen. Tutkimuksessa

tarkastellut nuoret olivat 16–21 -vuotiaita. Nuorten siirtymäpolut koottiin aineistolähtöisesti sekvenssianalyysillä ja tutkimus liittyi edellä mainittuun Albaek ym. (2015) tutkimukseen. Nuoret jakautuivat kymmenelle eri polulle, jotka tutkimuksessa jaettiin neljään osa-alueeseen: koulutuspolkuihin, työpolkuihin, työttömyyspolkuihin ja syrjäytymispolkuihin. Kolme neljästä vielä 21-vuotiaana perusasteen varassa olleesta nuoresta oli tutkimuksen mukaan koulutuspoluilla eli poluilla, joille oli leimallista enimmäkseen opinnoissa oleminen. Syystä tai toisesta nuoret eivät olleet kuitenkaan saaneet koulutustaan loppuun vielä 21-vuotiaina. Noin neljäsosa nuorista oli poluilla, joille oli leimallista työ-, työttömyys- tai työvoiman ulkopuolisuus. Varteenotettava ryhmä näistä nuorista näyttää siis siirtyvän hyvin varhaisessa vaiheessa kokonaan työelämän ulkopuolelle.

3.4. Nuorten työmarkkinasiirtymiin liittyviä riskitekijöitä

Vaikka suurimmalla osalla nuorista työmarkkinasiirtyvät näyttäytyvät suhteellisen sujuvina, nostetaan tutkimuksissa esille tiettyjä nuorten ryhmiä, joihin kohdistuu erityisiä riskejä ja vaikeuksia työllistymisen ja työmarkkinoille kiinnittymisen suhteen. Varhaisilla ongelmilla kiinnittyä työmarkkinoille voi nuorten kohdalla olla pitkäkestoisia vaikutuksia. Etenkin matalasti koulutettujen tai muuten huono-osaisten nuorten kohdalla on riski, että työttömyysjaksot vaikeuttavat myöhemmällä iällä työn löytämistä ja alentavat myöhempiä ansioita. Todennäköisimmin tällainen vaikutus toimii etenkin inhimillisen ja sosiaalisen pääoman kautta erilaisten taitojen ja työkokemuksen vähäisyytenä. Työttömyys saattaa viestiä työnantajalle heikosta tuottavuudesta ja vähentää siten motivaatiota palkata kyseistä nuorta. Vaikutus näyttää olevan sitä voimakkaampi, mitä pidempiä aikoja nuoren työttömyysjakso kestää. Nuorten kohdalla tällaisesta ilmiöstä on puhuttu ”arpeuttavana vaikutuksena” (*scarring effect*). (Scarpetta ym. 2010, 15–16.) Euroopan unionin tasolla on havaittu, että työttömyysjaksot ovat todennäköisempiä niiden nuorten kohdalla, joilla on jo aiempia työttömyysjaksoja takanaan ja että tämä vaikutus on voimistunut viimeisimmän taantuman aikana (Eurofund 2014, 61).

Furlong ja Cartmel (2007) tuovat esille, että vaikka nuorten työmarkkinasiirtymät ovat muuttuneet aiempaa yksilöllisemmiksi, vanhat eriarvoisuuden mekanismit ja rakenteet eivät ole menettäneet merkitystään. Esimerkiksi sukupuoli ja sosioekonominen luokka vaikuttavat nuorten siirtymiin edelleen. Tämä näkyy Furlongin ja Cartmelin mukaan työmarkkinasiirtymiin liittyvissä riskeissä ja epävarmuuksissa: vaikka huomattava osa nuorista kokee, että työmarkkinoille kiinnittymiseen liittyy haasteita ja epävarmuustekijöitä, niin riskit todellisuudessa jakautuvat epätasaisesti nuorten erilaisista taustoista riippuen.

Vaikeudet työmarkkinasiirtymissä linkittyvät keskusteluun nuorten syrjäytymisestä. Nuorten syrjäytymistä lähestytään tutkimuksissa usein koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolisuuden kautta (vrt. Myrskylä 2012). Tässä tutkimuksessa ongelmat työmarkkinasiirtymissä eli pitkät työttömyysjaksot tai työmarkkinoiden ulkopuolisuuden jaksot katsotaan selkeäksi syrjäytymisen riskitekijäksi, sillä monet syrjäytymisriskissä olevat nuoret kohtaavat ongelmia myös koulutuksessa ja työssä (vrt. ns. NEET-nuoret myöhemmin tässä luvussa). Syrjäytyminen ilmiönä on kuitenkin paljon muuta kuin työttömyyttä tai työmarkkinoiden ulkopuolella olemista. Se sisältää erilaisten psyykkisten ja aineellisten huono-osaisuuden ulottuvuuksien kasautumista ja näiden ulottuvuuksien erilaisia yhdistelmiä. Syrjäytymiseen liittyy selkeästi ajallinen ulottuvuus eli syrjäytyminen kehittyy elämänkulun aikana prosessimaisesti. Lisäksi on huomioitava erilaisia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen liittyviä näkökulmia. (ks. tarkemmin Järvinen & Jahnukainen 2001; Suurpää 2009; Notkola ym. 2013.) Nuorten kohdalla on usein korostettu, että huono-osaisuus on harvoin ehtinyt edes kasautua niin vakavasti, että voisi puhua vielä varsinaisesti syrjäytymisestä (Notkola ym. 2013, 56).

OECD (2010; ks. myös Ruth 2010) on tuonut esille kaksi nuorten aikuisten ryhmää, joiden työllistymismahdollisuuksia tulisi politiikkatoimilla pyrkiä edistämään. Näistä ryhmistä ensimmäinen on syrjäytymisvaarassa olevat nuoret (*youth left behind*), joille on kasautunut useita huono-osaisuusriskejä kuten matala koulutus, vähemmistötausta tai haasteellinen asuinympäristö. Toinen ryhmä on opintonsa päättäneet nuoret, joilla on syytä tai toisesta vaikeuksia vakiinnuttaa paikkaansa työmarkkinoilla työuran alkuvaiheessa (*poorly-integrated new entrants*). Nämä ovat siis nuoria, joilla on usein koulutuksen tuoma pätevyys, mutta vajavaiset resurssit ja taidot kiinnittyä työmarkkinoille. Tällaisten nuorten tilanteet saattavat vaihdella usein työssäolon ja

työttömyyden sekä työvoiman ulkopuolisuuden välillä. OECD:n arvioiden mukaan näihin kahteen ryhmään kuului vuosina 2005–2007 noin viidesosa eurooppalaisista nuorista aikuisista (OECD 2010, 13) ja osuuden voi arvioida kasvaneen talouskriisin seurauksena (Ruth 2010, 73). Vuosina 2005–2007 Suomessa kuului OECD:n (2010, 68) arvioiden mukaan noin neljäsosa nuorista jompaankumpaan näistä ryhmistä. Selkeästi suurempi osuus tästä joukosta oli nuoria, joilla oli hankaluuksia vakiinnuttaa paikkaansa työmarkkinoilla. Tämän perusteella koulupudokkuutta on Suomessa onnistuttu torjumaan hyvin, mutta tukea tarvittaisiin etenkin työuran alkuvaiheessa olevien nuorten kiinnittymiseen työmarkkinoille (Ruth 2010, 74).

EU-tasolla paljon huomiota saanut nuorten ryhmä ovat koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevat nuoret eli NEET-nuoret (*not in employment, education or training*), jotka ovat olleet monien politiikkasuositusten ja -selvitysten kohteena. NEET-nuoret ovat hyvin heterogeeninen joukko nuoria. Suurilta osin joukko näyttää koostuvan nuorista, jotka ovat työttömiä, mutta joukkoon mahtuu myös sairaslomilla olevia, eri tavoin vammautuneita ja perhevapailla olevia nuoria. Huolestuttavaa tässä joukossa on, että heille ei kerry inhimillistä pääomaa – ainakaan virallisten verkostojen kautta – ja nuoret ovat suuressa riskissä kohdata erilaisia huono-osaisuuden muotoja myöhemmin elämänsä aikana. Euroopan tasolla on arvioitu, että vuonna 2011 NEET-nuoria oli 15–24 -vuotiaiden joukossa noin 13 prosenttia nuorista ja osuus oli korkeampi mitä vanhempia nuoret olivat. Maiden väliset erot NEET-asteissa ovat kuitenkin huomattavia. (Eurofund 2012.) Suomessa arviot NEET-nuorten määrästä vaihtelevat. OECD:n (2015a) mukaan Suomessa NEET-nuoria oli vuonna 2014 11,8 prosenttia 15–24 -vuotiaista nuorista ja osuus oli OECD-maiden keskiarvon alapuolella (14 %). Larjan ym. (2016) artikkelissa arvioitiin vuonna 1987 syntyneiden nuorten NEET-osuuksia. Vuonna 2012 eli kohortin jäsenten ollessa 25-vuotiaita, NEET-nuoria oli tutkimuksen mukaan 15 prosenttia kohortista. Kriittisin aika olla NEET-nuori oli tutkimuksen mukaan kuitenkin 17–18 -vuoden ikä. Tässä iässä NEET-nuorten osuus oli pienin, mutta samalla nuoret olivat suurimmassa riskissä kohdata kasautuvia hyvinvointipuutteita myöhemmin nuorena aikuisuudessa. 17–18 -vuotiaat NEET-nuoret olivat muita todennäköisemmin 21–22 -vuotiaina vailla jatkokoulutusta. Kolmasosa 17-vuotiaista NEET-nuorista ei ollut todennäköisesti edes hakenut yhteishaussa jatkokoulutukseen. (emt.)

Suomessa on edellä mainittujen ryhmien ohella pohdittu paljon niin sanottujen koulupudokkaiden työmarkkinaurien kehittymistä ja hyvinvointia. Koulupudokkaalla viitataan yleensä sellaisiin nuoriin, jotka usein ovat sekä koulutuksen että työelämän ulkopuolella ja joilla ei ole perusasteen ohella muuta koulutusta (Järvinen & Vanttaja 2013, 509). Määritelmä on siis hyvin lähellä edellä kuvattua NEET-nuoren määritelmää. Esimerkiksi Myrskylän (2012) nuorten syrjäytymistä käsitelleessä tutkimuksessa syrjäytyneeksi nuoreksi määriteltiin sellainen 15–29 -vuotias nuori, joka on työvoiman ja koulutuksen ulkopuolella ja jolla ei lisäksi ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Tällaisella määritelmällä Myrskylä arvioi, että syrjäytyneitä nuoria oli 51 341 henkilöä vuonna 2010, mikä vastasi tuolloin 5 prosenttia ikäryhmästä. Näistä nuorista työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneitä oli 18 800 ja kokonaan työvoiman ulkopuolisia 32 511. Asplund ja Koistinen (2014, 42–44) huomauttavat, että koulupudokas on terminä sikäli harhaanjohtava, että esimerkiksi 16–20 -vuotiaiden koulupudokkaiden kohdalla iso osa ajasta kuluu opintojen parissa, mutta tutkintoa ei vain jostain syystä saada suoritettua (ks. myös Asplund & Vanhala 2014). Osa nuorista selkeästi keskeyttää opinnot pian niiden alkamisen jälkeen. Arviolta 3,5 prosenttia vuonna 2003 16 vuotta täyttäneistä nuorista oli sen sijaan sellaisia, jotka eivät näyttäneet hakeutuvan jatko-opintoihin lainkaan. (Asplund & Koistinen 2014, 42–44.)

Työmarkkinasiirtymiin liittyvien vaikeuksien taustalla on havaittu olevan sellaisia tekijöitä kuin nuoren oma koulutus, sukupuoli, perhetyyppi, vanhempien sosioekonomisen tausta ja koulutus, maahanmuuttajatausta ja asuinpaikka. (Nyyssölä 1997 & 1999; Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013; Furlong & Cartmel 2007; Quintini & Manfredi 2009; Myrskylä 2012). Koulutuksen merkitys työmarkkinasiirtymissä tuodaan monissa tutkimuksissa esille keskeisimpänä nuoren myöhempään työmarkkinatilanteeseen vaikuttavana tekijänä. Korkeammalle kouluttautuneet pärjäävät yleisesti ottaen paremmin työmarkkinoilla kuin matalasti koulutetut nuoret (Biavaschi ym. 2012; Fagan ym. 2012; Gangl ym. 2003; Myrskylä 2010, 49). Matalan koulutuksen varassa olevat nuoret tuodaan usein esille erityisenä ryhmänä, jolla on riski kohdata epävakaita työmarkkinauria, pitkäaikaistyöttömyyttä tai työmarkkinoiden ulkopuolella olemista (Gangl ym. 2003, 283; Quintini ym. 2007; Quintini & Manfredi 2009; Järvinen & Vanttaja 2013). Eurofundin (2012) selvityksen mukaan matalan

koulutuksen omaavilla nuorilla oli kolminkertainen riski verrattuna korkeakoulutettuihin nuoriin joutua NEET-nuoreksi.

Matala koulutus on myös Suomessa havaittu useissa tutkimuksissa olevan yhteydessä moniin hyvinvoinnin vajeiden päällekkäisyyksiin ja syrjäytymisen riskitekijöihin (Myrskylä 2012; Paananen, Ristikari, Merikukka, Rämö & Gissler 2012; Karvonen & Kestilä 2014; Ilmakunnas ym. 2015) ja alhainen koulutustaso on yksi keskeinen selittäjä nuoruusajan työttömyydessä (Sipilä ym. 2011). Eurofundin (2012) tutkimuksen tapaan myös Myrskylä (2011a) tuo esille koulutuksen puutteen merkityksen työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuoliseksi joutumisen riskitekijänä: perusasteen koulutuksen varassa olevien nuorten riski kuulua työmarkkinoiden ulkopuolisten nuorten ryhmään oli Myrskylän tutkimuksen mukaan lähes kolminkertainen verrattuna vähintään toisen asteen koulutuksen suorittaneisiin. Suomessa työttömyysriskit kohdistuvat eniten juuri heikoimmin koulutettuihin (Myrskylä 2010, 46).

Vuonna 2014 Suomessa oli pelkän perusasteen suorittaneita 20–29 -vuotiaita henkilöitä 17,0 prosentilla ikäluokasta. Näistä miehiä oli 19,0 prosenttia ja naisia 14,9 prosenttia. (SVT 2015b.) Syntymäkohortin 1987 nuorista peruskoulutuksen varassa oli vuonna 2012 noin 13 prosenttia kohortista (Sutela ym. 2016, 12). Tutkintojen suorittaminen laskee iän myötä ja 23 vuotta täyttäneistä, peruskoulun varassa olevista nuorista enää harva kouluttautuu myöhemmällä iällä (Ilmakunnas ym. 2015, 251). Peruskoulun varassa oleminen ei vielä tarkoita työmarkkinoilta kokonaan ulkopuoliseksi jäämistä. Osa onnistuu kiinnittymään työmarkkinoille muun ikäluokan tavoin – joskin työmarkkinoille kiinnittyminen riippuu pitkälti nuoren taustatekijöistä kuten sukupuolesta ja perhetaustasta (Järvinen & Vanttaja 2013). Esimerkiksi koulutettujen vanhempien koulupudokasnuoret onnistuvat kiinnittymään työmarkkinoille varmemmin kuin matalan koulutuksen perheistä tulevat nuoret (Järvinen & Vanttaja 2006; Järvinen, Vanttaja & Aro 2007).

Sukupuoli on nostettu niin työmarkkinesiirtymiin kuin ylipäätään elämäntulkun vaikuttavaksi tekijäksi, mutta sukupuolen vaikutus ei ole yksiselitteinen. Esimerkiksi Yhdysvalloissa finanssikriisiä seurannut nuorisotyöttömyys on kohdistunut etenkin nuoriin miehiin (Bell & Blanchflower 2011, 9). Myös suomalaisten nuorten kohdalla on havaittu, että korkea määrä työttömyyspäiviä tai pitkittynyt työttömyys nuorella iällä

kosketti enemmän miehiä kuin naisia (Sutela ym. 2016, 18; Sipilä ym. 2011). Koulutustaso taas on kasvanut Euroopassa etenkin naisten keskuudessa (Fagan ym. 2012, 132) ja myös Suomessa naisten koulutustaso on korkeampi kuin miesten (SVT 2013a & 2015b). Naisten työmarkkinauraan liittyvät katkot saattavat työttömyyden sijaan näyttäytyä kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisenä, jos nainen jää pitkälle perhevapaalle nuorella iällä (Sipilä ym. 2011, 130). Naiset käyttävät Suomessa yhä suurimman osan perhevapaista (THL 2016). Teini-iällä raskaaksi tulleiden nuorten naisten osuus on havaittu olevan korkeampi sosioekonomisesti heikommista lähtökohdista tulevien nuorten naisten kohdalla (Vikat, Rimpelä, Kosunen & Rimpelä 2002) ja naisten kohdalla varhaisella iällä synnytys ja kotiin jääminen lapsen kanssa saattavat johtaa koulutuksen ja työkokemuksen puuttumiseen (Hobcraft & Kiernan 2001; Myrskylä 2012, 14). Naisen matala koulutus ja heikko työmarkkina-asema lisäävät todennäköisyyttä jäädä kotiin hoitamaan lapsia (Närvi 2014). Myrskylän (2011a & 2012) mukaan työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten joukossa on Suomessa enemmän miehiä kuin naisia. Vuonna 2010 näistä nuorista 64 prosenttia oli miehiä (Myrskylä 2012, 2). Tutkimuksessa ei tosin huomioitu perhevapaalla olevia naisia työmarkkinoiden ulkopuolisten joukossa. Sen sijaan Asplundin ja Vanhalan (2014) koulupudokkaiden työmarkkinasiirtymiä koskeneessa tutkimuksessa havaittiin, että selkeästi syrjäytymisriskissä oleville siirtymäpoluille oli sijoittunut hieman enemmän naisia kuin miehiä.

Maahanmuuttajatausta on monissa eurooppalaisissa tutkimuksissa noussut riskiksi epävakaaalle työmarkkinauralle ja maahanmuuttajataustaisilla nuorilla näyttäisi olevan enemmän vaikeuksia kiinnittyä työmarkkinoille kuin kantaväestön nuorilla. Eurofundin (2012) NEET-nuoria koskevassa selvityksessä havaittiin, että maahanmuuttajataustaisilla nuorilla NEET-statuksen riski oli 70 prosenttia korkeampi kuin kantaväestöön kuuluvilla nuorilla. Maahanmuuttajatausta näyttää linkittyvän ulkopuolisuuden riskeihin myös Suomessa: Myrskylän (2012) arvion mukaan syrjäytyneistä nuorista lähes neljäosa olisi maahanmuuttajataustaisia. Myös erilaiset vammat, sairaudet ja terveysongelmat voivat johtaa kohonneeseen riskin jäädä työmarkkinoiden ulkopuolelle (Eurofund 2012). Lisäksi asumismuoto vaikuttaa työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämiseen siten, että miehillä parisuhteen solmiminen

näyttäisi alentavan syrjäytymisriskiä, kun taas naisilla tilanne on päinvastoin (Myrskylä 2012, 6).

Perheen voimavarat ja resurssit ovat keskeisiä tekijöitä lapsen hyvinvoinnin kannalta. Lapsuudessa tärkeiksi hyvinvoinnin tekijöiksi perheessä nousevat muun muassa perheen taloudellinen asema, perheen sosiaalinen pääoma, vanhemmuus ja sosiaaliset suhteet. (Forssén, Laine & Tähtinen 2002.) Sosioekonomisista tekijöistä keskeisiä ovat muun muassa vanhemman sosioekonominen asema ja koulutuksen taso (Myrskylä 2012, 7). Työmarkkinoiden kannalta syrjäytymisriskissä olevien nuorten vanhemmilla näyttää olevan taustallaan keskimääräistä enemmän työttömyyttä tai matalaa koulutusta (Vanttaja 2005). Myrskylän (2012) tutkimuksessa syrjäytyneiden nuorten vanhemmista noin puolet olivat työmarkkinoiden ulkopuolisia tai työttömiä. Tarkasteluryhmän vanhemmista isistä noin puolella oli perusasteen koulutus ja 40 prosentilla ammattitutkinto, kun taas äideistä 85 prosentilla oli taustallaan vain perusasteen tai keskiasteen koulutus. Huoltajien heikon työmarkkina-aseman ja matalan koulutuksen välinen yhteys on tullut selvästi ilmi myös koulupudokkaita tarkastelleissa tutkimuksissa (Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013). Koulupudokkaiden kohdalla vanhemman matala koulutus tai heikko työmarkkina-asema on tutkimusten mukaan ennakoanut heikompia mahdollisuuksia kiinnittyä työmarkkinoille verrattuna suotuisasta perhetaustasta tuleviin nuoriin, joskin kotitaustan vaikutus oli hieman vähentynyt 1990-luvulle tultaessa (emt.).

Vanhempien matala koulutus ja kuuluminen alimpaan tulokvartiiliin ovat yhteydessä nuoren myöhempiin työttömyysjaksoihin (Sipilä ym. 2011, 125). Vanhemman koulutusasteen periytyminen nuorelle on todennäköistä ja vanhemman matala koulutusaste ennustaa lapsen matalaa koulutusastetta myöhemmin (Myrskylä 2009; Paananen, Ristikari ym. 2012; Paananen & Gissler 2014, 209). Myös toimeentulotuen saaminen perheessä vaikuttaa tutkimusten perusteella lasten hyvinvointiin myöhemmällä iällä. Toimeentulotukiasiakkuuteen liittyy usein toimeentulo-ongelmien ohella keskimääräistä enemmän myös muita hyvinvoinnin puutteita kuten ongelmia terveydessä ja työkyvyssä (Hannikainen-Ingman, Kuivalainen & Sallila 2013). Vanhemman saama toimeentulotuki linkittyy nuoren elämään siten, että nuoren todennäköisyys saada itse toimeentulotukea kasvaa. Vanhemman toimeentulotuen saaminen linkittyy myös muihin nuoren hyvinvoinnin ongelmiin, kuten psykiatriseen

sairastamiseen. Vaikutus näyttää olevan sitä voimakkaampi, mitä pidempiaikainen vanhemman saama toimeentulotukijakso on ollut. (Paananen & Gissler 2014, 209—210.)

Alueellisten erojen vaikutusta suhteessa nuorten aikuisten työmarkkinauriin on tarkasteltu suomalaisessa tutkimuksessa varsin vähän. Suomessa alueellisia eroja on niin koulutus- ja työtilanteissa kuin hyvinvoinnissakin. Yleisesti ottaen kaupunkimaiset alueet pärjäävät maaseutumaisia alueita paremmin, vaikka eroja on niin kaupunkien välillä kuin sisälläkin. (Karvonen, Kauppinen & Ilmarinen 2010; Saarsalmi ym. 2014; Kauppinen & Karvonen 2014; Kaikkonen ym. 2014; Vartiainen 2015; Sutela ym. 2016; Kortteinen & Vaattovaara 2015.) Toisaalta lapsiperheiden tai yläasteikäisten kohdalla ei ole havaittu juurikaan eroja hyvinvoinnissa erityyppisten asuinpaikkojen vertailussa koko Suomen tasolla (Karvonen 2014; Karvonen & Rahkonen 2004), joten alueellisten hyvinvointierojen kuva ei ole yksiselitteinen.

Suomessa työ- ja koulutusmahdollisuudet sekä muuttoliike näyttävät keskittyvän kaupunkialueille ja etenkin pääkaupunkiseudulle (Aluestrategia 2020 -työryhmä 2010, 48; Kytö & Kral-Leszczynska 2013; Aro 2016; Vartiainen 2015). Koulutustasot ovat korkeimmat suurissa kaupungeissa ja koulutettu väestö keskittyy suurimmilta osin yliopistokaupunkeihin ja niiden ympäryskuntiin (SVT 2015b; Vartiainen 2015). Nuoret muuttavat etenkin opintojen perässä ja jäävät herkästi valmistumisen jälkeen kasvukeskuksen yhteyteen töihin (Aro 2014). Suurten kaupunkien välisissä vertailuissa on havaittu, että alhaisimmat työttömyysosuudet nuorten keskuudessa ovat pääkaupunkiseudulla. Suurista kaupungeista Oulussa on viime vuosina ollut selkeästi haasteita nuorisotyöttömyyden kanssa enemmän kuin muissa suurissa kaupungeissa. (Ahlgren-Leinvuo 2014, 19; Sutela ym. 2016; Vartiainen 2015, 18.)

Alueen paremmat työ- ja koulutusmahdollisuudet saattavat tukea nuorten työmarkkinasiirtymiä siten, että näillä alueilla nuorilla on paremmat mahdollisuudet kouluttautua ja löytää töitä (vrt. Aho & Koponen 2001, 68). Nyssölän (1999 & 1997) tutkimuksissa havaittiin, että asuinpaikalla oli Suomen tasolla yhteys nuorten työmarkkinatilanteeseen; Uudellamaalla asuneet nuoret olivat todennäköisemmin töissä jopa lama-ajan Suomessa kuin muualla maassa asuneet nuoret. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuminen nuorena aikuisuudessa oli Sipilän ym.

(2011, 125; ks. myös Aho & Koponen 2001, 68) tutkimuksessa yhteydessä suurempaan työttömyysriskiin verrattuna pääkaupunkiseudulla asuneisiin nuoriin. Koulupudokkaiden kohdalla alueella ei sen sijaan ole havaittu olevan vaikutusta työmarkkinauran kannalta (Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013). Työttömyyttä ja hyvinvoinnin vajeita kokevia nuoria on edellisistä havainnoista huolimatta kaikilla alueilla. Syntymäkohortti 1987 nuorten kohdalla havaittiin Suomen kuuden suurimman kaupungin osalta, että niissä suurimman osan ikäänsä asuneet nuoret kokivat enemmän hyvinvoinnin vajeita verrattuna kuntaan myöhemmin nuorina aikuisina muuttaneisiin (Sutela ym. 2016, 47). Lisäksi kaupunkien sisäiset sosioekonomiset erot ovat olleet etenkin pääkaupunkiseudulla paljon keskusteltuja ja tutkittuja teemoja (ks. Vilkkama, Lönnqvist, Väliniemi-Laurson & Tuominen 2014; Kortteinen & Vaattovaara 2015; Turun osalta myös Rasinkangas 2013).

4. Tutkimusasetelma

Tässä tutkielmassa tarkastellaan suomalaisten nuorten siirtymiä koulutuksesta työelämään. Seuraavassa käydään läpi tutkimusasetelma tutkimuskysymyksineen (luku 4.1.), käytettävä aineisto ja sen pohjalta rakennetut tutkielmassa käytettävät muuttujat (luvut 4.2. ja 4.3.) ja viimeiseksi tutkimusmenetelmät (luku 4.4.).

4.1. Tutkimuskysymykset

Siirtyminen koulutuksesta työelämään on keskeinen elämänvaihe nuorten aikuisten kohdalla. Etenkin työttömyys ja työmarkkinoiden ulkopuolisuus työmarkkinasiirtymävaiheessa saattavat vaikeuttaa työllistymistä myöhemmin elämässä. Tässä tutkielmassa tarkastellaan nuorten työmarkkinasiirtymiä 2000-luvun Suomessa. Tutkielmassa tarkastelun kohteena on nuorten toiminta työmarkkinoilla ja toimintaan yhteydessä olevat tekijät. Kiinnostuksen kohteena on etenkin se, ovatko nuoret kiinni työmarkkinasiirtymiä tukevissa ja myöhempää työelämään kiinnittymistä edistävässä toiminnossa. Tällaiset toiminnot käsitetään tässä tutkielmassa töissä tai opiskelemissa olemisena. Nuorten erilaisia työmarkkinasiirtymiä kuvataan muodostamalla nuorille työmarkkinauratyyppejä. Uratyypit kuvaavat miten koulutus, työssäolo, työttömyys ja työvoiman ulkopuolella olemisen vaihtelevat tutkielman tarkasteluvuosien aikana. Tutkielmassa keskitytään erityisesti siihen, kuinka suuri osa nuoria kohtaa vaikeuksia työmarkkinasiirtymissä pitkäaikaisten työttömyys- tai työmarkkinoiden ulkopuolella olemisen jaksojen muodossa sekä siihen, mitkä tekijät ovat yhteydessä näiden nuorten tilanteisiin.

Nuorten elämäntilanteet saattavat vaihdella nopeastikin, joten nuorten työmarkkinasiirtymiä on syytä tarkastella prosessimaisesti. Yksittäisen vuoden poikkileikkaustieto ei siis ole riittävä tieto kuvaamaan nuorten siirtymän sujuvuutta. (vrt. luku 3.) Tämä tutkielma pohjaa THL:n ylläpitämään Kansallinen syntymäkohortti 1987 -aineistoon, joka on pitkittäistutkimus kaikista Suomessa vuonna 1987 syntyneistä henkilöistä. Pitkittäinen aineisto mahdollistaa samojen nuorten seuraamisen eri ikävuosina ja näin ollen aineisto sopii nuorten työmarkkinasiirtymien tarkasteluun

prosessimaisesta näkökulmasta. Nuorten reitit työelämään ovat monenlaisia ja nuorten siirtymiä tutkittaessa on syytä tarkastella erilaisia siirtymämahdollisuuksia. Tämä seikka huomioidaan tutkielmassa rakentamalla nuorille työmarkkinauratyyppejä, jotka kuvaavat erilaisia työn, opiskelun, työttömyyden ja työmarkkinoiden ulkopuolisuuden yhdistelmiä.

Uratyypit perustuvat nuorten työmarkkinatoiminnan tarkasteluun kolmessa poikkileikkausajankohdassa. Valitut aikapisteet ovat vuodet 2008, 2010 ja 2012. Nuorten työmarkkinasiirtymien kannalta aikapisteet osuvat mielenkiintoiseen aikaan, sillä nuorten työmarkkinoihin voimakkaasti vaikuttanut taantuma alkoi juuri vuonna 2008 ja taantuma jatkuu edelleen vuonna 2016 (vrt. luku 3). Tarkasteluajankohtina kohortin jäsenet ovat olleet 21, 23 ja 25 -vuotiaita. Aikapisteet valikoituvat osaksi aineistolähtöisesti, osaksi teorialähtöisesti. Aineisto syntymäkohortista oli saatavilla vuoteen 2012 asti, joten tämä valikoitui käytännön syistä tarkastelun viimeiseksi vuodeksi. Ensimmäiseksi tarkastelupisteeksi valittiin vuosi 2008, jolloin kohortin jäsenet olivat 21-vuotiaita. 21-vuotiaiden kohdalla työmarkkinoille siirtyminen ja työuralla etenemisen tai epäonnistumisen kysymykset ovat ajankohtaisempia kuin alle 21-vuotiaiden kohdalla (Asplund & Koistinen 2014, 38). Huomattava osa tutkittavan kohortin nuorista oli 21-ikävuoteen mennessä suorittanut jonkin perusasteen jälkeisen tutkinnon, tavanomaisimmin toisen asteen tutkinnon. Noin viidesosalla nuorista ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa 21-vuotiaana. (Paananen ym. 2012, 12.) Vaikka osa suorittaa toisen asteen tutkinnon vielä myöhemmin, on havaittu että todennäköisyys kouluttautua laskee huomattavasti joitain vuosia 20-ikävuoden jälkeen (Ilmakunnas ym. 2015). Ensimmäisen aikapisteiden valinnalla haluttiin myös minimoida varusmiesten määrä aineistossa. Suuri osa nuorista suorittaa varusmiespalveluksen 19–20 -vuotiaana, jonka jälkeen heidän osuutensa laskee merkittävästi (SVT 2016a). Uratyyppien tarkastelun kolmas aikapiste valikoitui alku- ja loppupisteiden keskeltä.

Työmarkkinauratyypeille sijoittumiseen liittyviä tekijöitä tarkastellaan tässä tutkielmassa tyyppillisesti käytettyjen sosioekonomisten muuttujien rinnalla myös alueellisesta näkökulmasta. Alueellista näkökulmaa ei ole Suomessa juurikaan tarkasteltu nuorten työmarkkinoiden kohdalla (ks. kuitenkin Nyysölä 1997; 1999; Järvinen & Vanttaja 2013). Tässä tutkielmassa oli aineiston puolesta mahdollista tehdä alueellista tarkastelua aiempaa tutkimusta laajemmin. Alueellisesti kiinnostuksen

kohteena on, miten suuret kaupungit ja kaupunkialueet vertautuvat muihin alueisiin Suomessa ja onko viitteitä siitä, että joillakin aluetyypeillä asuvilla nuorilla on enemmän vaikeuksia päästä kiinni koulutukseen tai työhön. Alueellinen tarkastelu keskittyy nimenomaan näiden erilaisten aluetyyppien välisten erojen kartoittamiseen eikä niinkään alueen sisäisten erojen huomioimiseen. Aluetyyppien sisällä on todennäköisesti runsaasti vaihtelua, mutta näihin piirteisiin ei ole tämän tutkielman puitteissa mahdollista päästä kiinni.

Tutkielman kohteena ovat kaikki Suomessa vuonna 1987 syntyneet nuoret. Tarkasteltavat nuoret ovat tutkimusvuosina vasta työmarkkinauransa alussa ja siirtymävaiheessa kohti työelämää. Nuorten työmarkkinatilanteita pystytään kartoittamaan 25-ikävuoteen asti. Monella tämän ikäisellä nuorella on oletettavasti vielä koulutus kesken, mikäli he jatkavat koulutustaan esimerkiksi korkeakouluissa (ks. luku 3.1.). Tästä huomiosta johtuen toimintaa työmarkkinoilla lähestytään kaksijakoisesti kartoittamalla ovatko nuoret joko koulutuksessa tai työssä vai työttömiä tai työmarkkinoiden ulkopuolella. Tutkielmassa keskitytään siis työmarkkinasiirtymävaiheen kannalta keskeisiin työmarkkinatoimintoihin. Varsinaiset työmarkkinoille kiinnittymiseen liittyvät kysymykset rajataan tämän tutkielman ulkopuolelle, sillä ne vaatisivat lisäksi työsuhteiden laadun ja opintojen etenemisen arviointia. Keskeistä on erottaa, millaisilla nuorilla työmarkkinasiirtymä näyttäytyy sujuvana ja keillä nuorilla siirtymävaiheessa on selkeästi vaikeuksia.

Syntymäkohortin nuoria voidaan ikänsä puolesta kutsua joko nuoriksi aikuisiksi (ks. luku 2.2.) tai esimerkiksi Suomen Nuorisolakiin (2 §, 72/2006) viitaten nuoriksi. Suomen nuorisolaki (emt.) määrittelee nuoriksi kaikki alle 29-vuotiaat henkilöt. Monet työmarkkinatutkimukset (SVT 2016e; Elder 2009, 2) viittaavat 21–25 -vuotiaisiin nuorina. Tässäkin tutkielmassa syntymäkohortin jäseniin viitataan enimmäkseen käsitteellä nuori, mutta elämänkulkuun ja siirtymiin liittyvissä tilanteissa voidaan puhua nuorista aikuisista.

Tässä tutkielmassa työmarkkinasiirtymä käsitetään prosessina, johon liittyy erilaisia statusmuutoksia nuoren elämässä ja jonka tavoitteena on taloudellisen ja sosiaalisen itsenäisyyden saavuttaminen työmarkkinoille kiinnittymisen muodossa (vrt. luku 3.2.). Erilaisia työmarkkinasiirtymiä kuvaavia luokkia kutsutaan tässä tutkielmassa

työmarkkinauratyypeiksi (vrt. Nyssölä 1997 & 1999; Järvinen & Vanttaja 2006 & 2013). Nuoren työmarkkinaura käsitetään tutkimuksessa jatkumoksi, joka kuvaa nuoren tilanteen kehittymistä työmarkkinoilla siirtymävaiheen ohella myös siirtymävaiheen jälkeen myöhemmällä iällä (vrt. ”kehityskaari” luku 2.1.).

Tiivistettynä tutkielma etsii vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Miten nuoret jakautuvat eri uratyypeille?
- Miten sosioekonomiset ja alueelliset tekijät ovat yhteydessä eri uratyypeille sijoittumiseen?

4.2. Aineisto

Tutkielman perusjoukon muodostavat vuonna 1987 Suomessa syntyneet henkilöt. Tutkimusaineistona on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen keräämä Kansallinen syntymäkohortti 1987 -aineisto, joka kattaa kaikki Suomessa vuonna 1987 syntyneet henkilöt. Aineisto on pitkittäisaineisto, jossa on seurattu erilaisten viranomaisrekistereiden avulla kaikkia Suomessa vuonna 1987 syntyneitä lapsia sikiökaudelta alkaen. Syntymäkohorttiaineiston pohjana on vuoden 1987 syntymärekisteri, johon on merkitty 60 254 lasta. Tässä tutkielmassa käytetään aineistoa, josta on rajattu pois 185 ulkomailla syntyneitä lasta, 73 lasta, joita ei ole voitu jäljittää puutteellisen, epätäydellisen tai väärän henkilötunnuksen vuoksi sekä ennen perinataalikautta menehtyneet lapset. Seurannassa on lopulta mukana 59 476 nuorta. (Paananen, Ristikari ym. 2012, 8; THL 2015.)

Tämän tutkielman analyysjä varten aineistoon tehtiin vielä joitain rajauksia. Analyyseissä aineistosta rajattiin pois ne, jotka olivat kuolleet vuoteen 2012 mennessä (N=658) ja tulkinnan selkeyden vuoksi myös vuonna 2012 ulkomailla asuvina näkyneet (N=1 019). Analyysiin haluttiin ottaa mukaan myös sellaiset nuoret, jotka ovat työmarkkinoiden ulkopuolella eivätkä näy tutkielmaan valituissa rekistereissä. Ulkomailla asuvat nuoret rajattiin tästä syystä pois, jotta pystyttäisiin mahdollisimman tarkasti arvioimaan Suomessa asuvien, rekisterien ulkopuolella olevien nuorten osuus. Tutkielman muissa aikapisteissä 2008 ja 2010 nuorten joukossa on ulkomailla asuvia

nuoria, mutta näiden osuus oli huomattavasti vähäisempi kuin vuoden 2012 osuus. Tässä tutkielmassa arvioitiin, että tällaisten tapausten osuus jää niin pieneksi, että se ei vaikuta tutkielman tuloksiin. Rajausten jälkeen analyysissä on mukana 57 641 syntymäkohortin jäsentä.

Kansallinen syntymäkohortti 1987 aineistoon kootaan rekisteritietoja eri viranomaislähteistä ja aineisto täydentyy jatkuvasti (ks. THL 2015). Tässä tutkielmassa käytettävät tiedot on koostettu Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen, Tilastokeskuksen, Väestörekisterikeskuksen, Kelan, Eläketurvakeskuksen ja Työ- ja elinkeinoministeriön rekisteritietojen pohjalta. Luvussa 4.3. kuvataan, miten kukin tutkielmassa käytettävä muuttuja on muodostettu rekisteritietojen pohjalta. Tutkielmassa käytetyt rekisteritiedot on listattu taulukossa 3.

Taulukko 3. Kansallinen syntymäkohortti 1987. Rekisteritiedot 29.12.2015 (Lähde: THL 2015)

Rekisterin ylläpitäjä	Rekisteri	Tiedot	Ajanjakso, jolta tiedot kerätty
THL	Toimeentulorekisteri	Toimeentulotuki	2002–2012
		Vanhempien toimeentulotuki	1987–2008
Tilastokeskus	Kuolemansyytilasto	Kuolinpäivä ja kuolemansyy	1987–2012
	Tutkintorekisteri	Lasten tutkintotiedot	2005–2012
		Vanhempien tutkintotiedot	2008
Väestörekisterikeskus	Väestötietojärjestelmä	Asumishistoria ja paikkatieto	1987–2015
Kela	Etuusrekisteri	Opintotuki	2005–2012
Eläketurvakeskus ETK	Eläkerekisteri	Lasten eläketiedot	2006–2013
	Ansaintarekisteri	Lasten ja vanhempien ansaintajaksot	–2013
		Lasten ja vanhempien palkattomat ajanjaksot	2005–2013
Työ- ja elinkeinoministeriö	Työ- ja elinkeinoministeriön asiakastietojärjestelmä (URA)	Työllistämistiedot	2003–2014

Rekistereihin pohjautuva pitkittäisaineisto mahdollistaa nuorten aikuisten elämänsä elämänsä seuraamisen monelta eri näkökannalta. Kansallinen syntymäkohortti 1987 -aineistolla

on tehty useita selvityksiä ja raportteja liittyen nuorten terveyteen ja hyvinvointiin. Nuorten työmarkkinasiirtymien ja erilaisten alueellisten erojen tutkiminen on kuitenkin ollut vasta vähäistä (ks. kuitenkin Paananen, Ristikari ym. 2012; Haapamäki ym. 2014; Sutela ym. 2016). On huomioitava, että viranomaisrekistereiden pohjalta koostetut tiedot nuorista sisältävät enemmän nuorten hyvinvoinnin vajeisiin ja palveluiden käyttöön liittyvää dataa kuin hyvinvointitietoa sinänsä (Paananen, Ristikari ym. 2012, 10).

4.3. Muuttajat ja niiden määritelmät

Nuorten erilaisia työmarkkinasiirtymiä kuvataan työmarkkinauratyypin avulla. Uratyyppejä käytetään tutkielmassa selitettävänä muuttujana ja uratyypit muodostetaan nuorten pääasiallisen toiminnan pohjalta. Selittävinä muuttujina käytetään nuoren sukupuolta, koulutusastetta vuonna 2009, vanhemman koulutusastetta vuonna 2008, vanhemman toimeentulotuen saantia ja kolmea erilaista aluetta mittaavaa muuttujaa: vuoden 1994 kaupunki-taajama -luokitusta, Suomen ympäristökeskuksen kaupunki-taajama -luokitusta vuonna 2008 ja asuinkuntaa vuonna 2008. Tutkimuksen kuvailevassa osiossa (luku 5.2.2.) alueen yhteyttä työmarkkinauratyyppeihin tarkastellaan vuoden 2012 tilanteen mukaan. Asuinkunnan kohdalla tarkastelussa verrataan Suomen kuudessa suurimmassa kaupungissa asuneita nuoria muissa kunnissa asuneisiin. Tutkielmassa käytettävät muuttajat on muodostettu taulukossa 3 kuvattujen rekisteritietojen pohjalta.

4.3.1. Pääasiallinen toiminta

Pääasiallisella toiminnalla tarkoitetaan tässä tutkielmassa nuoren taloudellisen toiminnan laatua työmarkkinoiden ja taloudellisen toimeentulon näkökulmasta (vrt. SVT 2016c). Pääasiallisen toiminnan muuttuja perustuu Tilastokeskuksen Työssäkäyntitilaston määritelmään ja aiemmissa tutkimuksissa käytettyihin määritelmiin pääasiallisesta toiminnasta (vrt. Myrskylä 2011a; Albaek ym. 2015; SVT 2016c). Pääasiallisen toiminnan muotoina erotetaan työssäkäynti, opiskelu, työttömyys

ja työvoiman ulkopuolella oleminen, johon voi lukeutua muun muassa perhevapaita, sairaspäivärahaalla oloa, toimeentulotuella olemista tai kokonaan tarkasteltujen rekistereiden ulkopuolella olemista. Huomioitava on, että pääasiallinen toiminta ei ole välttämättä nuoren ainoa toiminto ja lisäksi nuorten tilanteet saattavat vaihtua tiuhaan jopa yhden vuoden sisällä (ks. luku 3.1.). Tässä tutkielmassa kullekin nuorelle määriteltiin kunkin tutkimusvuoden osalta nuoren työmarkkinasiirtymän kannalta määräävin toiminto.

Pääasiallisen toiminnan muuttujan muodostamista varten kerättiin tietoja nuorten opiskelusta, työssäkäynnistä, työttömyysjaksoista, eläke- ja sairauslomalla olosta, toimeentulotuen saamisesta ja perhevapaajaksoista. Yhtenä keskeisenä pääasiallisen toiminnan muotona erotetaan usein myös varusmiehenä tai siviilipalveluksessa olo (vrt. SVT 2016c). Varusmiehenä olosta aineistosta ei kuitenkaan ollut saatavilla tietoa. Varusmiehet näkyvät aineistossa siis valikoitujen rekistereiden ulkopuolisina nuorina. Tutkielmassa arvioitiin, että näiden nuorten osuus on tutkittavien nuorten ikä huomioiden jo niin vähäinen (ks. luku 4.1.), ettei tämä vaikuta tuloksiin.

Tieto opiskelusta muodostettiin Kelan opintotuen nostamisen pohjalta. Tämä on sinänsä ongelmallinen tapa arvioida opiskelua, sillä kaikki opiskelijat eivät nosta opintotukea. Aineistosta ei ollut kuitenkaan saatavilla muuta opiskelijastatusta kuvaavaa rekisteritietoa. Lukuvuonna 2012—2013 opintotukea sai 52 prosenttia oppilaitoksissa kirjoilla olleista opiskelijoista (SVT 2013c, 14). Pelkän opintotuen perusteella opiskelun arvioiminen voi siis aliarvioida opiskelijoiden määrää. Tässä tutkielmassa tarkasteltavat nuoret ovat kuitenkin 21–25 -vuotiaita, jotka tilastojen perusteella käyttävät ikäryhmistä eniten opintotukea ja lukuvuonna 2012—2013 opintotuen saajien mediaani-ikä oli 22 vuotta (emt.). Näin ollen voidaan arvioida, että tämän ikäisten kohdalla opintotuki on melko luotettava arvio opiskelijoiden määrästä. Kaikki opiskelijat eivät kuitenkaan nosta tukea koko vuodelta tai nostavat ainoastaan opintotuen asumislisää. Tästä syystä opiskelijoiksi arvioitiin tässä aineistossa kaikki, jotka ovat vuoden aikana nostaneet vähintään kuukauden opintorahaa, asumislisää tai molempia, sillä tuen saamisen edellytyksenä on päätoiminen opiskelu jossain oppilaitoksessa (emt., 7—9; KELA 2016).

Työttömyystieto muodostettiin Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) työttömiksi työnhakijoiksi rekisteröityneiden nuorten pohjalta. Työnhakijarekisteriä on käytetty

nuorten työttömyyden arviointiin muun muassa Myrskylän (2011) tutkimuksessa. Työnhakurekisterissä työttömäksi määrittyy sellainen nuori, joka on ilmoittautunut työvoimatoimistoon työnhakijaksi. Työnhakurekisterissä työttömäksi määrittyy henkilö, joka ei ole työsuhteessa, työllistyy päätoimisesti yritystoiminnassa tai ole päätoiminen opiskelija. Työllistetyt (esimerkiksi palkkatuella olevat), työllistymistä edistävässä palveluissa olevat tai koulutuksessa olevat eivät näy rekisterissä työttöminä. (TEM 2015.)

Kaikki työttömät nuoret eivät rekisteröidy työttömiksi työnhakijoiksi (Larja 2013; Larja & Pyykkönen 2015), joten työnhakurekisteri saattaa aliarvioida nuorten työttömien määrää. Tämä tekijä on tiedostettava arvioitaessa työttömyyden yleisyyttä nuorten keskuudessa. Tässä tutkielmassa arvioitiin, että tämä ei sinänsä ole ongelma, sillä uratyypin muodostamisessa työttömät nuoret ja työvoiman ulkopuolella olevat nuoret yhdistetään samaan luokkaan. Näin ollen työtön nuori, joka ei ole rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi on mitä todennäköisimmin mukana analyyseissä työvoiman ulkopuolisena nuorena. Lisäksi muuttujan kohdalla arvioitiin, että työnhakurekisteri on luotettavampi tieto työttömyydestä kuin ETK:n rekisteridata palkattomista jaksoista. ETK:n rekisterissä työttömäksi olisi määräytyneet henkilö, joka on saanut työttömyysetuuksia. Tutkielmassa tarkasteltavat nuoret ovat kuitenkin pääosin alle 25-vuotiaita. Alle 25-vuotiaiden työmarkkinatuen saamisen ehdot ovat yli 25-vuotiaita tiukemmat eivätkä kaikki työttömiksi työnhakijoiksi rekisteröityneet nuoret saa työttömyysetuuksia (ks. tarkemmin TE-palvelut 2015).

Tieto työssäkäynnistä muodostettiin Eläketurvakeskuksen (ETK) ansaintajaksojen pohjalta. Työssäkäyviksi on luettu sekä palkansaajina että yrittäjinä rekisterissä näkyneet. Ansaintajaksoissa ovat tiedot maksetuista työeläkemaksuista, joiden pohjalta on voitu erottaa työssäkäyvät henkilöt muista. Mikäli työnhakijaksi rekisteröitynyt nuori on työllistettynä sellaisella tuella, josta työnantaja maksaa työeläkemaksuja, nuori näyttäytyy siis työssäkäyvänä. Tiedot eläkkeistä, lastenhoidosta, sairauslomista ja tapaturmavakuuksista muodostettiin ETK:n palkattomien jaksojen tietojen perusteella. Kuolleet erotettiin aineistosta Tilastokeskuksen Kuolemansyytilaston perusteella.

Toimeentulotuen saamisen tieto perustui THL:n toimeentulotukirekisteriin. Toimeentulotuen saaminen ei yleensä määräydy tutkimuksissa nuoren pääasialliseksi

toiminnaksi vaan tällaiset nuoret ovat lukeutuneet suoraan työvoiman ulkopuolisiksi (vrt. Myrskylä 2011a). Tässäkin tutkielmassa toimeentulotukea pääasiallisesti saaneet nuoret luetaan työvoiman ulkopuolella oleviksi. Toimeentulotukea saaneet nuoret otettiin kuitenkin pääasiallisen toiminnan tarkasteluihin omaksi luokakseen siksi, toimeentulotukea saaneet nuoret ovat sosiaalihuollon piirissä ja ovat siten tuen saamisen suhteen paremmassa asemassa kuin kokonaan rekistereiden ulkopuolella olevat nuoret.

Edellä kuvattujen rekistereiden ulkopuolelle jää lukuisa joukko nuoria, jotka määrittyivät omaksi kategoriakseen tutkielmassa. Valittujen rekistereiden ulkopuolelle jääneet otettiin analyysiin mukaan, sillä työmarkkinoiden näkökulmasta hyödyllinen tieto on myös niiden nuorten tilanne, jotka eivät näy työmarkkinoiden kannalta keskeisissä rekistereissä. Esimerkiksi Myrskylän (2012) nuorten syrjäytymistä arvioineessa tutkimuksessa huomioitiin, että ulkopuolella olevista nuorista huomattava osa jää kokonaan rekistereiden ulkopuolelle ja näiden nuorten toiminnasta on vaikea saada tietoa. Näin ollen rekistereiden ulkopuolella oleminen on myös tärkeää tietoa nuorten toiminnan kannalta. Kuolleet ja ulkomailla asuvat rajattiin analyyseistä pois vuoden 2012 tilanteen mukaan, jotta nämä nuoret eivät näkyisi rekistereiden ulkopuolisina nuorina. Tässä joukossa on joitain varusmiehiä, joita ei pystytty aineistosta erottamaan sekä joitain vuosina 2008 tai 2010 ulkomailla asuneita nuoria.

Tutkielmaan valituille tarkasteluvuosille (2008, 2010 ja 2012) piti kullekin vuodelle määrittellä status, mitä nuori on vuoden aikana pääasiallisesti tehnyt. Muuttujan määrittelyssä haluttiin ottaa tarkasteluun koko vuoden toiminta eikä vain yhden kuukauden tai tutkimusviikon poikkileikkaustilannetta, jota esimerkiksi Tilastokeskus (SVT 2013b) käyttää. Nuorten toiminta oli aineistossa kuvattu eripituisina jaksoina, jotka saattoivat olla osin päällekkäisiä. Näin on esimerkiksi silloin, jos opiskelija käy opintojensa ohella töissä. Pääasiallisen toiminnan muuttujaa varten jaksot summattiin siten, että tuloksena saatiin tieto nuoren pisimmästä yhteenlasketusta toimintajaksosta. Tutkimusvuosille osuvat pisimmät toimintajaksot erotettiin tämän jälkeen aineistosta, jolloin saatiin tieto kunkin tutkimusvuoden määrävimmistä toiminnasta. Analyysiin haluttiin jaksot, jotka kestivät vähintään kuukauden ajan, jotta pääasiallinen toiminta ei

määräytyisi satunnaisen, muutaman päivän pituisen jakson mukaan. Nuoret, joilla oli vuoden aikana alle kuukauden pituisia jaksoja, erotettiin omaksi ryhmäkseen.³

Päällekkäisten toimintojen vuoksi muuttujaa muodostettaessa nojattiin priorisointijärjestykseen, jonka pohjalta nuoren pääasiallinen toiminta pääteltiin. Tämän kaltaista päättelyä ovat hyödyntäneet muun muassa Tilastokeskus (SVT 2016c) ja Myrskylä (2011a) sekä Albaek ym. (2015). Tässä tutkielmassa keskeistä oli etenkin opiskelijoiden, työssäkäyvien ja työttömien erottaminen toisistaan (vrt. Hämäläinen & Tuomala 2012; Asplund & Vanhala 2013; Albaek ym. 2015). Tästä johtuen aktiiviset toimenpiteet työmarkkinoilla, kuten työssäolo, katsottiin statuksen muodostamisen kannalta olennaisemmaksi kuin työttömyysjakso (vrt. Albaek ym. 2015; Myrskylä 2011a). Opiskelijoiden kohdalla opintojen suorittaminen katsottiin statuksen kannalta ensisijaisemmaksi kuin muut tilanteet (vrt. Albaek ym. 2015). Mikäli nuori näkyi rekistereissä kuolleena, hänet rajattiin aineistosta pois. Muuttujan priorisointijärjestys oli seuraava, kun kuolleet oli rajattu aineistosta pois:

1. Opiskelija
2. Työssä
3. Työtön
4. Sairasloma, eläke, tapaturmavakuutus
5. Perhevapaa
6. Toimeentulotuki
7. Alle 28 päivän pituiset jaksot
8. Ei rekisteritietoa

Tällä tavalla muodostettu pääasiallisen toiminnan muuttuja kuvaa aiempaan tutkimuskirjallisuuteen verrattuna nuorten jakaumia pääasiallisen toiminnan suhteen hyvin samansuuntaisesti (vrt. SVT 2013a; Asplund & Vanhala 2013; ks. luku 5.1.). Vertailun vuoksi pääasiallisen toiminnan jakautumista kokeiltiin myös arvioimalla pääasiallista toimintaa vuoden pisimmän toimintajakson mukaan. Tämä kuitenkin yliarvioi selvästi työssäkäyvien nuorten määrää ja aliarvioi opiskelijoiden määrää, vaikka pystyi arvioimaan muihin luokkiin kuulumisen samansuuntaisesti kuin priorisointiin pohjaavassa päättelyssä. Tämä kuvaa hyvin opiskelijoiden työssäkäynnin yleisyyttä. Samankaltaiseen ongelmaan on törmätty esimerkiksi Tilastokeskuksen työttömyystilastojen kohdalla (ks. Asplund & Vanhala 2013). Tässä tutkielmassa oli

---

³ Kuukauden arviona käytettiin vuoden lyhintä kuukautta helmikuuta (28pv).

keskeistä erottaa opiskelu ja työssäkäynti toisistaan. Tästä johtuen tutkielmassa käytetään priorisointijärjestyksen mukaista pääasiallisen toiminnan määritelmää (vrt. Albaek ym. 2015).

4.3.3. Sosioekonomiset muuttujat

Tutkielmassa nuorten uratyypeille jakautumiseen yhteydessä olevia tekijöitä kartoitetaan muutaman keskeisen sosioekonomisen taustamuuttujan avulla. Taustamuuttujat valittiin luvussa 3.4. kuvattujen, aiemmissa tutkimuksissa käytettyjen ja aineistosta saatavilla olevien muuttujien pohjalta. Tutkielmassa selittäviksi muuttujiksi valittiin sukupuoli, nuoren koulutusaste vuonna 2008, vanhemman koulutusaste vuonna 2008 ja vanhemman saama toimeentulotuki. Luvussa 3.4. tuotiin esille, että maahanmuuttajatausta saattaa vaikuttaa nuoren kohdalla työmarkkinasiirtymiin. Maahanmuuttajataustaan liittyvää tietoa ei ollut aineistosta saatavilla, joten tämän ulottuvuuden tarkastelu täytyi jättää tutkielmasta pois. Käytetyt muuttujat ja niiden jakaumat kohortissa näkyvät taulukossa 3.

Taulukko 4. Tutkimuksessa käytettävien sosioekonomisten muuttujien jakaumat (Kansallinen syntymäkohortti 1987).

Muuttuja	N	%
Sukupuoli		
Nainen	28120	48,8
Mies	29521	51,2
Nuoren koulutus 2008		
Perusaste	10063	17,5
Keskiasteen tutkinto (pl. ylioppilas)	19777	34,3
Ylioppilas tai korkeakoulututkinto	27801	48,2
Vanhemman koulutus 2008		
Perusaste	3964	6,9
Keskiaste	24922	43,2
Alin korkea-aste	13892	24,1
Korkeakoulu	14863	25,8
Vanhemman toimeentulotuki		
Saanut	21861	37,9
Ei saanut	35780	62,1
Yhteensä	57641	100,0

Aiemmin tuotiin esille, että miesten ja naisten työmarkkinasiirtymät näyttäytyvät tutkimuksissa hieman erilaisina (ks. luku 3.4.). Sukupuoli on tavanomaisesti käytetty taustatekijä sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa. Sukupuolten välisiä eroja on tarkastelu esimerkiksi syntymäkohorttia 1987 koskevissa aiemmissa tarkasteluissa (vrt. Paananen ym. 2012). Miehiä ja naisia oli aineistossa suunnilleen yhtä paljon, miehiä (51,2 %) muutama prosenttiyksikkö enemmän kuin naisia (48,8 %) (taulukko 4).

Luvussa 3 tuotiin esille, että koulutus on yksi keskeisimmistä nuoren työmarkkinatilannetta selittävästä tekijöistä. Tässä tutkielmassa nuoren koulutuksen yhteyttä työmarkkinasiirtymiin tarkastellaan tarkasteluajanjakson ensimmäisen vuoden eli vuoden 2008 tilanteen mukaan. Aineistosta oli saatavilla valmiina koulutusmuuttuja, jossa oli kolme luokkaa: perusaste, keskiaste (pois lukien ylioppilaat) sekä ylioppilas tai korkeakoulututkinto. Samaa luokittelua ovat käyttäneet muun muassa Paananen, Ristikari ym. (2012). Luokittelu on yksinkertaistaa todellisuutta huomattavasti, sillä ylioppilaat ja korkeakoulututkinnon suorittaneet ovat samassa luokassa. Tässä tutkielmassa kiinnostus on kuitenkin siinä, onko nuorella ollut tutkimusvuonna peruskoulun jälkeistä tutkintoa ylipäätään. Tämä siitä syystä, että monella nuorella opinnot ovat vielä kesken (ks. luku 3) eikä kattavaa arvioita esimerkiksi korkeakoulutuksen vaikutuksesta pysty tältä pohjalta sanomaan. Syntymäkohortin koulutustilanteen jakauma vuonna 2008 osoittaa, että yli 82,5 prosentilla kohortin jäsenistä on tuolloin ollut vähintään toisen asteen tutkinto (taulukko 4). 17,5 prosentilla ei ollut tuolloin muuta koulutusta kuin peruskoulupohja.

Perhetaustan vaikutukset nuorten hyvinvointiin ja työmarkkinasiirtymiin tuotiin esille luvussa 3.4. Tässä tutkimuksessa perhetaustaa kartoitetaan vanhemman korkeimman koulutusasteen ja vanhemman saaman toimeentulotuen perusteella. Aineistossa oli valmiina vuoden 2008 tieto vanhemman tai vanhempien korkeimman koulutustiedon mukaan. Vanhemman koulutustaso on määrittynyt sen mukaan, kummalla vanhemmalla oli tarkasteluajankohtana korkeampi koulutus. Muuttujassa puuttuville isille koulutusasteeksi on merkitty peruskoulutus. Puuttuvien isien merkitseminen peruskoulutusoiksi on aineiston alkuperäisessä muokkausvaiheessa tehty ratkaisu, joka perustui puuttuvien tietojen minimoimiseen. Tähän ratkaisuun ei tässä tutkielmassa voitu vaikuttaa. Puuttuvia isiä on aineistossa 1,4 prosenttia (821 henkilöä). Äidin koulutustieto on näiden puuttuvien tietojen kohdalla korvannut isän koulutustiedon,

joten käytännössä isän koulutustiedon puuttuminen ei vaikuta muuttujan käyttöön tai tuloksiin. Taulukosta 4 on nähtävissä, että kohortin vanhemmista 6,9 prosenttia on peruskoulutuksen varassa eli osuus on pienempi kuin syntymäkohortin nuorten kohdalla. Keskiasteen tai alimman korkea-asteen koulutus on 67,3 prosentilla vanhemmista ja 25,8 prosentilla on korkeakoulututkinto.

Aineistossa olisi ollut käytettävissä vanhemman sosioekonominen asema. Koulutus ja perheen sosioekonominen asema kuitenkin korreloivat keskenään voimakkaasti ja muuttujien välillä olisi ollut kollineaarisuutta. Muuttujien kollineaarisuus olisi ollut ongelmallinen tutkimuksessa käytettävien analyysimenetelmien vuoksi (ks. luku 4.4.). Vanhemman koulutus arvioitiin aiemman tutkimuskirjallisuuden pohjalta sosioekonomista asemaa relevantimmaksi muuttujaksi.

Vanhemman saamasta toimeentulotuesta oli saatavilla tieto vuosilta 1987–2008. Tutkimukseen otettiin muuttuja, joka kuvaa, onko kohortin jäsenen vanhempi tai vanhemmat ylipäättään jossain vaiheessa saaneet toimeentulotukea vähintään yhden kuukauden ajan. Tarkastelussa ovat kaikki toimeentulotukikerrat, joihin lukeutuvat äidin, isän tai molempien saamat toimeentulotuet. Muuttuja ei kerro tuen saannin kestosta, mutta aiempien kohortilla tehtyjen tutkimuksen perusteella jo vanhemman lyhytaikainenkin toimeentulotuen saanti näyttää kasvattavan nuoren kohdalla riskiä erilaisille hyvinvoinnin vajeille (vrt. Paananen, Ristikari ym. 2012; Paananen & Gissler 2014). Toimeentulotukikerrat on luokiteltu vanhemman saamaksi toimeentulotueksi, eikä voida tietää, onko kohortin jäsen asunut toimeentulotuen saannin aikana vanhemman luona vai ei ja kumpi vanhempi on saanut toimeentulotukea. Tästä johtuen toimeentulotukea käytetään enemmän viitteellisenä kuvaajana vanhemman taloudellisesta tilanteesta kuin varsinaisesti kuvaamaan perheen tulotasoa. Taulukosta 4 on nähtävissä, että 37,9 prosenttia kohorttilaisten vanhemmista on jossain vaiheessa tarkastelujaksolla saanut toimeentulotukea.

4.3.4. Aluemuuttajat

Sosioekonomisten taustamuuttujien tarkastelun ohella tutkimuksen yksi näkökulma on tarkastella uratyypeille sijoittumista alueellisesta näkökulmasta. Edellä on tuotu esille,

että alueen vaikutusta nuorten työmarkkinasiirtymissä on kartoitettu vasta vähän, mutta muuttoliikkeen, koulutuksen ja työpaikkojen keskittymisen perusteella asuinpaikka saattaa vaikuttaa nuorten siirtymiin koulutuksesta työelämään (ks. luku 3.4.). Tutkielmaan valitut aluemuuttajat kuvaavat alueellisia eroja koko Suomen tasolla. Tarkastelussa ovat uratyypeille sijoittumisen erot kaupunkien ja muiden aluetyyppien välillä. Alueellisia eroja tarkastellaan tässä tutkielmassa koko Suomen tasolla ja alueiden sisäiset erot jätetään tämän tutkielman tarkastelun ulkopuolelle.

Tutkimukseen valittiin kolme erilaista aluemuuttujaa. Alueen yhteyksiä työmarkkinasiirtymiin tarkastellaan lapsuudessa ja nuorena aikuisuudessa. Lisäksi alueen vaikutusta tarkastellaan kahdella eri tavalla muodostetulla aluemuuttujalla: kuntarajoihin perustuen ja väestötiheyteen perustuen. Kaikille kohortin jäsenille paikkatiedon tai asuinkunnan määrittäminen ei ole ollut mahdollista johtuen puutteellisista tiedoista tai turvakiellosta⁴.

Lapsuudenaikaisen asuinpaikan kuvaamiseen käytetään kolmiluokkaista kaupunki—maaseutu -jaottelua. Muuttuja kertoo, onko nuori asunut vuonna 1994 eli peruskoulun aloittamisvuonna kaupungissa, taajamassa tai maaseudulla. Luokitus perustuu kuntarajoihin. Kohortin jäsenistä 53,4 prosenttia asui kaupungissa vuonna 1994 ja 26,6 prosenttia maaseudulla sekä 20,0 prosenttia taajamassa (taulukko 5).

Taulukko 5. Taajama-maaseutu-kaupunki -jaottelun jakauma vuoden 1994 kotikunnan mukaan.

Alueluokitus	N	%
Maaseutu	15 317	26,6
Taajama	11 506	20,0
Kaupunki	30 731	53,4
Yhteensä	57 554	100,0

Asuinpaikan yhteyttä työmarkkinauratyyppeihin nuorena aikuisuudessa tarkastellaan vuosina 2008 ja 2012. Kuvailevien tulosten osiossa (luku 5.2) asuinpaikan yhteyttä työmarkkinasiirtymiin tarkastellaan vuoden 2012 tiedon mukaan. Näin saadaan kuva siitä, mikä nuorten tilanne on tuoreimman saatavilla olevan aluetiedon mukaan. Sen sijaan jatkoanalyseissä (luku 5.3.) aluemuuttajien vaikutusta tarkastellaan vuoden 2008

⁴ Turvakielto tarkoittaa, ettei henkilön koti- tai osoitetietoja saa luovuttaa väestötietojärjestelmästä muille kuin viranomaisille (Maistraatti 2016).

tiedon mukaan. Jatkoanalyysissä haluttiin selvittää, miten asuinpaikka vaikuttaa sijoittumiseen eri uratyypeille ja tästä syystä aluetta tarkastellaan ensimmäisen tutkimusvuoden tiedon mukaan. Samaa logiikkaa ovat käyttäneet omassa tutkimuksessaan ainakin Järvinen ja Vanttaja (2006 & 2013). Aluemuuttujien jakaumat vuosina 2008 ja 2012 on kuvattu taulukoissa 6 ja 7.

Taulukko 6. Asuinkunta kuudessa suurimmassa kunnassa ja muissa kunnissa syntymäkohortissa 1987 vuosien 2008 ja 2012 kuntatiedon mukaan.

Asuinkunta	2008		2012	
	N	%	N	%
Helsinki	7 306	12,7	9 004	15,6
Espoo	2 675	4,6	2 607	4,5
Vantaa	2 061	3,6	2 137	3,7
Turku	2 785	4,8	3 033	5,3
Tampere	3 556	6,2	4 056	7,0
Oulu	2 633	4,6	2 979	5,2
Muut kunnat	36 625	63,5	33 825	58,7
Yhteensä	57 641	100,0	57 641	100,0

Taulukko 7. Suomen ympäristökeskuksen 7-luokkaisen aluejaon jakauma syntymäkohortissa 1987 vuosien 2008 ja 2012 paikkatiedon mukaan.

Alueluokitus	2008		2012	
	N	%	N	%
Sisempi kaupunkialue	26 829	47,3	28 305	49,8
Ulompi kaupunkialue	12 913	22,8	12 950	22,8
Kaupungin kehys	3 698	6,5	3 736	6,6
Maaseudun paikalliskeskukset	3 005	5,3	2 770	4,9
Kaupungin läheinen maaseutu	2 529	4,5	2 539	4,5
Ydinmaaseutu	5 432	9,6	4 681	8,2
Harvaan asuttu maaseutu	2 277	4,0	1 860	3,3
Yhteensä	56 683	100,0	56 841	100,0

Asuinkuntaa tarkastellaan vertaamalla asumista Suomen kuudessa suurimmassa kaupungissa (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere, Oulu) muualla Suomessa asumiseen (taulukko 6). Kuudesta suurimmasta kunnasta käytetään myös nimitystä *kuusikkokunnat*. Näiden kuntien välillä tehdään runsaasti erilaisia hyvinvointi-indikaattorien vertailuja (ks. Kuusikkotyöryhmä 2016). Asuinkunta määritettiin vuoden viimeisen päivän asuinpaikan mukaan. Kohortin jäsenistä 36,5 prosenttia asui Suomen kuudessa suurimassa kunnassa vuonna 2008. Yksistään pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa) asui viidennes nuorista. Muuttoliikkeen suuntaaminen kaupunkiin

näky myös kohortin 1987 kohdalla selvästi, sillä vuonna 2012 kuusikkokunnissa asui jo 41,3 prosenttia nuorista ja pääkaupunkiseudulla 23,8 prosenttia nuorista.

Kuntarajoihin perustuvien aluemuuttujien ohella aineistosta oli saatavilla Suomen ympäristökeskuksen luoma, väestötiheyteen perustuva kaupunki-maaseutu -jaottelu (taulukko 7). Aluejaossa on seitsemän luokkaa, joista kolme kuvaa kaupunkimaisia alueita (sisempi ja ulompi kaupunkialue sekä kaupungin kehys) ja neljä maaseutumaisia alueita (maaseudun paikalliskeskukset, kaupungin läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu). Jaottelu on riippumaton kuntarajoista ja perustuu väestötiheyteen (ks. tarkemmat tiedot Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu 2016). Vuonna 2008 kaupunkimaisilla alueilla asui ylivoimaisesti suurin osa kohortin jäsenistä eli 76,6 prosenttia nuorista. Yksistään sisemmällä kaupunkialueella asui lähes puolet eli 47,3 prosenttia nuorista. Loput nuorista asuivat maaseutumaisilla alueilla. Vuonna 2012 nuorten osuus kaupunkimaisilla alueilla oli kasvanut hieman ja etenkin sisemmälle kaupunkialueelle oli muuttanut enemmän nuoria.

4.4. Menetelmät

Tutkielma on otteeltaan kvantitatiivinen eli se pohjautuu tilastollisiin analyysihin ja päätelmiin tutkittavasta populaatiosta. Tilastollisen tutkimuksen ideana on selittää tutkittavaa ilmiötä, muodostaa tutkittavaa populaatiota koskevia väittämiä ja päätellä erilaisia ominaisuuksia tutkittavasta populaatiosta. Tutkimusaineiston dataa tiivistetään, jotta aineistossa olevaa informaatioita voidaan helpommin ymmärtää ja tulkita. Tilastollisten analyysien selitykset ovat luonteeltaan todennäköisyyksien kuvaamista ja induktiivisia eli johtopäätökset lähtevät liikkeelle yksittäisestä havaintojoukosta, jonka pohjalta muodostetaan yleistyksiä koko populaatiosta. Yleistysten virhepäätelmien teon riskiä voidaan arvioida tilastollisten testien avulla. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 12.) Tutkielma on myös empiirinen eli tutkielma perustuu havaintojen pohjalta tehtyihin päätelmiin (Nummenmaa 2009, 23) ja havaintoaineistoa analysoidaan tilastollisin menetelmin (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 16). Tässä tutkielmassa tarkastellaan selittävien muuttujien yhteyttä

selitettävään ilmiöön, joka on tässä tapauksessa vuonna 1987 syntyneiden nuorten työmarkkinauratyypit ja niille sijoittuminen.

Tutkielman tulosten tulkinnan kannalta on tärkeää huomioida, että tutkielma on niin sanottu kokonaistutkimus eli tarkastelussa on perusjoukon jokainen tapaus (Nummenmaa, Holopainen & Pulkkinen 2014, 25). Monesti sosiaalitieteissä tehtävät tilastolliset tutkimukset nojaavat populaatiosta muodostetun otoksen tarkasteluun. Tilastollisia menetelmiä hyödyntäen voidaan otoksen pohjalta tehdä populaatiota koskevia päätelmiä. Tilastollisten menetelmien keskeinen idea on tutkia, millä todennäköisyydellä otosta koskevat havainnot voidaan yleistää koskemaan myös populaatiota. (Nummenmaa 2009, 25.) Koska tutkielma on kokonaistutkimus ja tulokset koskevat koko populaatiota, ei tilastollisten todennäköisyyksien testaamisella ole tutkielmassa samanlaista merkitystä kuin otostutkimuksessa. Saadut tulokset päätellään siis koskemaan suoraan koko tutkittavaa populaatiota.

Selitettävänä muuttujana tutkielmassa käytetään työmarkkinauratyyppejä, jotka muodostetaan luvussa 4.3.1. kuvatun pääasiallisen toiminnan muuttujan avulla. Uratyypittelyille on erilaisia mahdollisuuksia aiemman tutkimuksen perusteella (ks. luku 3.3.). Työmarkkinasiirtymien pitkittäisessä tutkimuksessa tehokkaaksi – joskin vasta suhteellisen tuoreeksi – menetelmäksi on osoittautunut niin sanottu sekvenssianalyysi, joka mahdollistaa aineistolähtöisen työmarkkinasiirtymäryhmien muodostamisen ja sopii hyvin etenkin pitkittäisaineistojen analysointiin. (ks. Brzinsky-Fay 2007; Asplund & Vanhala 2014.) Menetelmää on kuitenkin käytetty vasta verrattain vähän ja menetelmän tutkimuskäytännöt katsottiin vielä sen verran vakiintumattomiksi, ettei menetelmää hyödynnetty tässä tutkielmassa.

Nuorten työmarkkinauratyypit rakennetaan tässä tutkielmassa tutkijan määrittelyyn pohjaavalla mallilla ja tyypittelyssä käytetään suomalaisessa tutkimuksessa jo aiemmin käytettyä uratyypittelyä Nyyssölän (1997 & 1999) sekä Järvisen ja Vanttajan (2006 & 2013) tutkimusten tapaan. Uratyypit perustuvat nuorten pääasiallisen toiminnan kaksiluokkaiseen jaotteluun. Toimintaa luokitellaan sen perusteella, onko nuori ollut mukana työmarkkinasiirtymää sujuvoittavissa toiminnoissa.⁵ Tällaisiksi toiminnoiksi

---

⁵ Järvisen ja Vanttajan (2013) tutkimuksessa jaottelun perusteet ovat samat kuin tässä tutkielmassa, mutta kaksiluokkaistaminen kuvattiin termeillä työmarkkinoiden näkökulmasta aktiivinen tai passiivinen toiminta. *Työmarkkinoiden kannalta passiivinen* katsottiin tässä tutkielmassa ongelmalliseksi käsitteeksi,

katsotaan tässä tutkielmassa opiskelu tai työnteko, sillä ne ovat nuoren työmarkkinasiirtymän sujuvuuden kannalta keskeisimmät toiminnot (ks. luku 3). Työmarkkinauraa hidastavaksi tai hankaloittavaksi toiminnaksi katsotaan työttömyys tai työvoiman ulkopuolella oleminen, sillä näissä toiminnoissa oleminen voi vaikeuttaa nuoren työuran kehittymistä myöhemmällä iällä (ks. luku 3.4.). Näitä toimintoja tarkastellaan kolmena eri tutkimusvuotena ja tutkimusvuosien tilanteen perusteella nuoret luokitellaan eri uratyypeille. Lopputuloksena saadaan kahdeksan eri uratyyppiä. (Nyyssölä 1999; Järvinen & Vanttaja 2013.) Uratyyppien muodostaminen on havainnollistettu taulukossa 8. Uratyyppien nimet pohjaavat Järvisen ja Vanttajan (emt.) tutkimuksen uratyypeille antamiin nimiin.

Taulukko 8. Uratyyppien muodostaminen syntymäkohortissa 1987 (0=työssä/opiskelija, 1=työtön/muu) Järvisen & Vanttajan (2013) ja Nyyssölän (1999) tutkimuksien pohjalta..

Polut	Uratyyppi	2008	2010	2012
1	Vakaa	0 työssä/opisk.	0 työssä/opisk.	0 työssä/opisk.
2	Keskeytynyt	0 työssä/opisk.	0 työssä/opisk.	1 työtön/muu
3	Epävakaa	0 työssä/opisk.	1 työtön/muu	0 työssä/opisk.
4	Pysähtynyt 1	0 työssä/opisk.	1 työtön/muu	1 työtön/muu
5	Vakiintunut	1 työtön/muu	0 työssä/opisk.	0 työssä/opisk.
6	Juuttunut	1 työtön/muu	0 työssä/opisk.	1 työtön/muu
7	Kohentunut	1 työtön/muu	1 työtön/muu	0 työssä/opisk.
8	Pysähtynyt 2	1 työtön/muu	1 työtön/muu	1 työtön/muu

Tässä tutkielmassa käytettävä uratyyppittely mahdollistaa nuorten erilaisten työmarkkinasiirtymien tutkimisen yksinkertaisella ja selkeällä tavalla. Lisäksi malli sopii hyvin nimenomaisesti opiskelun ja työnteon vertaamisen työttömien ja työvoiman ulkopuolisuuden kanssa. Tällainen kaksijakoinen lähestymistapa sopii tähän tutkielmaan, sillä keskeinen kiinnostuksenkohde on, ovatko nuoret kiinni työmarkkinasiirtymää tukevissa toiminnoissa ja keillä nuorilla työmarkkinasiirtymiin liittyy katkonaisuutta työttömyyden tai työmarkkinoiden ulkopuolisuuden muodossa.

Edellä kuvattuun uratyyppittelyyn liittyy tiettyjä haasteita ja ongelmia. Ensinnäkin työssäkäyvien ja opiskelevien nuorten taloudellisen tilanteen voidaan ajatella olevan erilaisia ja näiden ryhmien yhdistäminen voi tässä mielessä olla ongelmallista (Järvinen & Vanttaja 2013, 512). Tässä tutkielmassa lähdetään siitä, että opiskelu ja työssäkäynti

---

sillä työtön työnhakija ei tosiasiallisesti ole työmarkkinoiden kannalta passiivinen vaan käytettävissä olevaa työvoimaa (vrt. SVT 2016e).

edistävät sujuvaa työmarkkinasiirtymää ja kuten pääasiallisen toiminnan muuttujaa määrittellessä havaittiin, ovat opiskelun ja työssäkäynnin toiminnot tutkimusaineistossa usein päällekkäisiä. Tutkielman kohdejoukko ja ikärajaus huomioiden katsottiin siis, että opiskelu ja työssäkäynti voidaan yhdistää samaan kategoriaan etenkin, kun molemmat edistävät nuoren työelämään kiinnittymistä myöhemmin.

Järvinen ja Vanttaja (2013, 512) pohtivat omassa tutkimuksessaan, miten perhevapaalla olevien yhdistäminen samaan luokkaan työttömien ja työvoiman ulkopuolisten kanssa vaikuttaa tuloksiin. Perhevapaalla olevien elämäntilannetta voidaan kuvata erilaiseksi kuin esimerkiksi työttömien tai sairauslomalla olevien. Naiset käyttävät suurimman osan erilaisista perhevapaista (THL 2016), mikä voi johtaa siihen että naisten osuus korostuu siirtymän katkonaisuutta kuvaavilla uratyypeillä. Toisaalta voidaan ajatella, että nuoruudessa pitkäksi aikaa perhevapaalle jääminen voi olla nuorelle työuran jatkon kannalta ulkopuolisuuden riskitekijä. Teini-iällä raskaaksi tulleiden nuorten naisten osuus on havaittu olevan korkeampi sosioekonomisesti heikommista lähtökohdista tulevien nuorten naisten kohdalla (Vikat ym. 2002). Pitkälle perhevapaalle jääminen nuorella iällä saattaa johtaa koulutuksen ja työkokemuksen puuttumiseen (ks. Hobcraft & Kiernan 2001; Myrskylä 2012, 14). Naiset, joilla on heikko työmarkkina-asema tai matala koulutus hoitavat pieniä lapsia todennäköisemmin kotona kuin naiset, joilla on korkea koulutus tai hyvä työmarkkina-asema (Närvi 2014).

Tutkimuksessa käytettävät muuttajat ja aineisto vaikuttavat siihen, millaisia menetelmiä tutkimukseen voidaan valita. Kaikki tässä tutkielmassa käytettävät muuttajat ovat kategorisia muuttujia, jotka kuvaavat laadullisia ominaisuuksia ja muuttujan luokat ovat toisensa poissulkevia. Tarkemmin määriteltynä kaikki tutkielmassa käytettävät muuttajat ovat laatueroasteikollisia muuttujia eli muuttujia on luokiteltu erilaisiin ryhmiin eikä muuttujien arvoilla ole selkeää arvotusta tai järjestystä. Laatueroasteikollisissa muuttujissa havainto voidaan määrittää kuuluvaksi vain yhteen luokkaan. Tästä johtuen monet tilastotieteelliset laskutoimitukset – kuten keskiarvojen vertaaminen tai siihen perustuvat tunnusluvut – eivät ole mielekkäitä. Laatueroasteikollisille muuttujille soveltuvia kuvailu- ja analyysimenetelmiä ovat esimerkiksi erilaiset epäparametriset testit, ristiintaulukoinnit, khin neliö -testi ja log-lineaariset menetelmät. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 27.)

Tässä tutkielmassa muuttujien välisiä yhteyksiä tarkastellaan aluksi kuvailevasti ristiintaulukoinnein ja sen jälkeen multinomiaalisen logistisen regression avulla. Ristiintaulukointi on selkeä ja yksinkertainen menetelmä, jonka avulla voidaan tehdä alustavia tarkasteluja muuttujien välisistä yhteyksistä. Menetelmä on tarkoitettu erityisesti kategoristen muuttujien analysointiin. Ristiintaulukointien pohjalta voidaan arvioida muuttujien jatkoanalyysien tarvetta ja havaittujen erojen tilastollista merkitsevyyttä voidaan testata khin neliö -testillä. Ristiintaulukoinneilla havaittuja riippuvuussuhteita ei voida päätellä kausaaliseksi. Tulkinnallisesti mielekkäintä on tarkastella ristiintaulukointien prosenttiosuuksia ja ryhmien suhteellisia osuuksia, sillä kategoristen muuttujien eri luokat saattavat olla erisuuruisia ja frekvenssien vertailuilla saatettaisiin näin vääristää tulkintaa. (Tähtinen, Jokinen & Laakkonen 2011, 123 – 127.)

Tutkielmassa selitettävänä muuttujana käytetään kolmiluokkaista uratyypin muuttujaa ja sen yhteyttä selittäviin muuttujiin tarkastellaan multinomiaalisella logistisella regressiolla. Regressioanalyysissä mallinnetaan muuttujien välisiä yhteyksiä ja ne voidaan jakaa lineaarisiin ja logistisiin regressioihin (Nummenmaa 2009, 309). Logistinen regressio on regressioanalyysin sovellus ja sopii tilanteeseen, jossa selitettävä muuttuja on kategorinen. Logistinen regressio voidaan jakaa binäärisiin ja multinomiaalisiin logistisiin regressioihin. Binäärisessä logistisessa selitettävä muuttuja on kaksiluokkainen kun taas multinomiaalisessa logistisessa regressiossa selitettävä muuttuja voi olla moniluokkainen. (emt., 331.) Tässä tutkielmassa käytetään multinomiaalista logistista regressiota, sillä selitettävä muuttuja on laatueroasteikollinen kolmiluokkainen muuttuja.

Logistisessa regressiossa tutkitaan, miten selittävät muuttujat pystyvät ennustamaan vaihtelua selitettävässä muuttujassa ja millä todennäköisyydellä jokin tutkittava ilmiö tapahtuu. Kategoristen muuttujien kohdalla tämä tarkoittaa sitä, miten havainnot jakautuvat eri luokkiin. (Nummenmaa 2009, 332.) Käytännössä logistisessa regressioanalyysissä pyritään ennustamaan todennäköisyyksiä eli mallinnetaan, millä todennäköisyydellä tutkittava ilmiö tapahtuu tai jää tapahtumatta (Ervasti 2003, 55). Keskeinen käsite todennäköisyyksien ennustamisen kannalta on niin sanottu odds ratio, joka voidaan kääntää suomeksi riski- tai vetosuhte (Tähtinen, Jokinen & Laakkonen 2011, 164). Vetosuhteet kertovat, vaikuttavatko selittävät muuttujat tutkittavan ilmiön tapahtumisen todennäköisyyteen ja millä voimakkuudella (Ervasti 2003, 55).

Vetosuhteiden arvot vaihtelevat numeron yksi molemmin puolin. Jos vetosuhte saa arvon, joka on pienempi kuin yksi, on riski kuulua tarkasteltavaan ryhmään pienempi kuin riski kuulua verrokkiryhmään. Jos taas vetosuhte saa arvon, joka on suurempi kuin yksi, tilanne on päinvastainen. (Nummenmaa 2009, 340.) Tutkielmassa selittävien muuttujien yhteyttä uratyyppeihin tarkastellaan alustavasti niin sanottujen suorien vetosuhteiden avulla eli tarkastellaan miten yksittäinen selittävä muuttuja on yhteydessä selitettävään muuttujaan. Nämä tulokset raportoidaan lyhyesti luvun 5.3. alussa ja tarkemmat tulokset on koottu liitteeseen 1. Varsinaisessa regressiomallissa käytetään useampaa selittävää muuttujaa.

Logistisissa regressiomalleissa ei tehdä oletuksia muuttujien jakaumista. Muuttujien väliset yhteydet voivat olla lineaarisia, eksponentiaalisia tai logaritmisia. Tärkein oletus on, että selitettävä muuttuja on joko kaksi- tai useampiluokkainen. Logistiset regressiomallit vaativat suhteellisen suuria otoskokoja ja suositeltava määrä on vähintään 40–100 havaintoa selittävää muuttujaa kohden. (Nummenmaa 2009, 332–340.) Otokoko on tässä tutkielmassa riittävä, sillä havaintomäärät yhtä selittävää muuttujaa kohden ovat tuhansia. Lineaarisen regression tapaan myös logistisessa regressiossa voidaan arvioida mallin selitystasetta. Mallin selitystasetta arvioidaan tässä tutkielmassa Nagelkerken selitystasella, joka on yhteiskuntatieteissä yksi käytetyimmistä selitystasista (Nummenmaa 2009, 338).

Yksi keskeinen oletus logistisessa regressiossa on, että selittävät muuttujat eivät korreloi keskenään eli muuttujien välillä ei ole multikollineaarisuutta (Nummenmaa 2009, 316). Tässä tutkielmassa aluetta kuvaavilla muuttujilla on suurin riski olla keskenään multikollineaarisia. Aluemuuttujien multikollineaarisuutta arvioitiin testaamalla muuttujia jatkuvalla testimuuttujalla, joka sai arvoja välillä 0–666. Testauksen perusteella aluemuuttujat eivät olleet keskenään multikollineaarisia. Testaukseen liittyvistä epävarmuustekijöistä johtuen regressiomalleissa käytetään kahdessa eri aikapisteessä olevia aluemuuttujia, jotta riski multikollineaarisuudelle olisi mahdollisimman pieni.

Regressiomallien tulkinnan yksinkertaistamiseksi selittävistä muuttujista tehdään kaksiluokkaisia, vaikka logistinen regressio mahdollistaisi myös moniluokkaisten selittävien muuttujien käytön. Kaksiluokkaisia selittäviä muuttujia ovat käyttäneet

syrjäytymispolkuja koskeneessa tutkimuksessaan myös Ilmakunnas, Kauppinen ja Kestilä (2015). Sosioekonomisista muuttujista sukupuoli ja vanhemman toimeentulotuen saanti ovat jo valmiiksi kaksiluokkaisia. Koulutuksen kohdalla kiinnostus on siinä, onko nuorella tai vanhemmalla ylipäättään tutkinto, eikä niinkään siihen, mikä koulutuksen taso on. Koulutusmuuttajat kaksiluokkaistetaan siten, että verrataan perusasteen varassa olevia muihin koulutusasteisiin.

Aluemuuttujien kohdalla tutkielman kannalta keskeinen kysymys on, miten kaupunkialueilla ja muilla alueilla asuminen vaikuttaa työmarkkinauratyyppeihin. Lapsuudenaikaista asuinpaikkaa kuvaavassa muuttujassa yhdistetään luokat taajama ja maaseutu, joita verrataan kaupungissa asuneisiin. Kuusikkokuntia kuvaava muuttuja jaetaan kahteen luokkaan siten, että verrataan nuoria jotka asuivat suurimmissa kaupungeissa niihin, jotka asuivat muissa kunnissa. Väestötiheyteen perustuvaa alueluokituksessa luokat 1–3 yhdistetään kaupunkimaista asumista kuvaavaksi muuttujaksi ja luokat 4–7 maaseutumaista asuinpaikkaa kuvaaviksi luokiksi.

5. Nuorten työmarkkinauratyypit

Tässä luvussa kuvataan tutkielman tulokset. Luvussa 5.1. kuvataan syntymäkohortin pääasiallisen toiminnan muotoja tutkimusvuosina sekä näiden tietojen pohjalta muodostettujen uratyypien jakaumia. Luvuissa 5.2. ja 5.3. tarkastellaan taustamuuttujien yhteyttä uratyypeille sijoittumiseen aluksi ristiintaulukoinnein ja lopuksi multinomiaalisen logistisen regressioanalyysin avulla.

5.1. Pääasiallinen toiminta ja uratyypeille jakautuminen

Nuorten pääasiallisen toiminnan tarkastelu tutkimusvuosina osoitti, että suurin osa kohortin nuorista oli tutkimusvuosina joko työssä tai opiskelemassa (taulukko 9). Opiskelemassa tai työssä oli kaikkina tarkasteluvuosina noin 90 prosenttia nuorista. Osuus laskee hieman tutkimusvuosien aikana: vuonna 2008 opiskelemassa tai töissä oli 90,8 prosenttia nuorista kun taas vuonna 2012 vastaava osuus oli 89,0 prosenttia. Lasku oli molemmissa ryhmissä kuitenkin hyvin vähäinen.

Taulukko 9. Pääasiallinen toiminta syntymäkohortissa 1987 vuosina 2008, 2010 ja 2012.

Pääasiallinen toiminta	2008		2010		2012	
	N	%	N	%	N	%
Opiskelu	28 642	49,7	28 296	49,1	20 020	34,7
Työssäkäynti	23 685	41,1	23 426	40,6	31 290	54,3
Työttömyys	2 126	3,7	2 519	4,4	2 641	4,6
Sairaus/eläke	145	0,3	263	0,5	363	0,6
Perhevapaa	743	1,3	1 070	1,9	1 174	2,0
Toimeentulotuki	446	0,8	506	0,9	523	0,9
Lyhyet jaksot	206	0,4	139	0,2	111	0,2
Ei rekisteritietoa	1 648	2,9	1 422	2,5	1 519	2,6
Yhteensä	57 641	100,0	57 641	100,0	57 641	100,0

Opiskelun ja työssäkäynnin suhteet muuttuivat nuorten vanhetessa: työssäkäynti lisääntyi selvästi ajan myötä ja opiskelemassa olevien määrä väheni. Vuonna 2008 noin 28 296 nuorta eli noin puolet (49,7 %) kohortista määrityksi opiskelijoiksi, kun taas vuonna 2012 osuus oli enää kolmannes (34,7 %) eli 20 020 nuorta. Työssäkäyviä oli vuonna 2008 vastaavasti 41,1 prosenttia (23 685 nuorta), kun vuonna 2012 yli puolet

(54,3 %) nuorista määrittyi työssäkäyviksi. On kuitenkin tärkeää huomioida, että opiskeluiden tai työsuhteiden laatu ei tule ilmi tässä tarkastelussa. Nuoret saattavat olla määräaikaissa työsuhteissa tai vaihtaa opiskelupaikkoja tarkasteluajanjaksona. Tarkastelun perusteella suurella osalla nuorista työmarkkinasiirtymät näyttäytyvät sujuvina, sillä nuoret ovat pääosin työelämään kiinnittymistä tukevissa toiminnoissa.

Tässä tutkimuksessa saadut opiskelijoiden ja työssäkäyvien osuudet olivat hyvin samansuuntaisia kuin Asplundin ja Vanhalan (2013) arviot pääasiallisen toiminnan osuuksista ja Tilastokeskuksen (SVT 2013a, 8) tilastot opiskelijoiden osuuksista. Asplundin ja Vanhalan (2013, 9) tutkimuksessa pääasiallista toimintaa tarkasteltiin korjaamalla Tilastokeskuksen tuottamia työttömyyslukuja opiskelijoiden määrän osalta. Tutkimuksessa havaittiin, että vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden 21-vuotiaiden kohdalla opiskelijoiden osuus oli 53 prosenttia ja työssäkäyvien 37 prosenttia. Nuorten joukossa oli siis hieman enemmän opiskelijoita ja hieman vähemmän työssäkäyviä kuin tässä tutkielmassa havaittiin. Ero selittynee sillä, että tässä tutkielmassa tarkastelussa on koko kohortti, kun taas Asplundin ja Vanhalan (emt.) tutkimuksessa tarkasteltiin erikseen peruskoulun varassa olevia ja vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneita nuoria. Kun tarkastelussa ovat perusasteen koulutuksen varassa olevat nuoret, näyttäytyvät pääasiallisen toiminnan osuudet nuorten keskuudessa toisenlaisilta lähinnä siten, että opiskelijoita ja työssäkäyviä on vähemmän ja työttömiä ja työvoiman ulkopuolisia enemmän kuin koko kohortin tasolla (Asplund & Vanhala 2013, 7–9; Järvinen & Vanttaja 2013, 512). Opiskelijoiden osuus kohortissa oli hyvin samankaltainen kuin mitä Tilastokeskuksen (SVT 2013a, 8) tiedot vuodelta 2011, jolloin 19–24 -vuotiaista noin puolet oli opiskelemassa ja 25–29 -vuotiaista lähes kolmannes.

Noin kymmenesosa nuorista ei ollut tarkasteluvuosina työssä tai opiskelemassa eli olivat työttömiä tai kokonaan työvoiman ulkopuolella. Työttömyys kasvoi tutkimusvuosien aikana noin prosenttiyksikön vuosien 2008 (3,7 %) ja 2012 (4,6 %) välillä. Työttömien osuus kuvastaa hyvin työttömyyden mittaamiseen liittyviä ongelmia ja sitä, miten eri mittaustavat tuottavat erilaisia lukuja nuorisotyöttömyydestä (ks. luku 2.1.). Tässä tutkimuksessa saatu osuus on lähellä esimerkiksi Hämäläisen ja Tuomalan (2013) saamaa arviota nuorten työttömien osuudesta, kun työttömyyslukuja oli korjattu opiskelijoiden osuudella. Hämäläisen ja Tuomalan tutkimuksessa saatu nuorten

työttömien osuus vuonna 2012 oli 6 prosenttia 20—24 -vuotiaiden kohdalla, kun saman vuoden Tilastokeskuksen tuottama työttömyysaste oli lähes 20 prosenttia. Tässä tutkimuksessa saatu työttömien osuus voi hieman aliarvioida työttömien määrää, sillä kuten edellä on tuotu esille kaikki työttömät nuoret eivät rekisteröidy työttömiksi työnhakijoiksi.

Työvoiman ulkopuolisia nuoria oli hieman enemmän kuin työttömiä nuoria. Työvoiman ulkopuolisia nuoria oli yhteensä noin kuusi prosenttia ikäluokasta ja osuus pysyi hyvin samansuuntaisena kaikkina tutkimusvuosina. Työvoiman ulkopuolisten nuorten osuus kasvoi tarkasteluajanjaksona hieman: vuonna 2008 työvoiman ulkopuolisia oli 5,7 prosenttia (3 188 nuorta) kun osuus vuonna 2012 oli 6,3 prosenttia (3 690 nuorta). Työvoiman ulkopuolisten ryhmään luettiin tässä tutkimuksessa sairaspäivärahalla tai eläkkeellä olevat, perhevapaalla olevat ja pääasiallisesti toimeentulotukea saaneet nuoret sekä sellaiset nuoret, joista oli vain vähän tai ei lainkaan rekisteritietoja. On huomioitava, että toimeentulotukea saaneissa nuorissa saattaa olla jonkin verran opiskelijoita, jotka eivät ole saaneet opintotukea ja jotka eivät ole olleet työssä tarkastelujakson aikana. Työvoiman ulkopuolisten nuorten osuuden hienoinen kasvu johtui ennen kaikkea perhevapaalle jääneiden nuorten osuuden kasvusta, sillä ainoastaan perhevapaalla olevien nuorten osuus työvoiman ulkopuolisissa kasvoi tutkimusvuosina (vrt. taulukko 9).

Työvoiman ulkopuolisiksi nuoriksi määrittyivät tässä tutkimuksessa myös sellaiset nuoret, joiden kohdalla rekisteritietoa oli hyvin vähän tai ei ollenkaan. Näitä nuoria oli hyvin vähän aineistossa, alle puoli prosenttia. Sen sijaan nuoria, jotka olivat tarkasteltujen rekistereiden ulkopuolella, oli 2,5–2,9 prosenttia nuorista. Määrällisesti tämä tarkoitti noin 1 500:a nuorta kunakin tutkimusvuonna. Näissä nuorissa saattoi olla jonkin verran varusmiehiä, joiden lukumäärää ei pystytty aineistosta erottamaan. Vuosina 2008 ja 2010 osuuksissa oli jonkin verran myös ulkomailla asuvia nuoria, sillä ulkomailla asuminen on katsottu tutkimuksessa vuoden 2012 tiedon mukaan. Loput näistä nuorista ovat sellaisia, jotka ovat koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella eivätkä jostain syystä edes toimeentulotuen kautta sosiaalihuollon piirissä.

Nuorten syrjäytymiseen liittyvän keskustelun kannalta mielenkiintoisen ryhmän muodostavat nuoret, joiden pääasialliseksi toiminnaksi määrittyi toimeentulotuella olo

tai enimmäkseen tai kokonaan tarkasteltujen rekistereiden ulkopuolella oleminen. Näitä nuoria oli kohortissa yhteensä 2 153 vuonna 2012, mikä vastaa 3,7 prosenttia kohortin nuorista. Osuus on hyvin samansuuntainen, mitä Myrskylä (2012) ulkopuolisia nuoria koskevassa tutkimuksessa arvioitiin. Myrskylän arvion mukaan vuonna 2010 syrjäytyneiksi nuoriksi, jotka eivät olleet työnhakijoiksi rekisteröityneitä, määrittyi 32 500 nuorta ikäluokassa 15–29. Tämä vastasi 3,2 prosenttia ikäluokasta.

Pääasiallisen toiminnan pohjalta rakennettiin kohortin jäsenille uratyypit eri tarkasteluvuosina erotetun toiminnan mukaan. Näiden uratyyppien jakauma on nähtävissä taulukossa 10.

Taulukko 10. Uratyypeille jakautuminen syntymäkohortissa 1987.

Uratyyppi	2008	2010	2012	N	%
1. Vakaa	Työssä/opisk.	Työssä/opisk.	Työssä/opisk.	46 980	81,5
2. Keskeytynyt	Työssä/opisk.	Työssä/opisk.	Työtön/muu	2 345	4,1
3. Epävakaa	Työssä/opisk.	Työtön/muu	Työssä/opisk.	1 659	2,9
4. Pysähtynyt 1	Työssä/opisk.	Työtön/muu	Työtön/muu	1 343	2,3
5. Vakiintunut	Työtön/muu	Työssä/opisk.	Työssä/opisk.	1 921	3,3
6. Juuttunut	Työtön/muu	Työssä/opisk.	Työtön/muu	476	0,8
7. Kohentunut	Työtön/muu	Työtön/muu	Työssä/opisk.	750	1,3
8. Pysähtynyt 2	Työtön/muu	Työtön/muu	Työtön/muu	2 167	3,8
Yhteensä				57 641	100,0

Kohortin nuorista 81,5 prosenttia oli tarkasteluajanjaksona joko töissä tai opiskelemassa ja sijoittui siis ensimmäiselle eli *Vakaalle* uratyypille (taulukko 10). *Pysähtyneellä* uratyyppillä olevia eli koko tarkasteluajan työttöminä tai työvoiman ulkopuolisina olleita nuoria oli 3,8 prosenttia eli noin 2100 kohortin jäsentä. Nyssölän (1997) tutkimuksessa vastaavat osuudet olivat 79,3 prosenttia nuorista ja 0,5 prosenttia nuorista. Mielenkiintoista on, että Vakaalla uratyyppillä olevia nuoria oli vuonna 2012 edelleen hyvin samansuuntainen osuus kuin Nyssölän tutkimuksen aikaan vuonna 1993. Sen sijaan Pysähtyneelle uratyypille sijoittuneita nuoria havaittiin tässä tutkielmassa moninkertainen osuus verrattuna tilanteeseen vuonna 1993. Myös Albaekin ym. (2015, 102) tutkimuksessa 16–21 -vuotiaista noin 80 prosenttia sijoittui siirtymäpoluille, joille oli leimallista opiskelu. Nuorista 80 prosenttia oli myös 21-ikävuoden jälkeen pääosin opiskelemassa tai töissä (emt., 172–173).

Erilaiset osuudet nuorten jakautumisessa uratyypeille voivat johtua monesta seikasta. Nyssölän (1997) tutkimuksessa vuonna 1993 nuorten työmarkkinoihin vaikutti voimakkaasti 1990-luvun lama. Tämä näkyi Nyssölän (emt.) tutkimuksessa etenkin siten että monen töissä tai opiskelemissa olleen työura oli katkennut työttömyysjaksoon tarkastelun lopussa. Tällaisella uratyypille sijoittui Nyssölän tutkimuksessa 12,9 prosenttia nuorista. Toisekseen, Nyssölän tutkimuksessa tarkastellut ikäluokat ulottuivat paljon vanhemmalle iälle kuin tässä tutkimuksessa. Nyssölän tutkimuksessa vanhin ikäluokka on 31–37 -vuotiaat kun tässä tutkimuksessa tarkastellaan 21–25 -vuotiaita. Voi siis olla, että erilaiset tulokset liittyvät myös eri ikäryhmien tarkasteluun. Lisäksi eri vuosikymmenien väliset työttömyystilastot eivät ole täysin vertailukelpoisia, sillä esimerkiksi opiskelijat eivät voi enää olla työttömiä työnhakijoita toisin kuin ennen 1990-luvun puoliväliä (Myrskylä 2010, 13).

Tarkastelun selkeyttämiseksi ja jatkoanalyysijä varten kahdeksan uratyypistä tiivistettiin kolmeen. Uratyyppien kolmiluokkaistaminen noudattelee samaa jakoa kuin Järvisen ja Vanttajan (2013) tutkimuksessa. Ensimmäinen uratyyppi on *Vakaa*, toinen uratyyppi on *Katkonainen* (yhdistetty uratyyppit keskeytynyt, epävakaa, vakiintunut, juuttunut ja kohentunut) ja kolmas uratyyppi on *Pysähtynyt* (yhdistetty uratyyppit pysähtynyt 1 ja 2). Koska tutkimuksessa halutaan verrata Vakaalla työmarkkinauratyypillä olleita muihin, on perusteltua erottaa Vakaa uratyyppi omana tyyppinä eikä yhdistää siihen muita tyyppieitä. Tällä uratyypillä olevat nuoret olivat koko tarkastelujakson ajan töissä tai opiskelemissa. Keskeytyneellä uratyypillä olevilla nuorilla oli vähintään yksi työttömyys- tai työmarkkinoiden ulkopuolella olemisen jakso tarkasteluaikana. Pysähtyneellä uratyypillä olevilla nuoret olivat joko koko tarkastelujakson ajan tai kaksi viimeistä perättäistä vuotta työttömiä tai työmarkkinoiden ulkopuolella. Pysähtynyt uratyyppi kuvaa siis nuoria, joiden työmarkkinasiirtymässä on ollut syystä tai toisesta pitkiä katkoksia.

Taulukko 11. Uratyyppien jakautuminen kolmessa uratyypissä syntymäkohortissa 1987.

Uratyyppi	N	%
1. Vakaa	46980	81,5
2. Katkonainen	7151	12,4
3. Pysähtynyt	3510	6,1
Yhteensä	57641	100,0

Ensimmäisellä uratyypillä ei tapahtunut muutoksia, kun uratyypit tiivistettiin (taulukko 11). Kolmiluokkaistamalla saatiin kuitenkin selkeyttä niiden nuorten osuuksiin, joilla oli vähintään yksi työttömyyden tai työvoiman ulkopuolisuuden jakso tarkasteluajana. Tällaisia nuoria eli *Katkonaiselle* uratyypille sijoittuneita oli 12,4 prosenttia nuorista. Tämän perusteella lyhyet työttömyyden tai työvoiman ulkopuolella jaksot ovat varsin tavanomaisia nuorten työmarkkinasiirtymissä. Määrällisesti tämä vastaa 7 151 kohortin nuorta. Tietämättä tälle uratyypille sijoittuneiden nuorten taustatekijöitä, on vaikea sanoa missä määrin Katkonaisella uratyypillä olevien nuorten työelämään kiinnittyminen kohtaa ongelmia myöhemmällä iällä. Voi olla, että joukosta osa on selkeästi sellaisia, joilla on vaikeuksia pysyä koulutuksessa tai työssä, mutta osalla katkonaisuus voi myös liittyä ylipäätään koulutuksesta työelämään siirtymisen elämänvaiheeseen. Tällaisia nuoria ovat esimerkiksi taulukon 10 *Vakiintuneen* uratyypin nuoret, jotka yhden työttömyys tai ulkopuolisuusjakson jälkeen olivat kaksi seuraavaa vuotta opiskelemissa tai töissä.

Pysähtyneelle työmarkkinauratyypille sijoittui 6,1 prosenttia kohortin jäsenistä eli 3 510 nuorta. Syrjäytymiskeskustelun kannalta Pysähtyneelle uratyypille sijoittuneiden nuorten osuus on keskeisin tarkastelluista uratyypeistä. Tälle uratyypille sijoittuneiden nuorten osuus kuvaa, miten monella nuorella työmarkkinasiirtymään liittyy pitkiä katkoksia. Näiden nuorten kohdalla on jo työmarkkinasiirtymävaiheessa havaittavissa sellaista pitkäaikaista toimintaa, joka ei nuoren kohdalla edistä työmarkkinoille kiinnittymistä ja saattaa vaikeuttaa työuran kehittymistä myöhemmällä iällä. Aiemmin tuotiin esille poikkileikkaustietoja syrjäytymisriskissä olevista ulkopuolisten nuorten osuuksista. Pysähtyneellä uratyypillä olevien osuus oli hieman korkeampi kuin esimerkiksi Myrskylän (2012) arvio ulkopuolisten nuorten osuudesta (5,1 %), mutta selvästi alempi kuin Larjan ym. (2016) arvioidut NEET-nuorten osuudet syntymäkohortissa 1987 (n. 13–16 % vuosina 2008–2012). Erilaiset osuudet voivat kuvastaa sitä, että kaikille nuorille NEET-status ei jää pitkäaikaiseksi tilanteeksi (vrt. Larja ym. 2016).

5.2. Taustatekijöiden yhteys uratyyppeihin

Edellä kuvattiin, kuinka suuri osa nuorista sijoittui kullekin tarkastelulle työmarkkinauratyypille. Jakaumien tarkastelu ei kuitenkaan vielä kerro eri uratyypeillä olevien nuorten taustoista ja uratyypeille sijoittumiseen liittyvistä tekijöistä. Tässä luvussa tarkastellaan sosioekonomisten ja alueellisten taustamuuttujien yhteyttä uratyyppeihin ristiintaulukointien avulla.

5.2.1. Sosioekonomisten tekijöiden yhteys uratyyppeihin

Sosioekonomisten taustamuuttujien ristiintaulukointi uratyyppeiden kanssa on esitetty taulukossa 12. Taulukosta on nähtävissä, että tutkimukseen valituilla taustamuuttujilla oli yhteys siihen, miten nuoret jakautuvat eri uratyypeille.

Taulukko 12. Eri uratyypeille sijoittuminen sosioekonomisten taustatekijöiden perusteella syntymäkohortissa 1987 (N= 57 641).

Taustamuuttuja	N	1. Vakaa	2. Katkonainen	3. Pysähtynyt	Yht.
Sukupuoli					
Nainen	28 120	81,6	12,3	6,1	100,0
Mies	29 521	81,4	12,5	6,1	100,0
Nuoren koulutus v. 2008					
Perusaste	10 063	53,6	24,8	21,7	100,0
Keskiaste (pl. ylioppilas)	19 777	81,7	13,6	4,7	100,0
Ylioppilas tai korkeakoulu	27 801	91,5	7,1	1,5	100,0
Vanhemman koulutus					
Perusaste	3 964	68,8	18,2	12,9	100,0
Keskiaste	24 922	77,6	14,8	7,6	100,0
Alin korkea-aste	13 892	85,4	10,3	4,2	100,0
Korkeakoulu	14 863	87,8	8,8	3,5	100,0
Vanhemman toimeentulotuki					
Vanhempi saanut toimeentulotukea	21 861	72,6	17,0	10,4	100,0
Vanhempi ei saanut toimeentulotukea	35 780	86,9	9,6	3,5	100,0
Kaikki	57 641	81,5	12,4	6,1	100,0

Sukupuoli oli muuttujista ainoa, jolla ei tarkastelussa ollut yhteydessä nuorten työmarkkinauratyypeille sijoittumiseen; miehet ja naiset jakautuivat samalla tavoin eri uratyypeille. Aiemmin tuotiin esille (ks. luku 4.4.), että perhevapaalla olevien nuorten analyysiin mukaan ottaminen saattaisi korostaa naisten osuutta Pysähtyneillä tai Katkonaisilla uratyypeillä. Vaikka perhevapaalla olevat nuoret olivat mukana uratyypittelyssä, ei naisten osuus korostunut Pysähtyneillä tai Katkonaisilla uratyypeillä. Voi olla, että perhevapaalla olevien poisjättäminen olisi yliarvioinut miesten osuutta Katkonaisilla ja Pysähtyneillä uratyypeillä. Esimerkiksi Myrskylän (2012, 3) tutkimuksessa syrjäytyminen näyttäytyi leimallisemmin miesten haasteena, kun perhevapaalla olevat nuoret oli tutkimuksessa jätetty pois aineistosta.

Nuoren oma koulutusaste vuonna 2008 vaikutti tarkastelluista muuttujista eniten nuoren työmarkkinasiirtymään. Aiemmin havaittiin, että koko kohortin tasolla Vakaalle uratyypille sijoittui 81,5 prosenttia nuorista. Vuonna 2008 perusasteen varassa olevista nuorista vain 53,6 prosenttia oli Vakaalla uratyypillä ja peräti 24,8 prosenttia Katkonaisella ja 21,7 prosenttia Pysähtyneellä uratyypillä. Ero oli siis huomattava verrattuna vähintään keskiasteen tutkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittaneisiin nuoriin, joista alle 5 prosenttia oli Pysähtyneellä uratyypillä ja vähintään 80 prosenttia Vakaalla uratyypillä. Tulos vahvisti aiempien tutkimusten tapaan käsitystä siitä, että koulutus on tärkeä työmarkkinaresurssi nuorten kohdalla (ks. luku 3.4.).

Koulupudokkaiden työuria samanlaisella uratyypittelyllä kahdella eri ikäkohortilla tutkineet Järvinen ja Vanttaja (2013, 512) havaitsivat nuoremman kohortin osalta, että koulupudokkaista 38 prosenttia oli Vakaalla ja 29 prosenttia oli Pysähtyneellä uratyypillä. Koulupudokkaat tarkoittivat tutkimuksessa perusasteen varassa olevia nuoria, jotka olivat sekä koulutuksen että työmarkkinoiden ulkopuolella. Nuorten työuria seurattiin heidän ollessaan 16–33 -vuotiaita. Tutkittavien nuorten rajaus oli siis hyvin erilainen kuin tässä tutkimuksessa, eivätkä tulokset ole suoraan vertailukelpoisia. Järvisen ja Vanttajan (emt.) tulokset tuovat kuitenkin selkeästi esille sen, että nuoren matala koulutus vaikuttaa työmarkkinauratyypille sijoittumiseen. Toisaalta perusasteen varassa oleminen ei vielä automaattisesti tarkoita syrjäytymistä työmarkkinoilta (vrt. Järvinen & Vanttaja 2013). Tässä tutkielmassa perusasteen varassa olevista nuorista yli puolet oli koko tarkasteluajan opiskelemassa tai töissä.

Myös perhetausta oli yhteydessä nuorten uratyypeille sijoittumiseen. Nuoret jakautuivat sitä todennäköisemmin Vakaalle uratyypille, mitä korkeampi vanhemman koulutus oli. Korkeakoulutettujen vanhempien lapsista 87,8 prosenttia oli Vakaalla ja vain 3,5 prosenttia Pysähtyneellä uratyypillä. Sen sijaan perusasteen koulutuksen varassa olevien vanhempien lapsista 68,8 prosenttia oli Vakaalla ja 12,9 prosenttia Pysähtyneellä uratyypillä. Erot eivät kuitenkaan olleet yhtä suuria kuin nuoren oman koulutustason kohdalla.

Vanhemman saamalla toimeentulotuella oli selvästi yhteys nuoren työmarkkinauraan. Nuorista, joiden vanhemmista jompikumpi tai molemmat olivat jossain vaiheessa saaneet toimeentulotukea, oli 10,4 prosenttia Pysähtyneellä uratyypillä. Sen sijaan nuorista, joiden vanhemmat eivät olleet saaneet toimeentulotukea, Pysähtyneellä uratyypillä oli ainoastaan 3,5 prosenttia. Erot uratyypeille jakautumisen suhteen eivät olleet yhtä selviä kuin vanhemman koulutuksen kohdalla.

5.2.2. Alueellisten tekijöiden yhteys uratyypeihin

Alueellisten tekijöiden yhteyttä nuorten uratyypeille jakautumiseen tarkasteltiin kolmella eri muuttujalla. Asuinpaikan yhteyttä työmarkkinaurille sijoittumiseen tarkasteltiin lapsuudessa ja nuoressa aikuisuudessa. Kiinnostuksen kohteena on, miten nuoret jakautuivat eri uratyypeille kaupunkialueiden ja muiden alueiden kesken.

Taulukko 13. Eri uratyypeille sijoittuminen syntymäkohortissa 1987 vuoden 1994 kaupunki-taajama-maaseutu -luokituksen mukaan (N=57 554).

Alueluokitus	N	1. Vakaa	2. Katkonainen	3. Pysähtynyt	Yht.
Kaupunki	30 731	81,2	12,5	6,4	100,0
Taajama	11 506	82,1	12,1	5,7	100,0
Maaseutu	15 317	81,9	12,4	5,7	100,0
Koko maa	57 554	81,5	12,4	6,1	100,0

Lapsuuden asuinpaikan yhteyttä nuorten työmarkkinauriin tarkasteltiin kolmiluokkaisella kaupunki-taajama-maaseutu -luokituksella (taulukko 13). Tässä tutkimuksessa käytetty aluetieto on vuodelta 1994, jolloin kohortin nuoret aloittivat peruskoulun. Lapsuudenaikainen asuinpaikka ei ollut juurikaan yhteydessä siihen, miten

nuoret sijoittuvat työmarkkinauratyypeille. Lapsuudenaikaisella asumisella kaupungissa tai maaseudulla ei siis tämän tarkastelun perusteella ole juurikaan vaikutusta siihen, millaisina nuorten työmarkkinasiirtymät näyttäytyvät nuorena aikuisuudessa.

Asuinpaikan yhteyttä nuorten työmarkkinauratyypeille sijoittumisessa tarkasteltiin kahdella eri muuttujalla vuoden 2012 tilanteen mukaan. Tulokset on kuvattu taulukoissa 14 ja 15. Tulosten perusteella asuinpaikka nuorena aikuisuudessa vaikuttaa nuorten työmarkkinasiirtymiin siten, että sisemmillä kaupunkialueilla ja suurissa kaupungeissa asuneet nuoret olivat todennäköisemmin Vakaalla uratyypillä kuin muilla alueilla asuneet nuoret.

Taulukko 14. Eri uratyypeille sijoittuminen kuusikkokunnissa ja muissa kunnissa syntymäkohortissa 1987 vuoden 2012 kuntatiedon mukaan (N=57 641).

Asuinkunta 2012	N	1. Vaka	2. Katkonainen	3. Pysähtynyt	Yht.
Helsinki	9 004	88,5	8,2	3,3	100,0
Espoo	2 607	86,7	9,0	4,4	100,0
Vantaa	2 137	82,7	11,8	5,5	100,0
Turku	3 033	86,4	9,9	3,7	100,0
Tampere	4 056	83,6	11,5	4,9	100,0
Oulu	2 979	79,9	13,5	6,6	100,0
Muut kunnat	33825	78,6	14,1	7,3	100,0
Koko maa	57 641	81,5	12,4	6,1	100,0

Taulukossa 14 on kuvattu, miten nuoret jakautuivat eri uratyypeille Suomen kuudessa suurimmassa kaupungissa ja muualla Suomessa (*muut kunnat*). Kuudessa suurimmassa kaupungissa oli yleisesti ottaen koko maan keskiarvoon tai muihin kuntiin verrattuna vähemmän nuoria, jotka olivat Pysähtyneellä uratyypillä ja vastaavasti enemmän Vakaalla uratyypillä olleita nuoria. Kuusikkokunnissa nuoret olivat keskimäärin koko maahan verrattuna todennäköisemmin Vakaalla uratyypillä (85,6 %) ja harvemmin Pysähtyneellä uratyypillä (4,7 %). Selvästi eniten Vakaalla uratyypillä olleita nuoria oli Helsingissä (88,5 %), jossa oli myös vähiten Pysähtyneellä uratyypillä olevia nuoria (3,3 %). Pääkaupunkiseudulla Vantaa erottui Espoosta ja Helsingistä siten, että nuoria oli enemmän Pysähtyneellä uratyypillä (5,5 %) ja vähemmän Vakaalla (86,7 %) kuin Helsingissä ja Espoossa.

Oulussa Pysähtyneellä uratyypillä oli kuusikkokunnista selkeästi eniten nuoria (6,6 %) ja toisaalta hieman vähemmän Vakaalla uratyypillä olevia nuoria (79,9 %). Oulu muistuttaa

tältä osin enemmän muuta Suomea ja koko maan keskiarvoa. Korkeimmat osuudet Pysähtyneellä uratyypillä olevista nuorista olivat muualla kuin kuusikkokunnissa (7,3 %). Aiemmissä tutkimuksissa havaittu, että koulutusasteet ovat kuusikkokunnissa yleisesti ottaen korkeammalla kuin muualla Suomessa ja etenkin pääkaupunkiseudulla nuorten työttömyys on alhaisempaa kuin muissa kunnissa (Haapamäki ym. 2014, 46; Sutela ym. 2016, 18). Toisaalta aiemmissä tutkimuksissa Oulu on nostettu esille kuusikkokuntana, jossa nuorisotyöttömyys on ollut viime vuosina muita kuusikkokuntia suurempi ongelma (Ahlgren-Leinvuo 2014, 19; Sutela ym. 2016, 18). Nämä havainnot heijastuvat myös nuorten eri uratyypeille jakautumiseen.

Taulukko 15. Eri uratyypeille sijoittuminen syntymäkohortissa 1987 Suomen ympäristökeskuksen alueluokituksen mukaisesti vuoden 2012 tiedon mukaan (N=56 841).

Alueluokitus	N	1. Vaka	2. Katkonainen	3. Pysähtynyt	Yht.
Sisempi kaupunkialue	28 305	86,1	10,0	3,8	100,0
Ulompi kaupunkialue	12 950	78,3	14,3	7,4	100,0
Kaupungin kehys	3 736	79,3	13,4	7,3	100,0
Maaseudun paikalliskeskukset	2 770	74,9	17,1	8,0	100,0
Kaupungin läheinen maaseutu	2 539	77,3	15,2	7,4	100,0
Ydinmaaseutu	4 681	78,4	13,9	7,7	100,0
Harvaan asuttu maaseutu	1 860	74,7	15,8	9,5	100,0
Koko maa	56 841	82,0	12,3	5,7	100,0

Taulukossa 15 on kuvattu uratyyppien jakautuminen väestötiheyteen perustuvalla kaupunki-maaseutu -jaottelulla vuoden 2012 tiedon mukaan. Luokittelussa kolme ensimmäistä luokkaa kuvaavat kaupunkimaisia alueita ja neljä viimeistä luokkaa maaseutumaisia alueita. Sisempi kaupunkialue muistutti pitkälti edellisessä muuttujassa kuvattujen kuuden suurimman kaupungin tilannetta: Vakaalla uratyypillä oli enemmän nuoria (86,1 %) ja Pysähtyneellä vähemmän (3,8 %) verrattuna muihin alueisiin. Tulos ei sinänsä ole yllättävä, sillä kaikki kuusi suurinta kaupunkia sijoittuvat luokituksessa sisemmälle kaupunkialueelle (Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu 2016). Edellisessä tarkastelussa Oulun selkeä poikkeaminen muista suurista kaupungeista tuo kuitenkin hyvin esille sen, että alueiden sisällä on hajontaa.

Maaseudun paikalliskeskukset ja harvaan asuttu maaseutu erottuivat alueina, joilla nuorilla on heikoin tilanne työmarkkinasiirtymien suhteen. Näillä alueilla Katkonaiselle ja Pysähtyneelle uratyypille sijoittui suhteellisesti selvästi enemmän nuoria kuin sisemmällä kaupunkialueella ja toisaalta Vakaalla uratyypillä oli noin kymmenes vähemmän nuoria kuin sisemmällä kaupunkialueella. Kaupunkimaisista alueista ulompi kaupunkialue ja kaupungin kehys olivat selvästi hyvin samantapaisia alueita keskenään uratyypien suhteen ja muistuttivat monilta osin enemmän maaseutumaisia alueita kuin sisempää kaupunkialuetta. Ydinmaaseutu oli tarkastelussa hyvin samankaltainen alue kuin ulompi kaupunkialue ja kaupungin kehys.

Työmarkkinasiirtymissä vaikeuksia kohtaavien nuorten osuuksissa on huomioitava, että määrällisesti tarkastellen suurin osa nuorista asuu kuitenkin kaupunkimaisilla alueilla. Tästä johtuen Pysähtyneelle uratyypille sijoittuneita nuoria oli määrällisesti enemmän kaupunkimaisilla alueilla kuin maaseutumaisilla alueilla. Kaupunkimaisilla alueilla Pysähtyneellä uratyypillä oli vuonna 2012 yhteensä 2312 nuorta, joista 1085 sisemmällä kaupunkialueella. Maaseutumaisilla alueilla oli Pysähtyneellä uratyypillä yhteensä 984 nuorta.

Asuinpaikan yhteyttä nuorten työmarkkinasiirtymiin on aiemmin tarkasteltu muun muassa Nyssölän (1997) nuorten työuria koskeneessa tutkimuksessa. Asuinpaikan vaikutusta tarkasteltiin neljällä suuralueella: Uusimaa, Etelä-Suomi, Väli-Suomi ja Syrjä-Suomi. Tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia, sillä uratyypien luokittelu ja käytetty alumuuttajat ovat tutkimuksissa erilaiset. Mielenkiintoinen ero on, että Nyssölän tutkimuksessa uratyypien jakautumisessa oli enemmän hajontaa kuin tässä tutkimuksessa. Uudellemaalle oli Nyssölän tutkimuksessa keskittynyt eniten sekä Vakaan että katkonaisempien uratyypien edustajia, kun taas tässä tutkimuksessa pääkaupunkiseutu erottui selkeästi työmarkkinasiirtymien kannalta parhaimmassa asemassa olevana seutuna. Myös Nyssölän tutkimuksessa havaittiin, että syrjäisemmille seuduille oli keskittynyt enemmän Pysähtyneellä uratyypillä olevia nuoria. Tämä tieto näyttää pitävän paikkansa edelleen liki 20 vuotta Nyssölän tutkimuksen jälkeen. Ahon ja Kopsen (2001) tutkimuksessa havaittiin niin ikään, että Uudellamaalla asuvilla nuorilla oli vakaammat työurat kuin muilla alueilla asuneilla nuorilla. Tämän tutkielman tulosten perusteella pääkaupunkiseudun ohella myös muut kaupunkialueet pärjäävät nuorten työmarkkinasiirtymien sujuvuuden vertailussa hyvin.

Muuttoliike sekä koulutus- ja työmahdollisuudet keskittyvät kaupunkimaisille alueille (Aro 2015 & 2016; ks. luku 3.4.), joten ymmärrettävästi tällaisilla alueilla asuvilla nuorilla on hyvät mahdollisuudet kouluttautua ja löytää töitä. Toisaalta tämä tarkastelu ei tuo esille sitä, miten uratyypeille jakautuminen vaihtelee kaupunkiin muuttaneiden ja siellä suurimman osan ikäänsä asuneiden välillä. Esimerkiksi kuusikkokuntien muuttoliikkeen vaikutuksia analysoitaessa on havaittu, että kaupungissa suurimman osan ikäänsä asuneilla näyttää olevan enemmän erilaisia hyvinvoinnin vajeita kuin kaupunkiin nuorena aikuisena muuttaneilla (Sutela ym. 2016). Vaikka kaupunkimaisilla alueilla oli suhteellisesti vähemmän nuoria Pysähtyneellä uratyypillä, oli tällaisia nuoria silti määrällisesti enemmän kuin maaseutumaisilla alueilla. Kaupungissa palvelujärjestelmät saattavat siis kohdata työttömien tai työmarkkinoiden ulkopuolisten nuorten tukemisessa suurempaa painetta kuin maaseudulla, sillä tukea tarvitsevien nuorten määrä on suurempi.

5.3. Työmarkkinauratyyppejä selittävät tekijät

Uratyyppejä selittäviä taustatekijöitä tarkastellaan seuraavaksi multinomiaalisen logistisen regression avulla. Regressiomalleissa selitettävän muuttujan referenssikategoriana on ensimmäinen eli Vakaa uratyyppi. Regressiomalleissa verrataan Katkonaiselle ja Pysähtyneelle uratyypille sijoittuneiden nuorten tilannetta Vakaalla uratyypillä oleviin. Taustatekijöiden yhteyttä tarkastellaan kolmella logistisella regressiomallilla. Ensimmäisessä mallissa (taulukko 16) ovat mukana kaikki tutkimuksessa tarkastellut sosioekonomiset muuttujat. Kahteen muuhun malliin on näiden muuttujien rinnalle lisätty aluetta kuvaavia taustamuuttujia. Taulukossa 17 on kuvattu malli, jossa sosioekonomisten muuttujien ohella tarkastellaan lapsuudenaikaisen (vuoden 1994) alueen ja vuonna 2008 kuusikkokunnissa asumisen yhteyttä uratyyppeihin. Viimeisessä mallissa (taulukko 18) kuusikkokunnissa asumista kuvaava muuttuja korvattiin vuoden 2008 kaupunki-maaseutu -luokitusta kuvaavalla muuttujalla.

Taustamuuttujien yhteyksiä uratyyppeihin tarkasteltiin alustavasti niin sanotuilla suorilla vetosuhteilla eli selitettävän ja selittävien muuttujien yhteyksiä tarkasteltiin muuttuja kerrallaan. Näiden tarkastelujen tulokset on kuvattu liitteessä 1. Suorissa

vetosuhteissa muuttujien väliset yhteydet noudattelivat suorien vetosuhteiden ristiintaulukointien tuloksia. Sukupuolella tai lapsuudenaikaisella asuinpaikalla ei tarkastelujen perusteella ollut juurikaan vaikutusta uratyypeille sijoittumiseen, joskin Pysähtyneen uratyypin ja lapsuudenaikaisen asuinpaikan välillä löytyi tilastollinen merkitsevyys. Tarkastelun perusteella taajamassa tai maaseudulla asuminen lapsuudessa oli jossain määrin suojaava tekijä verrattuna kaupungissa asumiseen, kun tarkastelussa olivat nuorten työmarkkinasiirtymät. Sen sijaan muiden tarkasteltujen muuttujien kohdalla oli selviä eroja todennäköisyyksissä sijoittua erilaisille uratyypeille. Erot noudattelivat pitkälti ristiintaulukoinneissa tehtyjä havaintoja. Vahvimpana selittävänä muuttujana nousi esiin nuoren oma koulutustilanne vuonna 2008. Riski sijoittua Pysähtyneelle uratyypille oli yli 12-kertainen niillä nuorilla, jotka olivat perusasteen varassa verrattuna nuoriin, joilla oli vähintään toisen asteen tutkinto. Selitysaste nousi koulutuksen kohdalla korkeimmaksi (0,14). Muiden muuttujien kohdalla selitysasteet jäivät hyvin alhaisiksi ja usean kohdalla selitysasteet olivat lähellä nollaa.

Multinomiaaliset logistiset regressiomallit vahvistivat luvussa 5.2. tehtyjä havaintoja. Nuoren tutkintotilanteella vuonna 2008, vanhemman koulutuksella ja toimeentulotuen saannilla oli kaikilla vaikutusta uratyypeille sijoittumiseen. Alueellisista tekijöistä vaikuttava tekijä oli asuinpaikka nuorena aikuisena, ei niinkään lapsuudessa. Sukupuolen vaikutus nousi esille laajemmissa regressiomalleissa etenkin Pysähtyneelle uratyypille sijoittumiseen yhteydessä. Regressiomallit on kuvattu taulukoissa 16, 17 ja 18.

Taulukko 16. Uratyypeille sijoittumisen yhteys sosioekonomisten taustamuuttujien mukaan, kun vertailuluokkana uratyyppejä 1. Vaka. Multinomiaalinen logistinen regressioanalyysi.

		P-arvo	Riskisuhde	95 % luottamusväli	
				Ala	Ylä
2. Katkonainen	Nainen	0,080	1,047	0,994	1,102
	Mies		ref.		
	Ei tutkintoa 2008	0,001	3,557	3,355	3,771
	On tutkinto 2008		ref.		
	Vanhem. ei tutkintoa	0,001	1,254	1,145	1,373
	Vanhem. on tutkinto		ref.		
	Vanhem. toimeentulotuki	0,001	1,648	1,563	1,738
	Vanhem. ei toimeentulotuki		ref.		
3. Pysähtynyt	Nainen	0,001	1,170	1,087	1,259
	Mies		ref.		
	Ei tutkintoa 2008	0,001	10,219	9,461	11,038
	On tutkinto 2008		ref.		
	Vanhem. ei tutkintoa	0,001	1,425	1,274	1,593
	Vanhem. on tutkinto		ref.		
	Vanhem. toimeentulotuki	0,001	2,076	1,920	2,244
	Vanhem. ei toimeentulotuki		ref.		

Nagelkerken selitysaste = 0,158

Taulukossa 16 on kuvattu regressiomalli, johon on koottu kaikki tutkimuksessa käytetyt sosioekonomiset muuttujat. Lähes kaikki selittävät muuttujat olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä selitettävään muuttujaan. Ainoa poikkeus oli Katkonaiselle uratyypille sijoittumisen ja sukupuolen välinen yhteys, jonka p-arvo jäi hieman tilastollisen merkitsevyyden yläpuolelle. Nagelkerken selitysaste mallille oli 0,158 eli malli pystyi selittämään vajaa 16 prosenttia selitettävän muuttujan vaihtelusta.

Toisin kuin aiemmissa tarkasteluissa sukupuolen vaikutus uratyypille sijoittumisessa nousi esille regressiomallissa. Mallista havaitaan, että naisten vetosuhde sijoittua Pysähtyneelle uratyypille oli 1,17 kertainen verrattuna miehiin. Suurimmat vetosuhteet mallissa oli havaittavissa nuoren oman tutkinnon kohdalla: Pysähtyneelle uratyypille sijoittuminen oli jopa kymmenkertainen peruskoulun varassa olevien kohdalla verrattuna niihin, joilla oli tutkinto. Vetosuhde ei ollut yhtä suuri Katkonaisen uratyypin kohdalla, mutta peruskoulun varassa oleminen lisäsi tilastollisesti merkittävästi todennäköisyyttä sijoittua myös Katkonaiselle uratyypille. Niin ikään vanhemman peruskoulutuksen varassa oleminen tai toimeentulotuen saaminen lisäsi tilastollisesti merkitsevästi todennäköisyyttä sijoittua Katkonaiselle tai Pysähtyneelle uratyypille.

Riski sijoittua Pysähtyneelle uratyypille oli kaksinkertainen, mikäli vanhempi oli saanut toimeentulotukea ja 1,4-kertainen, jos vanhemmalla oli taustallaan perusasteen koulutus.

Tulokset vahvistavat siis aiemmin esitettyjä havaintoja nuoren koulutuksen vaikutuksesta työmarkkinasiirtymiin. Hieman yllättävä tulos oli, että vanhemman saama toimeentulotuki lisäsi riskiä sijoittua Pysähtyneelle uratyypille voimakkaammin kuin vanhemman matala koulutus. Tulos voi liittyä siihen, että toimeentulotuen saantiin linkittyä usein taloudellisten vaikeuksien lisäksi usein muita huono-osaisuuden riskitekijöitä (Hannikainen-Ingman ym. 2013). Nämä tekijät voivat perheen hyvinvoinnin kautta heijastua nuoren työmarkkinasiirtymiin.

Taulukko 17. Uratyypeille sijoittumisen yhteys sosioekonomisten taustamuuttujien, lapsuuden asuinpaikan ja vuoden 2008 asuinkunnan mukaan, kun vertailuluokkana uratyyppi 1. Vakaa. Multinomiaalinen logistinen regressioanalyysi.

		P-arvo	Riskisuhde	95 % luottamusväli		
				Ala	Ylä	
2. Katkonainen	Nainen	0,014	1,066	1,013	1,123	
	Mies		ref.			
	Ei tutkintoa 2008	0,001	3,525	3,324	3,739	
	On tutkinto 2008		ref.			
	Vanhem. ei tutkintoa	0,001	1,252	1,143	1,371	
	Vanhem. on tutkinto		ref.			
	Vanhem. toimeentulotuki	0,001	1,635	1,550	1,724	
	Vanhem. ei toimeentulotuki		ref.			
	Taajama tai maaseutu 1994	0,012	0,933	0,884	0,985	
	Kaupunki 1994		ref.			
	Ei asunut kuusikoissa 2008	0,001	1,507	1,421	1,598	
	Asunut kuusikoissa 2008		ref.			
	3. Pysähtynyt	Nainen	0,001	1,189	1,105	1,280
		Mies		ref.		
Ei tutkintoa 2008		0,001	10,114	9,361	10,928	
On tutkinto 2008			ref.			
Vanhem. ei tutkintoa		0,001	1,430	1,278	1,600	
Vanhem. on tutkinto			ref.			
Vanhem. toimeentulotuki		0,001	2,061	1,906	2,229	
Vanhem. ei toimeentulotuki			ref.			
Taajama tai maaseutu 1994		0,016	0,909	0,841	0,983	
Kaupunki 1994			ref.			
Ei asunut kuusikoissa 2008		0,001	1,649	1,514	1,796	
Asunut kuusikoissa 2008		ref.				

Nagelkerken selitysaste = 0,164

Taulukossa 17 sosioekonomisten muuttujien rinnalle on lisätty lapsuudenaikainen asuinpaikka (vuonna 1994) ja kuusikkokunnissa asuminen nuorena aikuisena (vuonna 2008). Sosioekonomisten muuttujien osalta vetosuhteet ja niiden tilastolliset merkitsevyydet pysyivät jokseenkin samoina kuin edellisessä mallissa. Selitysaste ei juuri nouse lisäämällä aluemuuttujia malliin. Nagelkerken selitysaste mallille oli 0,16. Lapsuudenaikainen asuinpaikka ei noussut mallissa tilastollisesti merkitseväksi selittäväksi muuttujaksi. Tämä on linjassa myös aiempien tarkastelujen kanssa (luku 5.2.). Sen sijaan asuminen kuuden suurimman kunnan ulkopuolella vuonna 2008 kasvatti riskiä sijoittua Katkonaiselle tai Pysähtyneelle uratyypille. Pysähtyneen

uratyypin kohdalla vetosuhte oli noin 1,6 ja Katkonaisen kohdalla 1,5. Asuminen suurten kaupunkien ulkopuolella oli vetosuhteiltaan samassa suuruusluokassa kuin vanhemman peruskoulutuksen varassa oleminen.

Taulukko 18. Uratyypeille sijoittumisen yhteys sosioekonomisten taustamuuttujien, lapsuuden asuinpaikan ja vuoden 2008 kaupunki—maaseutu -luokituksen mukaan, kun vertailuluokkana uratyyppi 1. Vakaa. Multinomiaalinen logistinen regressioanalyysi.

		P-arvo	Riskisuhde	95 % luottamusväli		
				Ala	Ylä	
2. Katkonainen	Nainen	0,005	1,077	1,022	1,134	
	Mies		ref.			
	Ei tutkintoa 2008	0,001	3,497	3,294	3,713	
	On tutkinto 2008		ref.			
	Vanhem. ei tutkintoa	0,001	1,236	1,127	1,357	
	Vanhem. on tutkinto		ref.			
	Vanhem. toimeentulotuki	0,001	1,645	1,559	1,736	
	Vanhem. ei toimeentulotuki		ref.			
	Taajama tai maaseutu 1994	0,014	0,928	0,874	0,985	
	Kaupunki 1994		ref.			
	Maaseutumaiset 2008	0,001	1,370	1,281	1,466	
	kaupunkimaiset 2008		ref.			
	3. Pysähtynyt	Nainen	0,001	1,214	1,126	1,310
		Mies		ref.		
Ei tutkintoa 2008		0,001	9,628	8,894	10,422	
On tutkinto 2008			ref.			
Vanhem. ei tutkintoa		0,001	1,369	1,218	1,539	
Vanhem. on tutkinto			ref.			
Vanhem. toimeentulotuki		0,001	2,074	1,915	2,247	
Vanhem. ei toimeentulotuki			ref.			
Taajama tai maaseutu 1994		0,003	0,878	0,804	0,958	
Kaupunki 1994			ref.			
Maaseutumaiset 2008		0,001	1,558	1,415	1,715	
Kaupunkimaiset 2008			ref.			

Nagelkerken selitysaste = 0,153

Tutkimuksen kolmas regressiomalli on kuvattu taulukossa 18. Lapsuudenaikainen asuinpaikka ja sosioekonomiset muuttujat pysyvät mallissa samoina kuin toisessakin mallissa. Tässä mallissa kuudessa suurimmassa kaupungissa asumisen muuttuja on korvattu väestötiheyden pohjaavalla alueluokituksella vuoden 2008 tilanteen mukaan. Mallin selitysaste laski hieman verrattuna taulukon 17 malliin. Nagelkerken selitysaste mallille oli 0,15. Useimpien muuttujien osalta vetosuhteet ja tilastolliset merkitsevyydet pysyivät edellisiin malleihin verrattuna hyvin samankaltaisina. Tässä mallissa

lapsuudenaikainen asuinpaikka nousi Pysähtyneen uratyyppin luokassa tilastollisesti merkitseväksi ($p=0,003$) ja vetosuhteen perusteella maaseudulla tai taajamassa lapsuudessa asuminen oli pienissä määrin suojaava tekijä suhteessa kaupungissa asumiseen. Vaikutus näyttäytyy kuitenkin hyvin marginaalisena etenkin kun tuloksen suhteuttaa aiempiin malleihin, joissa asuinpaikka lapsuudessa ei vaikuttanut työmarkkinauratyypeille sijoittumiseen.

Asuinpaikan vaikutus maaseutumaisilla tai kaupunkimaisilla alueilla nuorena aikuisuudessa oli samansuuntainen kuin asuminen kuudessa suurimmassa kaupungissa tai muualla Suomessa. Muuttujan vetosuhte oli Pysähtyneen uratyyppin kohdalla 1,6 eli maaseutumaisilla alueilla asuminen vuonna 2008 kasvatti todennäköisyyttä sijoittua Pysähtyneelle uratyyppille verrattuna kaupunkimaisilla alueilla oleviin nuoriin. Vetosuhte oli samansuuntainen myös Katkonaisen uratyyppin kohdalla, joskaan ei yhtä korkea.

Kuusikkokuntien kohdalla vetosuhte oli korkeampi kuin kaupunkimaisuutta mitanneella muuttujalla (vrt. taulukko 17). Tämä voi johtua osaksi kaupunkimaisuutta mittaavan muuttujan luokittelusta. Muuttujassa yhdistettiin kaikki kaupunkimaisuutta kuvaavat luokat samaan, vaikka selvästi sisempi kaupunkialue erottui tietyllä tavalla edukseen kaikista muista aluetyypeistä.

Yhteenvedona regressiomalleista voidaan todeta, että mallien tulokset ja vetosuhteet noudattelivat pitkälti aiemmin teoriaosassa esille tuotuja havaintoja nuorten työmarkkinasiirtymien suhteen. Nuoren oma tutkintotilanne vuonna 2008 nousi malleissa selvästi vahvimaksi selittäväksi muuttujaksi. Peruskoulun varassa oleminen vielä viisi vuotta peruskoulun jälkeen kasvatti huomattavasti todennäköisyyttä sijoittua Pysähtyneelle tai Katkonaiselle uratyyppille verrattuna niihin nuoriin, joilla oli vähintään toisen asteen tutkinto. Vanhemman koulutus ja vanhemman saama toimeentulotuki kasvattivat tilastollisesti merkitsevästi riskiä sijoittua Katkonaiselle tai Pysähtyneelle uratyyppille. Sukupuolen vaikutus jää epäselväksi; ristiintaulukointien perusteella miehet ja naiset jakautuivat uratyypeille samoilla osuuksilla, mutta regressiomalleissa naisilla oli miehiin verrattuna aavistuksen korkeampi riski sijoittua Pysähtyneelle uratyyppille. Alueellisista muuttujista asuinpaikka nuorena aikuisena nousi uratyypeille sijoittumiseen vaikuttavaksi tekijäksi ja vahvistaa aiempien tutkimuksien havaintoja siitä, että kaupunkiin muuttavilla nuorilla on maaseudulla asuvia paremmin

mahdollisuuksia työllistyä ja kouluttautua. Asuinpaikka lapsuudessa ei tässä tarkastelussa vaikuttanut nuorten sijoittumiseen uratyypeille.

Riskisuhteet nousivat korkeimmiksi Pysähtyneen ja Vakaan uratyypin vertailujen välillä. Tämä voi kertoa siitä, että Katkonaiselle uratyypille sijoittuneiden nuorten keskuudessa oli enemmän hajontaa nuorten tilanteissa verrattuna Pysähtyneellä uratyypillä oleviin nuoriin. Kuten aiemmin todettiin, olivat Katkonaisella uratyypillä sijoittuneet nuoret varmasti osaksi sellaisia, joille katkonainen siirtymä on osa työelämään kiinnittymiseen kuuluvaa paikan hakemista. Toisaalta riskit sijoittua tälle uratyypille näyttäytyivät samankaltaisina kuin Pysähtyneelle uratyypille sijoittuneilla nuorilla. Tämä kertoo siitä, että joukossa on varmasti niitäkin nuoria, joilla on vaikeuksia työmarkkinoille kiinnittymisessä. Ryhmä oli joka tapauksessa heterogeenisempi verrattuna Vakaaseen ja Pysähtyneeseen uratyyppeihin.

6. Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkasteltiin suomalaisten nuorten työmarkkinasiirtymiä. Siirtymiä koulutuksesta työelämään kuvattiin tyypittelemällä nuorten toimintaa työmarkkinoilla sen mukaan, olivatko nuoret opiskelemassa tai töissä vai työttömänä tai työmarkkinoiden ulkopuolella. Toimintaa tarkasteltiin kolmessa ajankohdassa (2008, 2010 ja 2012), nuorten ollessa 21–25 -vuotiaita. Näiden tietojen pohjalta nuorille muodostettiin työmarkkinauratyyppejä, jotka kuvasivat erilaisia työmarkkinasiirtymiä nuorten keskuudessa. Uratyyppejä *Vakaa*, kuvasi nuoria, jotka olivat koko tutkimusjakson ajan opiskelemassa tai töissä. Uratyyppejä *Katkonainen* kuvasi nuoria, joilla oli tutkimusjaksolla vähintään yksi työttömyyden tai työmarkkinoiden ulkopuolisuuden jakso. Uratyyppejä *Pysähtynyt* taas kuvasi nuoria, joilla oli työttömyyttä tai työmarkkinoiden ulkopuolisuutta koko tutkimusjakson ajan tai kahtena viimeisenä perättäisenä vuotena. Uratyypeille sijoittumista selitettiin sukupuolen, nuoren oman koulutuksen, vanhempien koulutustason, vanhemman saaman toimeentulotuen sekä asuinpaikan avulla. Asuinpaikan yhteyttä uratyyppeihin tarkasteltiin sekä lapsuudessa että nuorena aikuisuudessa. Erityinen kiinnostuksen kohde oli verrata Pysähtyneelle uratyypille sijoittuneiden nuorten taustatekijöitä Vakaalle uratyypille sijoittuneisiin.

Tutkielman keskeinen havainto oli, että suurimmalle osalle suomalaisista nuorista työmarkkinasiirtymävaihe näyttäytyy sujuvana ja sellaisena, joka antaa hyvät mahdollisuudet kiinnittyä työmarkkinoille pysyvämmiin myöhemmällä iällä. Nuoret olivat pääosin opiskelemassa tai töissä ja Vakaalla uratyypillä olleita nuoria oli 81,5 prosenttia syntymäkohortista. Lisäksi 87 prosenttia kohortin nuorista oli suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon 25-ikävuoteen mennessä (Sutela ym. 2016, 12) eli nuorilla on koulutuksen puolesta hyvät edellytykset kiinnittyä työmarkkinoille jatkossakin. Tutkielman tulos on linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan suurin osa nuorista voi hyvin (vrt. Paananen, Ristikari ym. 2012; Ilmakunnas ym. 2015) ja että suurin osa nuorista pärjää koulussa, suorittaa tutkinnon ja näyttää suuntaavan kohti pysyvämpää työmarkkinoille kiinnittymistä (vrt. Asplund & Koistinen 2014, 42; Bynner 2013, 42). Kaiken kaikkiaan nuoret ovat enimmäkseen kiinni sellaisissa toiminnoissa, joita heiltä nuorena aikuisuudessa ja työmarkkinasiirtymissä iän ja elämänvaiheen puolesta odotetaan (vrt. luvut 2 ja 3).

Nuorten kiinnittymisestä työmarkkinoille antaa viitteitä se, että opiskelun ja työssäkäynnin suhteissa tapahtui selkeä muutos lyhyessä ajassa. Opiskelijoiden määrä laski ja työssäkävien nuorten osuus kasvoi suuremmaksi kuin opiskelevien nuorten osuus tutkimusvuosien aikana. Muutos viittaa siihen, että iso osa nuorista on 25-ikävuoteen mennessä siirtynyt työelämään. Vuonna 2012 opiskelijoiksi määrittyi noin kolmasosa, mikä kertoo siitä että monella nuorella oli 25-vuotiaana vielä opinnot kesken. Opintojen kesken oleminen on ymmärrettävä tulos tämän ikäisten nuorten kohdalla. Esimerkiksi korkeakoulututkinnoista valmistutaan Suomessa noin 26–27 -vuotiaana (SVT 2013a, 8). Vaikka vastavalmistuneiden työllistyminen on viime vuosina heikentynyt hieman, ovat korkeakouluista vastavalmistuneet edelleen työllistymisen kannalta paremmassa asemassa kuin ammatillisen tutkinnon suorittaneet (SVT 2016d). Lisäksi opiskelijoista yli puolet käy töissä opintojen rinnalla (SVT 2015a) ja ovat merkittävä osa työvoimaa (Keinänen & Sinivuori 2010, 11).

Jatkotutkimustarpeena nostetaan esille nuorten työmarkkinatoiminnan seuraaminen vanhemmalle iälle ja työsuhteiden laadun tarkastelu. Nämä toisivat tietoa siitä, miten pysyvää nuorten kiinnittyminen työmarkkinoille on. Vakaallakin uratyypillä olevat nuoret saattavat nimittäin kohdata vaikeuksia työelämään siirtymisessä, jos pysyvän työsuhteen löytäminen osoittautuu haasteelliseksi. Pysyvän työsuhteen löytyminen ja työmarkkinoille kiinnittyminen voi taloudellisen taantuman vuoksi osoittautua ongelmalliseksi niidenkin nuorten kohdalla, joilla on tutkinto ja sinänsä hyvät mahdollisuudet kiinnittyä työelämään (vrt. esim. OECD 2010).

Vajaa viidesosa nuorista sijoittui Katkonaiselle tai Pysähtyneelle uratyypille. Näistä Katkonaiselle uratyypille sijoittui 12,4 prosenttia nuorista. Näiden nuorten kohdalla työmarkkinasiirtymään liittyy jonkin verran huolenaiheita, sillä esimerkiksi matala koulutus lisäsi riskiä sijoittua katkonaiselle uratyypille. Huomioitava on, että ryhmä oli tarkastelluista uratyypeistä heterogeenisin eli joukossa on myös niitä nuoria, joille katkonaisuus siirtymävaiheessa ei todennäköisesti aiheuta ongelmia myöhemmin työelämään kiinnittymisessä. Näiden nuorten työmarkkinasiirtymien seuraaminen myöhemmälle iälle toisi tietoa siitä, miten ajoittainen katkonaisuus vaikuttaa työmarkkinauraan myöhemmällä iällä.

Selkeästi haasteellisin ryhmä työmarkkinasiirtymien kannalta ovat pysähtyneelle uratyypille sijoittuneet nuoret, joita oli 6,1 prosenttia kohortissa. Näillä nuorilla työmarkkinasiirtymään liittyy työttömyyden ja työvoiman ulkopuolisuuden jaksoja selkeästi keskimääräistä runsaammin. Tälle uratyypille sijoittuneiden nuorten kohdalla voidaan jo puhua syrjäytymisriskistä. Uratyypillä olleiden nuorten osuus oli hyvin samansuuntainen kuin syrjäytymisriskissä olevien nuorten osuuksia kartoittaneet tutkimukset ovat havainneet aiemmin (vrt. esim. Myrskylä 2012; Ilmakunnas ym. 2015). Varsinaisesti syrjäytyminen on nuorten kohdalla kuitenkin pitkäaikainen prosessi, johon liittyy monia psykososiaalisia ulottuvuuksia (Notkola ym. 2013, 56; Järvinen & Jahnukainen 2001, 135). Tämän lisäksi on syytä tiedostaa, että vaikeudet työmarkkinoille siirtymisen vaiheessa eivät tarkoita, etteikö työelämään voisi kiinnittyä myöhemmin (vrt. Järvinen & Vanttaja 2013).

Tässä tutkielmassa havaittiin, että todennäköisyyttä sijoittua Pysähtyneelle uratyypille lisäsivät nuoren ja vanhemman matala koulutus sekä vanhemman saama toimeentulotuki. Nuorena aikuisuudessa suurten kaupunkien tai kaupunkialueiden ulkopuolella asuneet nuoret olivat suuremmassa riskissä olla Pysähtyneellä uratyypillä kuin kaupungissa asuneet nuoret. Nuoren oma koulutusaste vaikutti tarkastelluista muuttujista eniten työmarkkinasiirtymiin. Perusasteen varassa 21-vuotiaana olleista nuorista viidesosa oli sijoittunut pysähtyneelle uratyypille kun vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden kohdalla osuus oli alle 5 prosenttia. Perusasteen varassa oleminen kasvatti riskiä sijoittua pysähtyneelle uratyypille jopa kymmenkertaiseksi verrattuna niihin, joilla oli tutkinto. Nuorten uratyypeille jakautumiseen vaikuttavat sosioekonomiset taustatekijät näyttäytyivät pitkälti samoina kuin aiemmissakin tutkimuksissa on havaittu (vrt. Nyysölä 1997; Sipilä ym. 2011; Järvinen & Vanttaja 2013).

Aiempien tutkimusten mukaan työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolisuus linkittyy usein moniin hyvinvoinnin vajeisiin (vrt. Myrskylä 2012; Karvonen & Kestilä 2014; Larja ym. 2016). Edellä kuvattujen taustatekijöiden ohella Pysähtyneellä uratyypillä olevien nuorten tilanteisiin kytkeytyy siis mitä todennäköisimmin lukuisa joukko muitakin tekijöitä ja tilanne on kehittynyt prosessimaisesti vuosien aikana (vrt. Järvinen & Jahnukainen 2001, 135). Erilaisten kasautuvien huono-osaisuuden muotojen

purkaminen on keskiössä, mikäli syrjäytymisriskissä olevien nuorten halutaan kiinnittävän koulutukseen ja työelämään.

Sukupuolen vaikutus työmarkkinasiirtymiin jäi hieman yllättäen tässä tutkielmassa pieneksi (vrt. esim. Myrskylä 2012; Asplund & Vanhala 2014). Nuoret jakautuivat hyvin tasaisesti eri uratyypeille miesten ja naisten keskuudessa. Regressiomalleissa havaittiin naisten kohdalla hienoisesti suurempi riski sijoittua Pysähtyneelle uratyypille verrattuna miehiin. Sinänsä tulos on nuorten kannalta hyvä, sillä näyttää että työmarkkinasiirtymissä ei ole suuria eroja sukupuolten välillä. Aiemmat tutkimukset eivät ole yksimielisiä, kohtaavatko nuoret miehet ja naiset työmarkkinoilta syrjäytymisen riskit eri tavoin (ks. luku 3.4.). Pitkittynyt työttömyys näyttää olevan tyypillisempää nuorten miesten kuin naisten keskuudessa (Sipilä ym. 2011, 129; Sutela ym. 2016, 18) ja naisten koulutustaso on miehiä korkeampi (SVT 2013a, 8). 1990-luvun laman jälkeinen työmarkkinoiden kehitys on lisännyt työpaikkoja etenkin palvelualalla ja tämä on avannut uusia työmahdollisuuksia enemmän naisvaltaisilla aloilla kuin miesvaltaisilla aloilla (Myrskylä 2010, 33). Toisaalta nuorten naisten kohdalla on pohdittu, voiko huono työmarkkinatilanne näyttäytyä kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisenä esimerkiksi perhevapaan muodossa (Sipilä ym. 2011, 130). Naiset käyttävät edelleen suurimman osan perhevapaista (THL 2016) ja heikko työmarkkina-asema ja matala koulutus lisäävät naisten kohdalla todennäköisyyttä jäädä hoitamaan lasta kotiin usean vuoden ajaksi (Närvi 2014). Voi olla, että miehet ja naiset kokevat työmarkkinasiirtymiin liittyvät riskit eri tavoin, mutta erot eivät tule esille tässä tutkielmassa johtuen työttömyyden ja työvoiman ulkopuolisuuden – mukaan lukien perhevapaalla olemisen – yhdistämisestä samaan kategoriaan.

Tässä tutkielmassa havaittiin, että vanhempien matala koulutus ja vanhemman tai vanhempien saama toimeentulotuki lisäsivät nuoren riskiä sijoittua Pysähtyneelle uratyypille. Näiltä osin tutkielma vahvistaa käsityksiä siitä, että perhetausta vaikuttaa nuoren elämäntulkkuun vielä pitkälle täysi-ikäisyyden jälkeen (vrt. Sipilä ym. 2011; Paananen, Ristikari ym. 2012; Myrskylä 2012; Järvinen & Vanttaja 2013; Paananen & Gissler 2014). Perheiden hyvinvointiin ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuuteen liittyvät kysymykset ovat keskeisessä asemassa, kun pohditaan nuorten siirtymiä koulutuksesta työelämään ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyviä tekijöitä. Kysymykset huono-osaisuuden ylisukupolvisuudesta eivät ole vain yksittäisten perheiden asia vaan

kyse on laajemmista rakenteellisista tekijöistä, joihin voidaan vaikuttaa esimerkiksi sosiaalipolitiikalla. Avainasemassa ovat julkisten peruspalveluiden toimiminen perheiden ja vanhempien tukena (Notkola ym. 2013, 254). Esimerkiksi päivähoito, neuvola ja peruskoulu tavoittavat kokonaisia ikäluokkia. Onnistunut yhteistyö peruspalveluiden ja vanhempien välillä sekä mahdollisuus matalan kynnyksen tukeen ehkäisevät parhaimmillaan raskaampien palveluiden tarvetta. Myös perheiden erityisen tuen tarve tulisi huomioida peruspalveluissa. (emt.)

Työmarkkinasiirtymiin eniten vaikuttavana tekijänä nousi tutkielmassa esille nuoren oma koulutus. Etenkin peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheen siirtymä näyttäytyy tärkeänä vaiheena, sillä suurimmat riskit työmarkkinasiirtymän katkonaisuuden tai pysähtymisen kannalta liittyvät juuri perusasteen koulutuksen varassa olemiseen. Tulos vahvistaa aiempien tutkimusten havaintoja siitä, että koulutus on keskeinen työmarkkinaresurssi nuorten kohdalla (Myrskylä 2010, 49; Sipilä ym. 2011; Fagan ym. 2012, 153). Monet nuorten syrjäytymistä ehkäisevät toimet kohdistuvat juuri koulupudokkuuden välttämiseen ja kouluttautumisen tukemiseen (vrt. esim. TEM 2012). Matalan koulutuksen varassa olevien nuorten joukko on heterogeeninen: osa viettää suuren osan ajastaan opinnoissa silti valmistumatta, osalla koulutus katkeaa tai perusasteen jälkeisiin opintoihin hakeutuminen jää kokonaan. Keskeiseksi kysymykseksi nousee tällöin, miksi koulutusura katkeaa ja miksi tutkinnon suorittaminen jää kesken. (Asplund & Koistinen 2014, 43.) Kouluttautumisen tukemisen ohella on siis kiinnitettävä huomioita koulunkäyntiin liittyvien ongelmien ja oppimisvaikeuksien tunnistamiseen ja varhaiseen puuttumiseen (Järvinen & Vanttaja 2013, 517; Notkola ym. 2013, 245). Opintoihin hakeutumattomien nuorten kohdalla ensisijaista on kuitenkin näiden nuorten tavoittaminen ja ohjaaminen heille sopivaan toimintaan (Asplund & Koistinen 2014, 70).

Matala koulutus ei yksin riitä selittämään nuoren työmarkkinasiirtymän katkonaisuutta eikä vielä tarkoita, etteikö nuori voisi myöhemmin kiinnittyä työelämään. Tässä tutkielmassa perusasteen varassa 21-vuotiaana olleista puolet oli vakaalla uratyypillä. Osa koulupudokkaista pääsee kiinni työelämään muun ikäluokan tavoin (Järvinen & Vanttaja 2013). Koulupudokkaiden kohdalla perhetausta vaikuttaa eniten siihen, pääseekö nuori matalasta koulutuksesta huolimatta työelämään kiinni (Järvinen, Vanttaja & Aro 2007). Vanhemman koulutusasteet vaikuttavat nuoren

koulutusasteeseen edelleen ja matalan koulutuksen varaan jääminen on todennäköisempää, jos vanhempikin on matalasti koulutettu (Myrskylä 2009; Paananen & Gissler 2014). Nuoren työmarkkinasiirtymät, nuoren koulutus ja perhetausta linkittyvät siis vahvasti toisiinsa. Perhetaustan vaikutus huomioiden perhepalveluihin panostaminen taloudellisesti ja laadukkaiden palveluiden takaaminen tukevat myöhemmin myös nuorten siirtymiä koulutuksesta työmarkkinoille.

Koulupudokkaiden määrän minimoimisen ohella koulutusjärjestelmässä on huomioitava laajemmassa mittakaavassa nuorten työmarkkinasiirtymien tukeminen. Koulutukseen liittyvien umpikujien välttäminen, tasa-arvoiset kouluttautumismahdollisuudet ja mahdollisuudet uudelleen kouluttautumiseen tukevat nuorten työmarkkinasiirtymiä (Scarpetta ym. 2010, 28; Anxo ym. 2013, 22). Lisäksi koulutusjärjestelmien tulisi mahdollistaa työn ja opiskelun yhdistäminen esimerkiksi harjoitteluiden tai osa-aikaisen työn muodossa (Scarpetta ym. 2010, 28), sillä työelämän ja kouluttautumisen linkittyminen tukee hyvin nuorten työmarkkinasiirtymiä (OECD 2010, 53; Eurofund 2014, 2.) Nuorten on tutkinnon lisäksi saatava riittävät työelämätaidot, jotta kiinnittyminen työmarkkinoille onnistuisi. Osa nuorista kohtaa vaikeuksia kiinnittyä työelämään tutkinnosta huolimatta ja syynä voi olla puutteelliset tiedot ja taidot työelämästä (vrt. *poorly-integrated new entrants* OECD 2010). OECD:n arvioiden mukaan Suomessa oli juuri ennen taantumaa enemmän tällaisia nuoria kuin varsinaisesti koulupudokkaita, kun tarkastelussa olivat työmarkkinasiirtymissä vaikeuksia kohdanneet nuoret (emt.). Toimivan koulutusjärjestelmän ohella tärkeäksi huomioksi nousevat myös työmarkkinoiden toimivuus ja työmarkkinoille kiinnittymiseen liittyvien esteiden analysointi erityisesti näiden nuorten kohdalla (vrt. Ruth 2010, 74).

Asuinpaikan yhteyttä nuorten työmarkkinasiirtymiin tarkasteltiin tässä tutkielmassa hieman aiempia tutkimuksia laajemmin (vrt. Nyyssölä 1997; Järvinen & Vanttaja 2013; Sipilä ym. 2011). Alueiden välisten erojen osalta havaittiin, että eniten Vakaalla ja vähiten Pysähtyneellä uratyypillä olevia nuoria oli sisemmällä kaupunkialueella kun taas heikoin tilanne oli harvaan asutulla maaseudulla ja maaseudun paikalliskeskuksissa. Suurissa kaupungeissa nuoret olivat pääsääntöisesti harvemmin Pysähtyneellä uratyypillä ja enemmän Vakaalla uratyypillä kuin muissa kunnissa. Toisaalta kaupunkien vertailu toi esille myös kaupunkien välisiä eroja. Suurista kaupungeista Helsingissä,

Essoossa ja Turussa asuneiden nuorten työmarkkinasiirtymät näyttäytyivät koko maan keskiarvoon verrattuna sujuvammilta, sillä näissä kaupungeissa oli eniten nuoria vakaalla uratyypillä. Sen sijaan Oulussa oli suurista kaupungeista selkeästi eniten nuoria pysähtyneellä uratyypillä. Oulu on aiempien tutkimusten mukaan kärsinyt viime vuosina nuorisotyöttömyydestä (Ahgren-Leinvuo 2014, 19; Vartiainen 2015, 18; Sutela ym. 2016), joten tulos nuorten uratyypien suhteen oli odotettava.

Asuinpaikkaa koskevat tulokset viittaavat siihen, että kasvukeskuksissa ja suurissa kaupungeissa paremmat työ- ja koulutusmahdollisuudet (Aluestrategia 2020 -työryhmä 2010, 34–38; Aro 2016) tukevat nuorten työmarkkinasiirtymiä siten, että näillä alueilla nuoret sijoittuivat todennäköisemmin Vakaille uratyypille (vrt. Nyysölä 1997; Aho & Koponen 2001; Sipilä ym. 2011; Sutela ym. 2016). Toisaalta muuttoliike voi selittää osan alueiden välisistä eroista. Nuoret aikuiset ovat eri ikäryhmistä aktiivisimpia muuttajia ja nuorten muuttoliike suuntautuu etenkin kasvukeskuksiin (Aro 2015). Koulutuksen vaikutus muuttoliikkeeseen on nostettu esille: etenkin kouluttautuneet nuoret muuttavat syrjäseuduilta kasvukeskuksiin ja muuttoliike tuo kaupunkiin pääsääntöisesti koulutettuja tai opintojen perässä muuttavia nuoria (Paananen ym. 2012, 30; Aro 2014; Sutela ym. 2016, 47). Voi siis olla, että kasvukeskuksiin suuntaavat pääosin ne nuoret, joilla on jo valmiiksi hyvät työmarkkinaresurssit. Tämä saattaa vähentää työmarkkinasiirtymissä vaikeuksia kohtaavien nuorten suhteellista osuutta kaupunkialueilla.

Työmarkkinauratyypeille sijoittuneiden nuorten osuudet eivät vielä tuo esille, kohtaavatko alueelle muuttaneet tai siellä suurimman osan ikäänsä asuneet nuoret työmarkkinasiirtymiin liittyvät riskit eri tavoin. Esimerkiksi nuorten muuttoja Suomen kuudessa suurimmassa kaupungissa analysoineessa raportissa havaittiin, että kaupungeissa suurimman osan ikäänsä asuneilla nuorilla oli enemmän hyvinvoinnin vajeita kuin kaupunkiin nuorena aikuisuudessa muuttaneilla (Sutela ym. 2016, 45). On tärkeää huomioida, että tässä tutkielmassa määrällisesti Pysähtyneelle uratyypille sijoittuneiden nuorten osuus oli suurin juuri kaupunkialueilla, joissa nuoria asuu huomattavasti enemmän kuin maaseudulla. Palvelujärjestelmillä on kaupungeissa riski kuormittua enemmän kuin maaseudulla, jos palvelujärjestelmä resurssit eivät ole riittävät suhteessa työmarkkinasiirtymissä tukea tarvitsevien nuorten määrään. Palveluiden riittävä ja oikeanlainen resursointi suhteessa alueen nuorten määrään ja

ongelmien laatuun on siis keskeisessä asemassa. Mielenkiintoista olisi tutkia jatkossa tarkemmin, ovatko työmarkkinasiirtymiin vaikuttavat mekanismit erilaisia eri alueilla. Vaikuttavatko taustalla alueen heikot työ- tai koulutusmahdollisuudet vai onko enemmän kyse tukea tarvitsevien nuorten palveluiden riittämättömyydestä?

Tutkimusmenetelmänä työmarkkinatoiminnan kaksiluokkaistamiseen perustuva uratyypittely osoittautui sopivaksi etenkin siirtymävaiheessa olevien nuorten keskeisimpien työmarkkinatoimintojen erottamiseen. Uratyypittelyssä päästiin kiinni siihen nuorten joukkoon, jotka ovat selkeästi riskissä kohdata työttömyyttä tai joutua työmarkkinoiden ulkopuolelle myöhemmällä iällä. Lisäksi saatiin tietoa niistä nuorista, joiden kohdalla työmarkkinasiirtymät näyttävät varsin sujuvina. Kaksiluokkaistamiseen perustuva uratyypittely oli kuitenkin hyvin yksinkertainen tapa hahmottaa nuorten työmarkkinasiirtymiä. Tällainen siirtymien tarkastelu ei välttämättä vielä tuo kaikessa laajuudessaan siirtymien prosessimaisuutta esille, sillä nuorten tilanteet vaihtelevat vuodenkin sisällä usein. Selkeä jatkotutkimustarve on tarkastella nuorten työmarkkinasiirtymiä hienovaraisemmilla menetelmillä. Tässä tutkielmassa käytetty tyypittely oli tutkijan rakentama eivätkä uratyypit nousseet samalla tavalla aineiston pohjalta kuin esimerkiksi sekvenssianalyysissä. Eri tavoin luotu uratyypittely toisi vertailupohjaa siihen, tuottavatko erilaiset luokittelutavat samankaltaisia tuloksia nuorten työmarkkinasiirtymissä ja erilaisissa siirtymätyypeissä. Sekvenssianalyysi olisi jatkotutkimuksissa käyttökelpoinen menetelmä, sillä se mahdollistaa sekä hienovaraisemman että enemmän aineistolähtöisen työmarkkinasiirtymien tarkastelun (vrt. Brzinsky-Fay 2007). Lisäksi nuorten aikuisten siirtymien tutkiminen laajalaisemmin eli perheeseen, asumiseen ja työhön liittyvien siirtymien kokonaisuutena toisi arvokasta tietoa suhteessa nuorten hyvinvointiin (vrt. Buchmann & Kriesi 2011, 495) – etenkin kun nuorena aikuisuudessa tapahtuvat siirtymät vaikuttavat voimakkaasti toinen toisiinsa (Eurofund 2014, 88).

Sosiaalitieteille tyypilliseen tapaan tutkielmassa tarkastellut muuttajat eivät pystyneet selittämään kovin laajamittaisesti nuorten työmarkkinasiirtymiin vaikuttavia tekijöitä. Siirtymiin liittyy siis tarkasteltujen muuttajien ohella huomattava määrä muita tekijöitä, joita jatkotutkimuksissa on syytä kartoittaa tarkemmin. Etenkin pysähtyneellä uratyypillä olevien nuorten taustatekijöiden tutkiminen suhteessa erilaisiin hyvinvointiongelmiin – kuten mielenterveysdiagnooseihin – olisi tärkeää. Aiemmissa

tutkimuksissa muun muassa NEET-nuorilla on havaittu erilaisia hyvinvointiongelmia muita nuoria enemmän (Eurofund 2012; Larja ym. 2016). Silti useita nuorten työmarkkinasiirtymiin ja elämänkulkuihin vaikuttavia tekijöitä jää rekisteritutkimuksen ulkopuolelle. Rekisteritutkimuksen selkeä rajoitus on, että aineisto kuvaa ennen kaikkea etuus- ja työhistoriaa sekä palveluiden käyttöä. Nuorten omat kokemukset, käsitykset sekä sosiaaliset suhteet jäävät tällöin tutkimuksen ulkopuolelle. Nuorille suunnattavien palveluiden ja nuoriin kohdennettavan politiikan suunnittelu edellyttää kuitenkin rekisteritietojen pohjalta tehtävien havaintojen täydentämistä nuorten omilla näkemyksillä ja kokemuksilla (ks. esim. Notkola ym. 2013, 254; Aaltonen, Berg & Ikkäheimo 2015).

Nuorten siirtyminen koulutuksesta työelämään on merkittävä elämänvaihe nuoren itsenäistymisen ja aikuistumisen kannalta. Elämänkaarellisesta näkökulmasta hyvinvointijärjestelmien tulisi huomioida etenkin keskeisissä siirtymissä tapahtumat muutokset ja olla tukena niissä (Anxo ym. 2010, 1). Olennainen tekijä nuorten työmarkkinasiirtymissä ovat toimivat koulutus- ja hyvinvointijärjestelmät sekä työmarkkinat (ks. luku 3.1.). Tämän tutkielman tulokset viittaavat siihen, että nuorten työmarkkinasiirtymiin liittyvät keskeiset järjestelmät tukevat Suomessa nuorten siirtymiä työelämään verrattain hyvin. Työttömyyttä, työmarkkinoiden ulkopuolisuutta ja työelämään kiinnittymisessä vaikeuksia kohtaavien nuorten joukko tarvitsee kuitenkin enemmän tukea siirtymisvaiheessa kuin suurin osa nuorista. Poliitiikkasuosituksia, hankkeita ja ohjelmia näiden nuorten työmarkkinasiirtymien tukemiseksi on runsaasti, mutta näiden toimivuudesta saatu tieto on vielä hajanaista ja suppeaa (Asplund & Koistinen 2014, 68; ks. myös OECD 2010; TEM 2012 Eurofund 2012 & 2014). Erilaisten uusien hankkeiden ja ohjelmien kokeilemisen sijaan tässä tutkielmassa halutaan nostaa nuorten jo olemassa olevien palveluiden tärkeys esille. Järjestelmät selvästi toimivat monilta osin, vaikkakin vaativat kehittämistä nuorten erilaiset tilanteet ja työmarkkinoilla tapahtuvat muutokset huomioiden. Nuorten omien näkökulmien ja yksilöllisten tilanteiden huomioiminen, palveluiden matalan kynnyksen takaaminen sekä yhdenmukaisten peruspalveluiden kehittäminen ovat ulottuvuuksia, jotka tulisi huomioida nuorten palveluissa (ks. esim. Notkola ym. 2013, 244–245; Asplund & Koistinen 2014, 68). Nuorten työmarkkinasiirtymien tukemisen ja syrjäytymisen

ehkäisemisen tulee lähteä liikkeelle laadukkaan palvelujärjestelmän toimivuuden takaamisesta sekä hyvinvointiin ja tasa-arvoon tähtäävästä hyvinvointipolitiikasta.

Lähteet

Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. (2015): Nuoret luukulla: Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Aapola, S. (2013): Aikuistumisen oikopolkuja? Koulutusreitit ja aikuistumisen ulottuvuudet nuorten elämässä. Teoksessa Aapola, S. & K. Ketokivi, K. (toim.): Polkuja ja poikkeamia: Aikuisuutta etsimässä. 2. painos. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 254—283.

Ahlgren-Leinvuo, H. (2014): Kuuden suurimman kaupungin työllistämispalvelut vuonna 2013. Helsinki: Kuusikkotyöryhmän julkaisusarja 8/2014.

Aho, S. & Koponen, H. (2001): Nuorten opiskelu- ja työurat 1990-luvulla. Nuorisasianneuvottelukunta Nuoran julkaisuja 20.

Albæk, K., Asplund, R., Barth, E., Lindahl, L., Simson, K. v. & Vanhala, P. (2015): Youth unemployment and inactivity: A comparison of school-to-work transitions and labour market outcomes in four nordic countries. Copenhagen: Nordic Council of Ministers. TemaNord 2015:548. Luettavissa osoitteessa (viitattu 1.3.2016): <http://dx.doi.org/10.6027/TN2015-548>

Albæk, K., Asplund, R., Barth, E., & von Simson, K. (2014): Early school leaving and labour market prospects. Teoksessa Valkonen, T., Vihriälä, V. & Albæk, K. (toim.): The Nordic model: Challenged but capable of reform. Copenhagen: Nordic Council of Ministers. TemaNord 2014:531, 235—259. Luettavissa osoitteessa (viitattu 1.3.2016): <http://dx.doi.org/10.6027/TN2014-531>

Aluestrategia 2020 –työryhmä (2010): Suomen aluekehittämisstrategia 2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja (Alueiden kehittäminen) 23/2010. Luettavissa osoitteessa (viitattu 4.5.2016): https://www.tem.fi/files/27071/23_2010_web.pdf

Anxo, D., Bosch, G. & Rubery, J. (2010): Shaping the life course: A european perspective. Teoksessa Anxo, D., Bosch, G. & Rubery, J. (toim.): The welfare state and life transitions: A european perspective. Cheltenham: Edward Elgar, 1—69.

Arnett, J. J. (2000): Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469—480.

Aro, T. (2014): Alueiden muuttovetovoima vuosina 2009-2013. Tutkimuspalvelu Timo Aro Oy. Verkkojulkaisu (viitattu 2.4.20216): <http://www.slideshare.net/TimoAro/alueiden-muuttovetovoima-2009-2013>

Aro, T. (2015): Muuttoliike ja aluekehitys. Mitkä alueet ovat kehityksen dynamoja ja missä moottori yskii? Tutkimuspalvelu Timo Aro Oy. Verkkojulkaisu (viitattu 2.4.20216): <http://www.slideshare.net/TimoAro/muuttoliike-ja-aluekehitys-2010-2014>

Aro, T. (2016): Suomi kaupungistumisen näkökulmasta 2030. ARA-seminaari 19.1.2016, Helsinki. Tutkimuspalvelu Timo Aro oy. Verkkojulkaisu (viitattu 2.4.20216): <http://www.slideshare.net/ARAViesti/suomi-kaupungistumisen-nkkulmasta-2030-timo-aro>

Asplund, R. & Koistinen, P. (2014): Onko työmarkkinoilla tilaa kaikille? Katsaus erityisryhmiin kohdistetun politiikan tuloksiin ja haasteisiin. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja (Työ ja yrittäjyys) 22/2014.

Asplund, R. & Vanhala, P. (2013): Nuorten työllisyydestä ja työttömyydestä hyvin vaihteleva kuva. ETLA Muistio no. 19. Luettavissa osoitteessa (viitattu 1.2.2016): www.etla.fi/to/youth_unemployment/brief1/1_lyhentamaton_teksti.pdf

Asplund, R. & Vanhala, P. (2014): Peruskoulutodistuksen varassa olevien nuorten polut työelämään – 2000-luvun alussa peruskoulunsa päättäneiden kokemuksia. ETLA Muistio no.23. Luettavissa osoitteessa (viitattu 1.2.2016): <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-23.pdf>

- Beck, U. (1992): Risk society: Towards a new modernity. London: Sage.
- Beck, U., Giddens, A., Lash, S. & Lehto, L. (1995): Nykyajan jäljillä: Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino.
- Bell, D. N. & Blanchflower, D. G. (2011): Young people and the great recession. IZA discussion paper no. 5674. Luettavissa osoitteessa (viitattu 4.2.2016): <ftp.iza.org/dp5674.pdf>
- Berlin, G., Furstenberg, F. F. & Waters, M. C. (2010): Introducing the issue. The Future of Children, 20(1), 3-18.
- Biavaschi, C., Eichhorst, W., Giuliotti, C., Kendzia, M. J., Muravyev, A., Pieters, J., Rodriguez-Planas, Nuría, Schmidl, R. & Zimmermann, K. F. (2012): Youth unemployment and vocational training. Background paper for the world development report 2013. World Bank: World development report 2013.
- Billari, F. C. & Liefbroer, A. C. (2010): Towards a new pattern of transition to adulthood? Advances in Life Course Research, 15(2), 59—75.
- Blossfeld, H., Klijzing, E., Mills, M. & Kurz, K. (2005): Globalization, uncertainty and youth in society. London: Routledge.
- Brzinsky-Fay, C. (2007): Lost in transition? Labour market entry sequences of school leavers in Europe. European Sociological Review, 23(4), 409—422.
- Buchmann, M. (1989): The script of life in modern society: Entry into adulthood in a changing world. Chicago: University of Chicago Press.
- Buchmann, M. C. & Kriesi, I. (2011): Transition to adulthood in Europe. Annual Review of Sociology, 37/2011, 481-503.
- Bynner, J. (2009): New routes to employment: Integration and exclusion. Teoksessa Heinz, W.R., Huinink, J., Weymann, A. & Swader, C. (toim.): The life course reader: Individuals and societies across time. Frankfurt: Campus, 212—233.
- Bynner, J. (2013): School to work transitions and wellbeing in a changing labour market. Teoksessa Helve, H. & Evans, K. (toim.): Youth and work transitions in changing social landscapes. London: Tufnell Press, 31—44.
- Cook, T. D. & Furstenberg, F. F. (2002): Explaining aspects of the transition to adulthood in Italy, Sweden, Germany and the United States: A cross-disciplinary, case synthesis approach. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 580(1), 257—287.
- Du Bois-Reymond, M. (1998): 'I don't want to commit myself yet': Young people's life concepts. Journal of Youth Studies, 1(1), 63—79.
- Elder, G. H. (1994): Time, human agency, and social change: Perspectives on the life course. Social Psychology Quarterly, 57(1), 4—15.
- Elder, G. H., Johnson, M. K. & Cronsoe, R. (2006): The emergence and development of the life course theory. Teoksessa Shanahan, M. J. & Mortimer, J. T. (toim.): Handbook of the life course. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers, 3—19.
- Elder, S. (2009): Module 4. Key indicators of youth labour markets: Concepts, definitions and tabulations. Geneve: ILO. Luettavissa osoitteessa (viitattu 1.5.2016): www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed.../wcms_140860.pdf
- Ervasti, H. (2003): Johdatus monimuuttujamenetelmiin. Turku: Turun yliopiston sosiaalipoliittikan laitoksen julkaisuja. Sarja C, 1236—1461:12.
- Esping-Andersen, G. (1991): The three worlds of welfare capitalism. Princeton (N.J.): Princeton University Press.

- Eurofund (2012): NEETs: Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurofund (2014): Mapping youth transitions in Europe. Luxembourg: Publications office of the European Union.
- Fagan, C., Kanjuo-Mrcela, A. & Norman, H. (2012): Young adults navigating european labour markets: Old and new social risks and employment policis. Teoksessa Knijn, T. (toim.): Work, family policies and transitions to adulthood in Europe. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 130—154.
- Fritzell, J., Bäckmann, O. & Ritakallio, V. (2012): Income equality and poverty: Do the nordic countries still constitute a family of their own? Teoksessa Kvist, J., Fritzell, J., Hvinden, B. & Kangas, O. (toim.): Changing social equality. The Nordic welfare model in the 21st century. Great Britain: The Policy Press, 165—186.
- Forssén, K., Laine, K. & Tähtinen, J. (2002): Hyvinvoinnin tekijät ja uhat lapsuudessa. Teoksessa Juhila, K., Forsberg, H. & Roivainen, I. (toim.): Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 81—104.
- Furlong, A., Cartmel, F., Biggart, A., Sweeting, H. & West, P. (2003): Youth transitions: Patterns of vulnerability and processes of social inclusion. Edinburgh: Scottish Executive Social Research.
- Furlong, A. & Cartmel, F. (2007): Social change and labour market "transitions". In Furlong, A. & Cartmel, F. (toim.): Young people and social change: New perspectives. 2. painos. Maidenhead: McGraw-Hill/Open University Press, 34—52.
- Furstenberg, F. F. (2013): Transitions to adulthood what we can learn from the west. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 646(1), 28—41.
- Fussell, E. & Furstenberg F. F. (2005): The transition to adulthood during the twentieth century. Teoksessa Settersten, R.A., Furstenberg, F. F. & Rumbaut, R. G. (toim.): On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy. Chicago: University of Chicago Press, 29—75.
- Gangl, M. (2003): The structure of labour market entry in Europe: A typological analysis. Teoksessa Müller, W. & Gangl, M. (toim.): Transitions from education to work in Europe: The integration of youth into EU labour markets. Oxford: Oxford University Press, 107—128.
- Gangl, M., Müller, W., & Raffe, D. (2003): Conclusions: Explaining cross-national differences in school-to-work transitions. Teoksessa Müller, W. & Gangl, M. (toim.): Transitions from education to work in Europe: The integration of youth into EU labour markets. Oxford: Oxford University Press, 277—305.
- Gauthier, A. H. (2007): Becoming a young adult: An international perspective on the transitions to adulthood. European Journal of Population/Revue Européenne De Démographie, 23(3-4), 217—223.
- Haapamäki, E., Borg, P., Högnabba, S., Ranto, S., Törmäkangas, L., Paananen, R., & Gissler, M. (2014): Vuonna 1987 syntyneiden helsinkiläisnuorten hyvinvointi. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Tilastoja 2014:33.
- Hannikainen-Ingman, K., Kuivalainen, S., & Sallila, S. (2013): Toimeentulotuen asiakkaiden elinolot ja hyvinvointi. Teoksessa Kuivalainen, S. (toim.): Toimeentulotuki 2010-luvulla: Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöistä. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Raportti-sarja 9/2013, 81—112.
- Hämäläinen, K., & Hämäläinen, U. (2012): Matkalla maailmalle: Nuorten työttömyyden esiintyvyys ja kesto. Työpoliittinen Aikakauskirja, 2(2012), 6—18.
- Hämäläinen, U., & Tuomala, J. (2013): Faktaa nuorisotyöttömyydestä. VATT Policy Brief, 2-2013. Luettavissa osoitteessa (viitattu 2.2.2016): www.vatt.fi/file/policybrief/vatt_policybrief_22013.pdf
- Heinz, W. R. (2009): Youth transitions in an age of uncertainty. Teoksessa Furlong, A. (toim.): Handbook of youth and young adulthood: New perspectives and agendas. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 3—13.

- Hobcraft, J., & Kiernan, K. (2001): Childhood poverty, early motherhood and adult social exclusion. *The British Journal of Sociology*, 52(3), 495—517.
- Ilmakunnas, I., Kauppinen, T. M., & Kestilä, L. (2015): Sosioekonomisten syrjäytymisriskien kasautuminen vuonna 1977 syntyneillä nuorilla aikuisilla. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80(3), 247—262.
- ILO (2015): Global employment trends for youth 2015: Scaling up investments in decent jobs for youth. Geneva: International labour office.
- Järvinen, T. & Jahnukainen, M. (2001): Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Suutari, M. (toim.): *Vallattomat marginaalit: Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, julkaisu no. 20, 125—152.
- Järvinen, T. & Vanttaja, M. (2005): Nuoret koulutus- ja työmarkkinoilla. Helsinki: Nuorisoasiain Neuvottelukunta. Luettavissa osoitteessa (viitattu 7.1.2016): http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Nuoret_koulutus_ja_tyomarkkinoilla.pdf
- Järvinen, T. & Vanttaja, M. (2006): Koulupudokkaiden työurat. *Yhteiskuntapolitiikka*, 71(1), 14—22.
- Järvinen, T. & Vanttaja, M. (2013): Koulupudokkaiden työurat. Vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua. *Yhteiskuntapolitiikka*, 78(5), 509—519.
- Järvinen, T., Vanttaja, M. & Aro, M. (2007): Koulupudokkaista menestyjiksi. Teoksessa Kuorelahti, M. & Lappalainen, K. (toim.): *Ruohon juurella: Tutkimusta ja näkemystä*. Joensuu: Joensuun yliopisto, 116—134.
- Julkunen, R. (2013): Ensimmäisestä toiseen moderniin - Ulrich Beckin aikalaisdiagnoosi modernin muutoksesta. Teoksessa Saari, J. Taipale, S. & Kainulainen, S. (toim.): *Hyvinvointivaltion moderneja klassikoita*. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. A Tutkimuksia 38, 199—216.
- Julkunen, R. & Saari, J. (2013): Hyvinvointivaltion reformointi - Paul Piersonin institutionalisimi. Teoksessa Saari, J. Taipale, S. & Kainulainen, S. (toim.): *Hyvinvointivaltion moderneja klassikoita*. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. A Tutkimuksia 38, 307—326.
- Julkunen, R., (2001): Suunnanmuutos: 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi suomessa. Tampere: Vastapaino.
- Kaikkonen, R., Murto, J., Pentala, O., Koskela, T., Virtala, E., Härkänen, T., Koskenniemi, T., Ahonen, E. & Koskinen, S. (2014): Terveys- ja hyvinvointierot suurissa kaupungeissa 2013 – ATH-tutkimuksen tuloksia. THL: Tutkimuksesta Tiiviisti 8:2014. Luettavissa osoitteessa (viitattu 12.5.2016): https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116073/URN_ISBN_978-952-302-207-2.pdf?sequence=1
- Karvonen, S. (2014): Lapsiperheet maalla ja kaupungissa. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.): *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, 122—134.
- Karvonen, S., Kauppinen, T. M., & Ilmarinen, K. (2010): Koetun hyvinvoinnin erot ja kehitys asuinpaikan mukaan. Teoksessa Vaarama, M., Moisio, P. & Karvonen, S. (toim.): *Suomalaisten Hyvinvointi 2010*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, 216—233.
- Karvonen, S. & Kestilä, L. (2014): Nuorten aikuisten syrjäytymisvaaraan liittyvä huono-osaisuus. Teoksessa Vaarama, M., Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P. & Muuri, A. (toim.): *Suomalaisten hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, 160—177.
- Karvonen, S. & Rahkonen, O. (2004): Hyvinvointi eriytyy alueellisesti – Kasvavatko nuorten terveyden erot? Teoksessa Paju, P. (toim.): *Samaan aikaan toisaalla... : Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus & Nuorisasian neuvottelukunta Nuoran julkaisu no. 30, 76—83.

- Kauppinen, T. M., & Karvonen, S. (2014): Hyvinvoinnin puutteet asuinpaikan maaseutumaisuuden mukaan. Teoksessa Vaarama, M., Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P. & Muuri, A. (toim.): Suomalaisten hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 160—177.
- Keinänen, P., & Sinivuori, K. (2010): Nuorten työllisyys ja työttömyys taantumassa. Työpoliittinen Aikakauskirja, 5/2010, 5—13.
- KELA (2016): Asumislisä. Verkkolähde (viitattu 1.5.2016): <http://www.kela.fi/opintotuki-asumislisä>
- Kojo, M. (2012): Pause päällä. työn ja koulutuksen ulkopuoliset jaksot nuorten elämäkulussa. Janus, 20(2), 94—110.
- Kortteinen, M. & Vaattovaara, M. (2015): Segregaation aika. Yhteiskuntapolitiikka, 80(6), 562—574.
- Kuusikkotyöryhmä (2016): Kuusikkotyöryhmien esittely. Verkkolähde (viitattu 2.3.2016): <http://kuusikkokunnat.fi/>
- Kytö, H. & Kral-Leszczynska, M. (2013): Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät. Kunnallisanalan kehittämissäätöön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 76.
- Larja, L. (2013): Nuorten elinoloja ei voi kuvata pelkän työttömyysasteen avulla. Hyvinvointikatsaus 1/2013. Verkkolähde (viitattu 2.3.2016): http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-03-11_002.html?s=0#1.
- Larja, L., & Pyykkönen, T. (2015): Työttömyystilastot tilastoivat eri kohderyhmiä. Tieto&trendit 4/2015. Verkkolähde (viitattu 2.3.2016): [http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/134/.](http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/134/)
- Larja, L., Törmäkangas, L., Merikukka, M., Ristikari, T., Gissler, M., & Paananen, R. (2016): NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. Tieto&trendit, 2/2016. Verkkolähde (viitattu 19.5.2016): [http://tietotrenditblogi.stat.fi/mag/article/164/.](http://tietotrenditblogi.stat.fi/mag/article/164/)
- Liefbroer, A. C. & Toulemon, L. (2010): Demographic perspectives on the transition to adulthood: An introduction. Advances in Life Course Research, 15(2), 53-58.
- Maistraatti (2016): Turvakielto. Verkkolähde (viitattu 2.3.2016): http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/kotikunta_ ja_ vaestotiedot/Turvakielto/
- Myrskylä, P. (2009): Koulutus periytyy edelleen. Hyvinvointikatsaus, 1/2009. Verkkolähde (viitattu 4.3.2016): http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_002.html
- Myrskylä, P. (2010): Taantuma ja työttömyys. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja (Työ ja yrittäjyys) 57/2010.
- Myrskylä, P. (2011a): Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ-Ja Elinkeinoministeriön Julkaisuja (Työ Ja Yrittäjyys) 12/2011.
- Myrskylä, P. (2011b): Nuorten työttömyyden mittaaminen on vaikeaa. Tieto & Trendit 8/2011. Verkkolähde (viitattu 4.3.2016): http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-12-21_007.html
- Myrskylä, P. (2012): Hukassa–Keitä ovat syrjäytyneet nuoret. EVA Analyysi 19/2012.
- Notkola, V., Pitkänen, S., Tuusa, M., Ala-Kauhaluoma, M., Harkko, J., Korkeamäki, J., Lehikoinen, T., Lehtoranta, P., Puumalainen, J. ym. (2013): Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013.
- Nummenmaa, L. (2009): Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Nummenmaa, L., Holopainen, M. & Pulkkinen, P. (2014): Tilastollisten menetelmien perusteet. Helsinki: Sanoma Pro.
- Nuorisolaki. 72/2006. Verkkolähde (viitattu 10.5.2016): <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

- Nyyssölä, K. (1997): Työstä syrjäytyminen: Syy vai seuraus. *Sosiologia*, 34(4), 322—333.
- Nyyssölä, K. (1999): Youth unemployment and marginalisation-changes in the labour market status of Finnish young people in the years 1980-1993. *Young*, 7(3), 2—20.
- Närvi, J. (2014): Äidit kotona ja työssä – perhevapaavalinnat, työtilanteet ja hoivaihanteet. *Yhteiskuntapolitiikka*, 79(5), 543-552.
- OECD (2010): *Off to a good start? Jobs for youth*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2015a): *Employment outlook 2015 - how does Finland compare?* OECD Employment Outlook. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2015b): *OECD employment outlook*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2015c): *Education at a glance 2015 - Finland*. Education at a glance 2015. Paris: OECD Publishing.
- Okkonen, K. (2009): Pätkätyöt ovat nuoruusilmiö. *Hyvinvointikatsaus*, 1/2009. Verkkolähde (viitattu 4.3.2016): http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_006.html
- OKM, Opetus- ja kulttuuriministeriö (2016): *Koulutusjärjestelmä*. Verkkolähde (viitattu 21.5.2016): <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=fi>
- Osgood, W. D., Ruth, G., Eccles, J. S., Jacobs, J. E. & Barber, B. L. (2005): Six paths to adulthood. Fast starters, parents without careers, educated partners, educated singles, working singles and slow starters. Teoksessa Settersten, R. A., Furstenberg, F. F. & Rumbaut, R. G. (toim.): *On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy*. Chicago: University of Chicago Press, 320—355.
- Paananen, R. & Gissler, M. (2014): Hyvinvointi ulottuu sukupolvien yli. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.): *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 208—214.
- Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. (2012): *Lasten ja nuorten hyvinvointi kansallinen syntymäkohortti 1987-tutkimusaineiston valossa*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 52/2012.
- Quintini, G. & Manfredi, T. (2009): Going separate ways? Differences in school-to-work pathways between Europe and the US. OECD Publishing: OECD Social, Employment and Migration Working Papers no. 90.
- Quintini, G., Martin, J. P., & Martin, S. (2007): The changing nature of the school-to-work transition process in OECD countries. IZA discussion papers no. 2582.
- Rasinkangas, J. (2013): *Sosiaalinen eriytyminen turun kaupunkiseudulla: Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä*. Turku: Siirtolaisinstituutti. Tutkimuksia A 43.
- Ruth, K. (2010): Työpaikkoja nuorille – OECD:n teematutkimus valmistui. *Työpoliittinen Aikakauskirja*, 4/2010, 72-76.
- Saarsalmi, P., Koskela, T., Virtala, E., Murto, J., Pentala, O., Kauppinen, T., Karvonen, S. & Kaikkonen, R. (2014): *Terveyden ja hyvinvoinnin erot maalla ja kaupungissa*. THL: Tutkimuksesta Tiiviisti 30/2014. Luettavissa osoitteessa (viitattu 4.4. 2016): <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-404-5>
- Sackmann, R. & Wingens, M. (2003): From transitions to trajectories. Sequence types. Teoksessa Heinz, W. R. & Marshall, V. W. (toim.): *Social Dynamics of the Life Course. Transitions, Institutions and Interrelations*. New York: Aldine De Gruyter, 93—115.
- Scarpetta, S., Sonnet, A., & Manfredi, T. (2010): Rising youth unemployment during the crisis. OECD Publishing: OECD social, employment and migration papers no. 106. Luettavissa osoitteessa (viitattu 2.3. 2016): www.oecd.org/employment/youthforum/44986030.pdf

- Shanahan, M. J. (2000): Pathways to adulthood in changing societies: Variability and mechanisms in life course perspective. *Annual Review of Sociology* 2000, 667—692.
- Shanahan, M. J., Porfeli, E. J., Mortimer, J. T. & Erickson, L. D. (2005): Subjective age identity and the transitions to adulthood. When do adolescents become adults? Teoksessa Settersten, R. A., Furstenberg, F. F. & Rumbaut, R. G. (Eds.): *On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy*. Chicago: University of Chicago Press, 225—255.
- Shanahan, M. J. & Mortimer, J. T. (2006): *Handbook of the life course*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P. (2011): Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? *Yhteiskuntapolitiikka*, 76(2), 121—134.
- Sutela, E., Törmäkangas, L., Toikka, E., Haapakorva, P., Hautakoski, A., Hakovirta, M., Rasinkangas, R., Gissler, M. & Ristikari, T. (2016): Nuorten hyvinvointi ja syrjäytymisen riskitekijät suomen kuudessa suurimmassa kaupungissa. Helsinki: Turun yliopisto ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti-sarjan julkaisuja. Käsikirjoitus.
- Suurpää, L. (2009, toim.): Nuoria koskeva syrjäytymistieto. avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisu 27.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2013a): Oppilaitostilastot 2012. Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2013b): Laatuseloste: Työssäkäyntitilasto. Verkkojulkaisu (viitattu 10.5.2016): http://www.stat.fi/til/tyokay/2011/04/tyokay_2011_04_2013-11-06_laa_001_fi.html Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2013c): Kelan opintoetuustilasto. Helsinki: Kansaneläkelaitos ja Tilastokeskus.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2015a): Opiskelijoiden työssäkäynti. Verkkojulkaisu (viitattu 10.5.2016): http://www.stat.fi/til/opty/2014/opty_2014_2016-03-17_tie_001_fi.html Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2015b): Väestön koulutusrakenne 2014. Verkkojulkaisu (viitattu 10.5.2016): http://stat.fi/til/vkour/2014/vkour_2014_2015-11-05_tie_001_fi.html Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2016a): Väestö työmarkkina-aseman, sukupuolen ja iän mukaan. Omat ajot tilastokeskuksen PX- web Statfin -tilastotietokannasta. Verkkojulkaisu (viitattu 10.5.2016): <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/> Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2016b): Käsitteet ja määritelmät. Verkkojulkaisu (viitattu 10.5.2016): <http://www.stat.fi/til/tyti/kas.html> Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2016c): Pääasiallinen toiminta. Verkkojulkaisu (viitattu 10.5.2016): http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/tyovoima_ulkopu.html Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2016d): Sijoittuminen koulutuksen jälkeen. Verkkojulkaisu (viitattu 10.5.2016): http://www.stat.fi/til/sijk/2014/sijk_2014_2016-01-26_tie_001_fi.html Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT, Suomen virallinen tilasto (2016e): Työvoimatutkimus. Verkkojulkaisu (viitattu 10.5.2016): http://www.stat.fi/til/tyti/2016/03/tyti_2016_03_2016-04-26_tie_001_fi.html Helsinki: Tilastokeskus.
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2011): Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turku: Turun yliopisto.
- TEM (2015): Rekisteröidyt työnhakijat. Verkkolähde (viitattu 1.5.2016): http://www.tem.fi/tyo/tyonvalitystilasto/maaritelmat_taulukot_ja_kuviot/rekisteroidyt_tyonhakijat

- TE-palvelut (2015): Alle 25-vuotiaat ilman tutkintoon johtavaa, ammatillista koulutusta. Verkkolähde (viitattu 1.5.2016): http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/jos_jaat_tyottomaksi/tyottomyysturva/alle_25vuotiaat/index.html
- THL (2015): Kansallinen syntymäkohortti 1987. Verkkolähde (viitattu 1.5.2016): <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/kansallinen-syntymakohortti-1987>
- THL (2016): Tilastotietoa perhevapaisten käytöstä. Verkkolähde (viitattu 1.5.2016): <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/perhevapaatutkimus/tilastotietoa-perhevapaisten-kaytosta>
- TEM, Työ- ja elinkeinoministeriö (2012): Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. TEM Raportteja 8/2012.
- Vanttaja, M. (2005): Koulutuksesta ja työstä karsiutuneiden nuorten kotitaustan ja myöhempien elämänvaiheiden tarkastelua. Yhteiskuntapolitiikka, 70(4), 411—416.
- Vartiainen, A. (2015): Kuuden suurimman kaupungin tilastollisia erityispiirteitä 2014. Kuusikkotyöryhmä: Kuusikko-Julkaisusarja 9/2015.
- Vikat, A., Rimpelä, A., Kosunen, E. & Rimpelä, M. (2002): Sociodemographic differences in the occurrence of teenage pregnancies in Finland in 1987-1998: A follow up study. Journal of Epidemiology and Community Health, 56(9), 659—668.
- Vilkama, K., Lönnqvist, H., Väliniemi-Laurson, J. & Tuominen, M., (2014): Erilaistuva pääkaupunkiseutu: Sosioekonomiset erot alueittain 2002—2012. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 1/2014.
- Walther, A. (2006): Regimes of youth transitions choice, flexibility and security in young people's experiences across different european contexts. Young, 14(2), 119—139.
- Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu 2016 (2016): Kaupunki-maaseutu-luokitus. Verkkolähde (viitattu 1.5.2016): <http://www.ymparisto.fi/kaupunkimaaseutulookitus>

Liite 1. Työmarkkinauratyyppeiden ja taustamuuttujien suorat riskisuhteet

Taulukko 19. Sukupuolen yhteys uratyypeille sijoittumiseen, kun vertailuluokkana uratyyppeistä 1. Vakaa. Suora riskisuhde.

		P-arvo	Riskisuhde	95 % luottamusväli	
				Ala	Ylä
2. Katkonainen	Nainen	0,383	0,978	0,931	1,028
	Mies		ref.		
3. Pysähtynyt	Nainen	0,802	1,009	0,942	1,080
	Mies		ref.		

Nagelkerken selitysaste = 0

Taulukko 20. Nuoren tutkintotilanteen yhteys uratyypeille sijoittumiseen vuoden 2008 tilanteen mukaan, kun vertailuluokkana uratyyppeistä 1. Vakaa. Suora riskisuhde.

		P-arvo	Riskisuhde	95 % luottamusväli	
				Ala	Ylä
2. Katkonainen	Ei tutkintoa 2008	0,000	4,126	3,900	4,365
	On tutkinto 2008		ref.		
3. Pysähtynyt	Ei tutkintoa 2008	0,000	12,645	11,745	13,614
	On tutkinto 2008		ref.		

Nagelkerken selitysaste = 0,142

Taulukko 21. Vanhemman tutkintotilanteen yhteys uratyypeille sijoittumiseen vuoden 2008 tilanteen mukaan, kun vertailuluokkana uratyyppeistä 1. Vakaa. Suora riskisuhde.

		P-arvo	Riskisuhde	95 % luottamusväli	
				Ala	Ylä
2. Katkonainen	Vanhem. ei tutkintoa	0,000	1,825	1,674	1,988
	Vanhem. on tutkinto		ref.		
3. Pysähtynyt	Vanhem. ei tutkintoa	0,000	2,777	2,509	3,073
	Vanhem. on tutkinto		ref.		

Nagelkerken selitysaste = 0,011

Taulukko 22. Vanhemman saaman toimeentulotuen yhteys uratyypeille sijoittumiseen, kun vertailuluokkana uratyyppeistä 1. Vakaa. Suora riskisuhde.

		P-arvo	Riskisuhde	95 % luottamusväli	
				Ala	Ylä
2. Katkonainen	Vanhem. toimeentulotuki	0,000	2,117	2,013	2,226
	Vanhem. ei toimeentulotuki		ref.		
3. Pysähtynyt	Vanhem. toimeentulotuki	0,000	3,586	3,338	3,853
	Vanhem. ei toimeentulotuki		ref.		

Nagelkerken selitysaste = 0,048

Taulukko 23. Asuinkunnan yhteys uratyypeille sijoittumiseen vuoden 2008 kotikunnan mukaan, kun vertailuluokkana uratyyppi 1. Vakaa. Suora riskisuhde.

		95 % luottamusväli			
		P-arvo	Riskisuhde	Ala	Ylä
2. Katkonainen	Ei asunut kuusikoissa 2008	0,000	1,498	1,419	1,582
	Asunut kuusikoissa 2008		ref.		
3. Pysähtynyt	Ei asunut kuusikoissa 2008	0,000	1,622	1,503	1,751
	Asunut kuusikoissa 2008		ref.		

Nagelkerken selitysaste = 0,009

Taulukko 24. Asuinkunnan SYKE:n mukainen alueluokituksen yhteys uratyypeille sijoittumiseen vuoden 2008 paikkatiedon mukaan, kun vertailuluokkana uratyyppi 1. Vakaa. Suora riskisuhde.

		95 % luottamusväli			
		P-arvo	Riskisuhde	Ala	Ylä
2. Katkonainen	Maaseutumaiset 2008	0,000	1,320	1,247	1,398
	kaupunkimaiset 2008		ref.		
3. Pysähtynyt	Maaseutumaiset 2008	0,000	1,450	1,341	1,568
	kaupunkimaiset 2008		ref.		

Nagelkerken selitysaste = 0,004

Taulukko 25. Asuinkunnan kaupunki-maaseutu -luokituksen yhteys uratyypeille sijoittumiseen vuoden 1994 kotikuntatiedon mukaan, kun vertailuluokkana uratyyppi 1. Vakaa. Suora riskisuhde.

		95 % luottamusväli			
		P-arvo	Riskisuhde	Ala	Ylä
2. Katkonainen	Taajama tai maaseutu 1994	0,312	0,975	0,927	1,025
	kaupunki 1994		ref.		
3. Pysähtynyt	Taajama tai maaseutu 1994	0,001	0,892	0,833	0,956
	kaupunki 1994		ref.		

Nagelkerken selitysaste = 0,000